

PLAN RAZVOJA GORSKOG KOTARA ZA RAZDOBLJE 2022.-2027.

NOSITELJI IZRADE:

Općina Brod Moravice

Grad Čabar

Grad Delnice

Općina Fužine

Općina Lokve

Općina Mrkopalj

Općina Ravna Gora

Općina Skrad

Grad Vrbovsko

KOORDINATOR IZRADE:

Ljudevit Krpan, Primorsko-goranska županija

IZRAĐIVAČI:

Javna ustanova „Regionalna razvojna agencija Primorsko-goranske županije“

Vedran Kružić

Sanjin Radunović

Nataša Kozlica

Mirjana Kovačić

Nikolina Pomenić

Radna skupina

Alen Lipovac, Grad Čabar

Snježana Toplak Grgurić, Općina Mrkopalj

Gordana Kajfeš, Grad Delnice

Tibor Briški, Grad Delnice

Tea Štimac, Općina Fužine

Maja Starčević, Općina Fužine

Franjo Mance, Općina Ravna Gora
Margareta Jurković, Općina Ravna Gora
Ljubomir Cindrić, Grad Vrbovsko
Tatjana Kušić, Grad Vrbovsko
Nikolina Crnković Đorđević, Općina Skrad
Anita Rački, Općina Skrad
Karlo Mihelčić, Općina Lokve
Sanja Čop, Općina Lokve
Renata Brajdić, Općina Brod Moravice
Ivan Jurković, Općina Brod Moravice

Fokus grupa

Petar Mamula, Primorsko-goranska županija
Ljudevit Krpan, Upravni odjel za regionalni razvoj, infrastrukturu i upravljanje projektima Primorsko-goranske županije
Mladen Brajan, Upravni odjel za turizam, poduzetništvo i ruralni razvoj Primorsko-goranske županije
Mario Šutej, Općina Brod Moravice
Antonio Dražović, Grad Čabar
Katarina Mihelčić, Grad Delnice
David Bregovac, Općina Fužine
Toni Štimac, Općina Lokve
Josip Brozović, Općina Mrkopalj
Mišel Šćuka, Općina Ravna Gora
Damir Grgurić, Općina Skrad
Dražen Mufić, Grad Vrbovsko
Robert Maršanić, Županijska uprava za ceste Primorsko-goranske županije
Tibor Pentek, Šumarski fakultet u Zagrebu
Mario Antolić, Nacionalni park Risnjak
Dalibor Šoštarić, Centar za poljoprivredu i ruralni razvoj primorsko-goranske županije

Petar Hrg, Turistička zajednica Gorskog kotara

Dubravka Kolarić Zatezalo, PINS d.o.o. Skrad

Maja Bolf, Hrvatske šume d.o.o., Uprava šuma Podružnica Delnice

Jelena Holenko Pirc, Lynx&Fox d.o.o. Delnice

Raoul Cvečić Bole, Energy Pellets d.o.o. Delnice

Vinka Kauzlarić, Hotel Bitoraj Fužine

Blažica Sveticki, Udruga „Plodovi gorja Gorskog kotara“ Ravna Gora

Nada Ivančić, Udruga „Goranske vunarice“ Ravna Gora

Nevenka Mraković, Udruga žena Moravice

Anita Pintar, OPG Pintar Čabar

Vid Arbanas, Obrt „Kotač“ Lokve

Željko Mihelić, Vitek d.o.o. Lič

VREDNOVANJE:

Euro ekspertiza j.d.o.o.

Nenad Starc

POPIS KRATICA

APN	Agencija za pravni promet i posredovanje nekretninama
APRRR	Agencija za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju
DHMZ	Državni hidrometeorološki zavod
DZS	Državni zavod za statistiku
EU	Europska unija
FINA	Financijska agencija
GK	Gorski kotar
HAKOM	Hrvatska regulatorna agencija za mrežne djelatnosti
HOO	Hrvatski olimpijski odbor
HZMO	Hrvatski zavod za mirovinsko osiguranje
HZZ	Hrvatski zavod za zapošljavanje
IKT/ICT	Informacijske i komunikacijske tehnologije/Information and Communication Technology
JLS	Jedinice lokalne samouprave
LAG	Lokalna akcijska grupa
NKD	Nacionalna klasifikacija djelatnosti
NP	Nacionalni park
NRS	Nacionalna razvojna strategija
OCD	Organizacije civilnog društva
OIE	Obnovljivi izvori energije
OPG	Obiteljsko poljoprivredno gospodarstvo
PGŽ	Primorsko-goranska županija
POS	Program poticane stanogradnje
SWOT	Analiza snaga, slabosti, prilika i prijetnji
UN	Ujedinjeni narodi
UO	Udruženje obrtnika
RRA PGŽ	Regionalna razvojna agencija Primorsko-goranske županije
ESIF	Europski strukturni i investicijski fondovi

SADRŽAJ

1.	UVOD.....	1
2.	SAŽETAK ANALIZE STANJA.....	3
2.1.	Položaj, prostor i sustav prostornog uređenja	3
2.2.	Prirodna obilježja.....	5
2.3.	Zaštita okoliša	6
2.4.	Stanovništvo i ljudski resursi.....	7
2.5.	Gospodarstvo.....	11
2.5.1.	Turizam	16
2.5.2.	Šumarstvo	17
2.5.3.	Drvena industrija	18
2.5.4.	Poljoprivreda	19
2.6.	Društvene djelatnosti	21
2.6.1.	Odgoj i obrazovanje.....	21
2.6.2.	Kultura, sport i tehnička kultura	24
2.6.3.	Zdravstvo	27
2.6.4.	Socijalna skrb	28
2.7.	Infrastruktura.....	29
2.7.1.	Cestovna i željeznička infrastruktura	29
2.7.2.	Javni prijevoz i mobilnost.....	30
2.7.3.	Sustav komunikacije	30
2.7.4.	Infrastruktura vodnogospodarskog sustava	31
2.7.5.	Energetska infrastruktura i proizvodnja	33
2.8.	Civilni sektor i krizna stanja.....	34
2.9.	Upravljanje razvojem	34
2.10.	SWOT analiza	36
3.	RAZVOJNI IZAZOVI I POTENCIJALI GORSKOG KOTARA.....	38
3.1.	Starenje stanovništva i depopulacija	38
3.2.	Klimatske promjene.....	38
3.3.	Napredne tehnologije.....	39
3.4.	Nove vještine, znanja i kompetencije	40
3.5.	Urbanizacija	40
3.6.	Razvoj pametnih sela.....	40
4.	STRATEŠKI OKVIR.....	43

4.1. Usklađenost sa relevantnim hijerarhijski višim aktima strateškog planiranja.....	43
4.2. Vizija i prioritetna područja.....	43
4.3. Prioriteti, posebni ciljevi, mjere i pokazatelji	46
4.3.1. Prioritet 1: Djeca i mladi.....	46
4.3.2. Prioritet 2: Visoka kvaliteta života	48
4.3.3. Prioritet 3: Konkurentno gospodarstvo i kvalitetni poslovi.....	52
4.3.4. Prioritet 4: Visoki socijalni standard i dostojanstveno starenje	56
4.3.5. Horizontalne mjere.....	58
5. OKVIR ZA PRAĆENJE I VREDNOVANJE PLANA RAZVOJA	61
6. OKVIRNI TERMINSKI I FINANCIJSKI PLAN	62
7. ZAKLJUČAK	63
8. DODATAK 1. POKAZATELJI ISHODA.....	64
9. DODATAK 2. POPIS PROJEKATA	74
10. POPIS TABLICA	77
11. POPIS SLIKA	78
12. ZAKONI, UREDBE, PRIRUČNICI, STUDIJE, PROGRAMI I PLANOVI.....	78

1. UVOD

Plan razvoja Gorskog kotara za razdoblje 2022.-2027. (Plan razvoja), izrađen je sukladno Zakonu o sustavu strateškog planiranja i upravljanja razvojem Republike Hrvatske („Narodne novine“ broj 123/17), Zakonu o regionalnom razvoju Republike Hrvatske („Narodne novine“ broj 147/14, 123/17, 118/18), Uredbi o smjernicama za izradu akata strateškog planiranja od nacionalnog značaja i od značaja za jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave („Narodne novine“ broj 89/18), Priručniku o strateškom planiranju i Dodatku Priručniku (svibanj 2020.)¹. Nositelji izrade Plana razvoja su Gradovi Čabar, Delnice i Vrbovsko, te Općine Brod Moravice, Fužine, Lokve, Mrkopalj, Ravna Gora i Skrad, dok je javna ustanova „Regionalna razvojna agencija Primorsko-goranske županije“ izrađivač, u suradnji s angažiranim vanjskim stručnjacima.

Dokument Plan razvoja sastoji se od nekoliko međusobno povezanih cjelina, sažetka analize stanja, vizije i strateškog okvira s ključnim pokazateljima za praćenje provedbe Plana razvoja, provedbenog, terminskog i financijskog plana, prikaza usklađenosti s Nacionalnom razvojnom strategijom Republike Hrvatske do 2030., sektorskim dokumentima i dokumentima prostornog uređenja, te okvira za praćenje i vrednovanje. Plan razvoja sadrži posebne dodatke i ostale popratne dokumente.

Izradi dokumenta prethodila je analiza stanja na kojoj se temelji strateški okvir. Tijekom analize uzeti su u obzir postojeći prostorno-planski i strateški dokumenti. Svrha analize stanja bila je vjerodostojno istražiti i ocijeniti razvojni trenutak Gorskog kotara u odnosu na okruženje.

Metodologija analize stanja temeljila se na prikupljanju i analizi primarnih i sekundarnih podataka i na detaljno razrađenim analitičkim podlogama svakog pojedinog obrađenog sektora (područja). Korišteni su različiti izvori i dokumentacija, službena statistička izvješća Državnog zavoda za statistiku i Eurostata, podaci Fine, izvješća o poslovanju pravnih osoba, strategije, studije, analize, internetske stranice, te podaci koje prikupljaju jedinice lokalne samouprave i upravna tijela Primorsko-goranske Županije. Kako se radi o kompleksnom istraživanju, u obradi prikupljenih podataka primijenjeni su postupci analize i sinteze.

Utvrđeni su raspoloživi resursi, njihov ukupni kapacitet i to ljudski, financijski i infrastrukturni te je istražena funkcionalna/strukturna/organizacijska koherentnost institucija koje brinu o razvoju područja Gorskog kotara. Nadalje, analizirani su razni čimbenici vanjskog okruženja koji promiču ili ograničavaju sposobnost Gorskog kotara za provedbu vlastitih razvojnih politika. Naglasak je na gospodarskim sektorima i infrastrukturnim sustavima kao nositeljima razvoja na području Gorskog kotara, pri čemu se posebno aktualizira kvaliteta života. Gorski kotar posjeduje značajne prirodne i gospodarske potencijale koji iako prepoznati, nisu iskorišteni u punom opsegu. Potencijali transformacije tradicionalnih industrija i razvoja novih sektora temeljenih na naprednim tehnologijama, te mogućnosti ulaganja u modernu infrastrukturu i transformacije Gorskog kotara u pametnu i održivu mikroregiju u fokusu je Analize stanja. Posebno su naglašene vještine, kompetencije i znanja stanovnika Gorskog kotara, ulaganja u obrazovanje i znanost s ciljem akumuliranja ljudskog kapitala kao osnove budućeg društvenog razvoja te podizanje konkurentnosti i gospodarskog rasta Gorskog kotara.

¹ Dodatak priručniku o strateškom planiranju, Ministarstvo regionalnoga razvoja i fondova Europske Unije, svibanj 2020.

U namjeri da konačna analiza bude čim kvalitetnija, Izrađivač je koristio sve službeno objavljene podatke. Osim vremenskog obuhvata analiziranih podataka, značajan problem pri izradi Analize bila je i njihova ograničena prostorna dezagregiranost. Tek manji broj pokazatelja mogao se odrediti i analizirati na razini jedinice lokalne samouprave i nastavno na razini mikroregije. Vrijednosti većine uobičajenih pokazatelja mogle su se izračunavati iz podataka dostupnih isključivo na razini Primorsko-goranske županije. No i pored problema u izradi te kompleksnosti, pripremljena Analiza stanja bila je vrlo dobar temelj za izradu strateškog okvira.

U izradi Plana razvoja, naročito u izradi strateškog okvira sudjelovao je velik broj dionika. Posebno treba naglasiti sudjelovanje upravnih tijela Primorsko-goranske županije, ustanova/trgovačkih društava kojima je Primorsko-goranska županija (su)osnivač/(su)vlasnik, te sudjelovanje jedinica lokalne samouprave. Aktivni doprinos dali su mnogi znanstvenici, stručnjaci i drugi suradnici. U Plan razvoja uključena su stručna mišljenja i prijedlozi kao rezultat provedenih radionica Fokus grupe i drugih tijela.

Postupak izrade Plana razvoja obuhvatio je više pojedinačnih aktivnosti. U svrhu što kvalitetnijeg konačnog rezultata osnovana su sljedeća tijela za izradu i praćenje izrade Plana razvoja:

1. Radni tim za izradu Plana razvoja sastavljen od predstavnika jedinica lokalne samouprave na području Gorskog kotara
2. Fokus grupa

Tijekom izrade Plana razvoja održano je više sastanaka/radionica/sjednica radnih tijela za izradu i praćenje izrade Plana razvoja, kao i savjetovanje s javnošću, na kojima su razmotreni nacrti Analize stanja i SWOT analize, strateški okvir kao i usklađenost s nacionalnim razvojnom strategijom, sektorskim i višesektorskim strategijama te dokumentima prostornog uređenja.

U skladu sa spomenutim Zakonom o sustavu strateškog planiranja i upravljanja razvojem RH i u svrhu nepristrane ocjene kvalitete Plana angažiran je vanjski stručnjak koji je prethodno vrednovao izradu nacrtu Plana i na kraju dao neovisno stručno mišljenje o cjelokupnom dokumentu. Zaključak vanjskog stručnjaka jest da Plan razvoja Gorskog kotara za razdoblje 2022.-2027. sukladno Pravilniku o provedbi postupka vrednovanja („Narodne novine“ broj 66/19) metodološki i sadržajno u potpunosti udovoljava svim propisanim kriterijima te da je u suglasju s dokumentima više razine.

2. SAŽETAK ANALIZE STANJA

Svrha Analize stanja bila je ustanoviti i analizirati dosadašnji stupanj razvoja Gorskog kotara te usporediti dobivene rezultate sa okruženjem, prvenstveno s prosječnim vrijednostima Primorsko-goranske županije.

Stanje i trendovi razvoja Gorskog kotara analizirani su u svim relevantnim aspektima, od položaja, prostora i sustava prostornog uređenja, prirodnih obilježja, zaštite okoliša, ljudskih potencijala, gospodarstva, društvenih djelatnosti, infrastrukture, civilnog sektora, sustava zaštite i spašavanja, institucija koje se bave razvojem Gorskog kotara do fiskalnih kapaciteta jedinica lokalne samouprave. Analiza je izrađena participativno.

Ovo poglavlje daje sažeti prikaz Analize. Cjelovita Analiza stanja s prikupljenim i sistematiziranim podacima te opširnim interpretacijama trenutnog stanja pojedinih područja prilog je dokumentu Plana razvoja.

Analiza stanja s pripadajućom SWOT analizom predstavlja polaznu točku za definiranje Strateškog okvira Plana razvoja.

2.1. Položaj, prostor i sustav prostornog uređenja

Gorski kotar prema NUTS 2² klasifikaciji pripada Jadranskoj Hrvatskoj, a prema NUTS 3 klasifikaciji Primorsko-goranskoj županiji. Administrativno je podijeljen na 6 općina (Mrkopalj, Lokve, Brod Moravice, Skrad, Ravna Gora i Fužine) i 3 grada (Delnice, Čabar i Vrbovsko). Površinom od 1.273,1 km² čini 35,5% kopnenog teritorija Županije³.

Slika 1 Položaj Gorskog kotara u Primorsko-goranskoj županiji i Republici Hrvatskoj

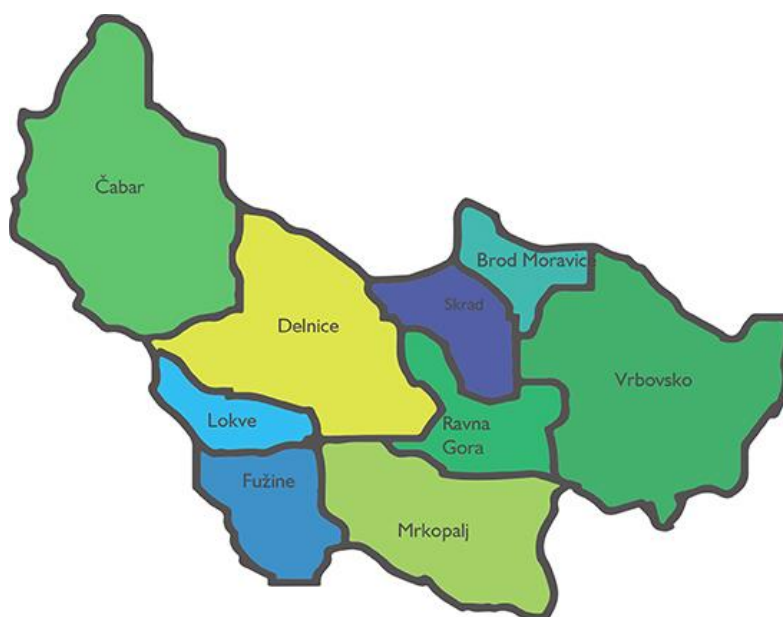

Izvor: Wikipedia, https://en.wikipedia.org/wiki/Gorski_Kotar#/media/File:Gorski_Kotar.svg [prosinac 2020.]

² Nomenklatura prostornih jedinica za statistiku, poznata pod akronimom NUTS, je statistička klasifikacija koja služi za prikupljanje, obradu, analizu i publiciranje statističkih prostornih podataka na razini Europske unije.

³ JU „Zavod za prostorno uređenje PGŽ“, Geoportal – Praćenje podataka o stanju u prostoru, obrada RRA PGŽ

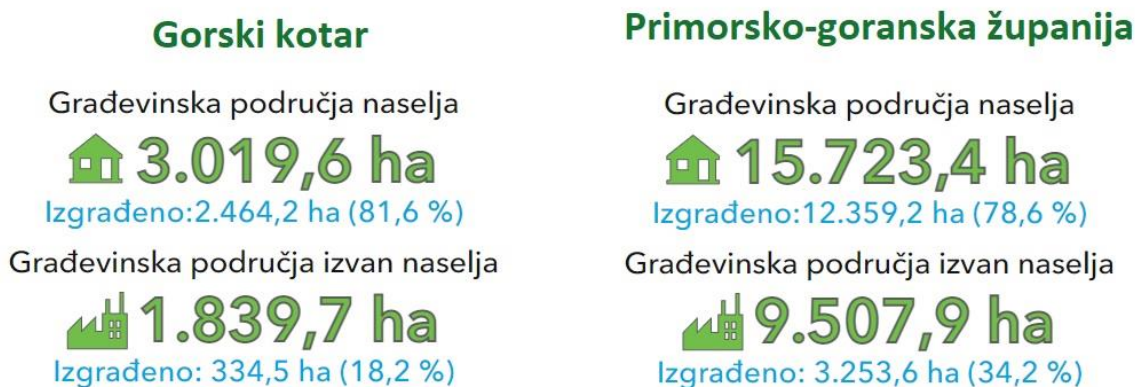
Slika 2 Jedinice lokalne samouprave Gorskog kotara

Izvor: LAG Gorski kotar, <http://www.lag-gorskikotar.hr/o-nama/podrucje-lag-a/> [prosina 2020.]

Prostorno uređenje i planiranje na području Gorskog kotara definirano je Prostornim planom Primorsko-goranske županije te prostornim planovima uređenja gradova i općina. Cjelokupni prostor podijeljen je na građevinska područja naselja, građevinska područja izvan naselja, poljoprivredno tlo, šume i vode. Ukupno planirana građevinska područja zauzimaju 7,18% ukupne kopnene površine Županije i 4,83%⁴ površine Gorskog kotara. Planirana građevinska područja naselja zauzimaju 4,38% ukupne kopnene površine Županije i 2,37% površine Gorskog kotara.

Slika 3 Korištenje i namjena površina Gorskog kotara i Primorsko-goranske županije te stupanj izgrađenosti

Izvor: JU „Zavod za prostorno uređenje PGŽ“, Geoportal – Praćenje podataka o stanju u prostoru, obrada RRA PGŽ [veljača 2020.]

⁴ Javna ustanova „Zavod za prostorno uređenje Primorsko-goranske županije“, Geoportal – Praćenje podataka o stanju u prostoru, obrada RRA PGŽ

Aktima provedbe dokumenata prostornog uređenja te provedbom prostornih planova na cjelokupnom području Gorskog kotara bavi se Upravni odjel za prostorno uređenje, graditeljstvo i zaštitu okoliša Primorsko-goranske županije putem svoje ispostave u Delnicama. Za područje Gorskog kotara prosječno se godišnje izdaje oko 320 akata.

Za zaštićeno prirodno područje Nacionalnog parka Risnjak (NP Risnjak) izrađen je Prostorni plan Nacionalnog parka Risnjak, kao prostorni plan područja posebnih obilježja. Prepoznata je i važnost izrade Prostornog plana doline rijeke Kupe, međutim isti još uvijek nije izrađen.

2.2. Prirodna obilježja

U Gorskom kotaru nalazi se NP Risnjak kao jedini nacionalni park u Primorsko-goranskoj županiji, te Bijele i Samarske stijene kao jedini strogi rezervat. Ekološkom mrežom Natura 2000 obuhvaćeno je 82,5% površine Gorskog kotara.

Geološku strukturu Gorskog kotara obilježava krš. Prevladava „zeleni krš“, tj. šume, gdje velike količine padalina utječu na veliku šumovitost i prirodno obnavljanje šumskih sastojina⁵.

Flora Gorskog kotara mijenja se pretežno sa promjenom nadmorske visine. Niže područje Gorskog kotara (do 400 m nadmorske visine) obraslo je pretežno bjelogoricom. Prevladava bukva, zatim grab, brijest, jasen, lipa i ostale meke listače. U višem gorskom području (400-1.000 m nadmorske visine) značajne su samonikle, mješovite šume bukve i jele ili čiste šume četinjača, uglavnom jele i smreke. Pretplaninsko područje obuhvaća prostor iznad 1.000 m nadmorske visine. Tu je značajna pretplaninska šuma bukve i smreke. U najvišim pretplaninskim predjelima iznad 1.400 m nadmorske visine, javlja se klekovina bukve. Šume, točnije šumsko zemljište prostire se na 107.236 ha, odnosno 84,2% površine Gorskog kotara. Od toga 74.505 ha ili 69,48% šumskog zemljišta pripada šumskom području u vlasništvu Republike Hrvatske kojima gospodari javno poduzeće Hrvatske šume d.o.o. U privatnom vlasništvu je 25.893 ha ili 24,15% šumskog zemljišta. NP Risnjaku pripada 6.102 ha ili 5,69% šumskog zemljišta, a 736 ha ili 0,69% šumskog zemljišta Gorskog kotara u vlasništvu je Šumarskog fakulteta u Zagrebu⁶. Javno poduzeće Hrvatske šume d.o.o. gospodari šumskim bogatstvom Gorskog kotara poštujući ekološke, ekonomske i socijalne standarde stoga posjeduje međunarodni certifikat FSC.

Gorski kotar uz bogatu floru ima i bogatu faunu. Gornji tok rijeke Kupe je „dolina leptira“ sa 108 vrsta danjih leptira što predstavlja 60% hrvatske faune leptira. Na području NP Risnjak gnijezdi se 78 vrsta ptica dok je u NP Risnjak s bližom okolicom do sada zabilježeno 114 vrsta ptica od kojih su 26 na popisu ugroženih vrsta⁷. U mirnim i mješovitim šumama, između 700-1.200 nm, gnijezdi se veliki tetrijeb koji izumire⁸. Gorski kotar jedno je od rijetkih mjesta u Europi koje nastanjuju sve tri europske velike zvijeri – medvjed, vuk i ris. Javna ustanova „Priroda“ čiji je osnivač Primorsko-goranska županija u suradnji sa Općinom Ravna Gora uz pomoć ESIF sredstava izgradila je i opremila „Centar za velike zvijeri“ u Staroj Sušici. Najbrojnija divljač koja se i najviše lovi je srna i divlja svinja.

⁵ Plan razvoja Primorsko-goranske županije 2021.-2027., Analiza stanja

⁶ Hrvatske šume d.o.o., Uprava šuma Podružnica Delnice [siječanj 2021.]

⁷ NP Risnjak, <https://www.np-risnjak.hr/ptice/> [25.03.2021.]

⁸ Romeo Mance, *Turistička zajednica Kvarnera* [25.03.2021.]

Najznačajnije rijeke Gorskog kotara su rijeke crnomorskog sliva, a to su Čabranka i Kupa koje čine međudržavnu granicu sa Republikom Slovenijom te rijeka Dobra.

Jezera Gorskog kotara su umjetna, građena kako bi se akumulirana voda koristila za proizvodnju električne energije. Jezera su smještena su u Općini Lokve (Jezero Mrzla Vodica i Lokvarsko jezero) i Općini Fužine (Lepenica, Bajer i Potkoš) gdje su hidromorfološki uvjeti i geološka struktura tla najpogodniji za stvaranje akumulacijskih jezera.

Klimatske značajke Gorskog kotara definira klasa klime Cfsbx⁹, a viših dijelova (viši od 1.200 m nm) klasa klime Dfsbx¹⁰. Maksimalne temperature zraka za povratno razdoblje od 50 godina iznosile su od 30 do 35°C. Minimalne temperature zraka za povratno razdoblje od 50 godina iznosile su od -20 do -25°C¹¹. Zbog velike orografske razvedenosti područja Gorskog kotara srednja godišnja temperatura zraka kreće se između 3°C (planine) i 11°C (niža područja Gorskog kotara). Godišnje prosječne oborine u promatranom razdoblju od 1971. do 2000. godine iznosile su između 1.900 i 2.400 mm, a na najvišim planinama Gorskog kotara prosječne godišnje oborine kreću se između 2.400 – 3.900 mm¹². Godišnje 170 dana u prosjeku ima oborine (47% dana u godini). Stoga tijekom čitave godine ima dovoljno oborina za zadovoljavanje potreba biljaka za vodom. Broj vedrih dana dosta je promjenjiv i kreće se između 53 (Parg) i 73 (Skrad), dok je broj oblačnih dana između 120 i 140. U gorskom području prevladava perhumidna klima. Srednje mjesečne vrijednosti relativne vlažnosti iznose 70-87%¹³.

Poljoprivredno zemljište na području Gorskog kotara koje je upisano u Upisnik poljoprivrednika pri Agenciji za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju na dan 21.09.2021., zauzimalo je površinu od 3.652,4839 ha što iznosi 21,51 % ukupno upisanog poljoprivrednog zemljišta Primorsko-goranske županije¹⁴. Od toga je u vlasništvu Republike Hrvatske 1.219,5974 ha.

2.3. Zaštita okoliša

Gorski kotar broji ukupno 11 od 32 zaštićena područja u Primorsko-goranskoj županiji od kojih su najznačajniji strogi rezervat Bijele i Samarske stijene i NP Risnjak. Zaštićenim područjima prirodne baštine na području Gorskog kotara upravljaju Javna ustanova "Priroda" (upravlja sa osam područja) i Javna ustanova „Nacionalni park Risnjak" (upravlja sa tri područja). Gotovo cjelokupno područje Gorskog kotara (izuzev građevinskog područja) uključeno je u europsku ekološku mrežu Natura 2000. U Registru kulturnih dobara Republike Hrvatske Gorski kotar ima sveukupno 47 zaštićenih kulturnih dobara što je 12% od ukupno zaštićenih kulturnih dobara u Primorsko-goranskoj županiji.

Jedina državna stacionarna stanica za trajno praćenje **kvalitete zraka** u Gorskom kotaru je u Pargu kraj Čabra.

⁹ Köppenova klasifikacija klime: C=umjereno topla kišna klima, f=nema suše, s=sušno je ljeti, b=toplo ljeto

¹⁰ Köppenova klasifikacija klime: D=snježno-šumska klima, f=nema suše, s=sušno je ljeti, b=srednja temperatura najtoplijeg mjeseca niža je od 22°C

¹¹ Ibid.

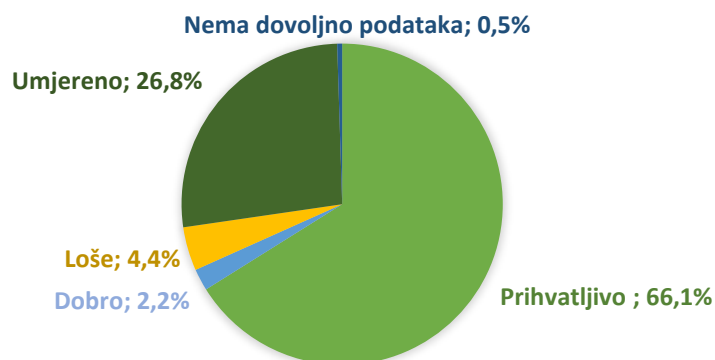
¹² Perčec Tadić M, Gajić Čapka M (2010), *Karta srednje godišnje količine oborine za razdoblje 1971–2000*, Državni hidrometeorološki zavod

¹³ Klimatski atlas Hrvatske 1971.-2000.

¹⁴ Izvor: APPRRR, Upisnik poljoprivrednika [21.09.2021.]

Grafikon 1

Udjeli indeksa kvalitete zraka na mjernoj postaji PARG u razdoblju 26.04.2020. - 26.04.2021.

Izvor: Kvaliteta zraka u Hrvatskoj, portal: <http://iszz.azo.hr/iskzl/> [26.04.2021.]

Analizu kakvoće pitke vode vrši kontinuirano Nastavni zavod za javno zdravstvo Primorsko-goranske županije.

Tablica 1

Postotak mikrobiološki neispravne prerađene pitke vode iz javnih vodovoda na području Gorskog kotara u 2019. godini

Javni isporučitelj vodne usluge	Gradovi/općine	Postotak mikrobiološki neispravne pitke vode iz javnih vodovoda u 2019. godini
Komunalac vodoopskrba i odvodnja d.o.o. Delnice	Grad Delnice, Općine Lokve, Fužine, Mrkopalj, Ravna Gora, Skrad i Brod Moravice	3,23 %
Čabranka d.o.o. Čabar	Grad Čabar	38,46 %
Vode Vrbovsko d.o.o. Vrbovsko	Grad Vrbovsko	0 %

Izvor: Zdravstveno statistički ljetopis Primorsko-goranske županije 2019. godina, obrada RRA PGŽ

Velike investicije u vodoopskrbu i odvodnju Gorskog kotara su u tijeku, te su većinom sufinancirane iz švicarske darovnice¹⁵ te drugih izvora. Glavni izvori onečišćenja tla u Gorskom kotaru su tehnološki zastarjela industrijska postrojenja, nesanirane lokacije odlagališta otpada i divljih odlagališta te prirodne katastrofe.

Stopa odvojenog sakupljanja komunalnog otpada (stopa oporabe otpada) u Gorskom kotaru u 2019. godini iznosila je 1,91% dok je županijski prosjek 21,03%. Osim nedovoljne primarne selekcije otpada, Gorskom kotaru nedostaju dostupna reciklažna dvorišta te sortirnice otpada.

2.4. Stanovništvo i ljudski resursi

Prema Popisu stanovništva iz 2021. godine, na području Gorskog kotara živjelo je 19.032 stanovnika. U razdoblju 2011./2021. broj stanovnika u Primorsko-goranskoj županiji smanjio

¹⁵ Švicarsko-hrvatski program suradnje, <https://www.swiss-cro.hr/projekti/> [26.04.2021.]

se za 9,91%, a u Gorskom kotaru za 17,29%. Prosječna gustoća naseljenosti u Primorsko-goranskoj županiji u 2021. godini bila je 74,28 stanovnika po km², a u Gorskom kotaru 14,95 stanovnika po km². Tablica 2. daje prikaz broja stanovnika prema jedinicama lokalne samouprave Gorskog kotara u razdoblju 1991.-2021. godina.

Srbi su najbrojnija nacionalna manjina u Gorskom kotaru i Primorsko-goranskoj županiji. Dok je udio Srba u Primorsko-goranskoj županiji u 2011. godini bio 5,03%, njihov udio u Gorskom kotaru bio je 9,05%. Udio srpske nacionalne manjine na području Grada Vrbovskog iste godine iznosio je 35,22%. Stoga na području Grada Vrbovskog djeluje Vijeće srpske nacionalne manjine Grada Vrbovskog. Druga prema brojnosti nacionalna manjina u Gorskom kotaru su Slovenci te na području Grada Čabra djeluje Vijeće slovenske nacionalne manjine Grada Čabra. Prema vjeroispovijesti 83,46 % stanovništva Gorskog kotara bili su katolici prema popisu stanovništva iz 2011. godine, dok udio katolika u Primorsko-goranskoj županiji iznosi 78,13%.

Prema popisu stanovništva iz 2011. godine, prosječna starost populacije Gorskog kotara bila je 47,2 godine dok je prosječna starost u Primorsko-goranskoj županiji bila 43,9 godina, a u Republici Hrvatskoj 41,7 godina. Indeks starenja Gorskog kotara u 2011. godini iznosio je 245,82, što je više u odnosu na 2001. godinu kada je iznosio 149,82. U Primorsko-goranskoj županiji indeks starenja u 2011. godini iznosio je 155,3, a u 2001. godini 109,4¹⁶. Stopa smrtnosti (omjer umrlih na 1.000 stanovnika) u Primorsko-goranskoj županiji u 2019. godini iznosila je 13,29, a za područje Gorskog kotara 20,73¹⁷.

Tablica 2 Kretanje broja stanovništva od 1991. do 2021. godine u jedinicama lokalne samouprave Gorskog kotara

JLS / regija	Broj stanovnika				Indeks 1991./2021.	Indeks 2001./2021.	Indeks 2011./2021.
	1991.	2001.	2011.	2021.			
Brod Moravice	1.196	985	866	667	55,77	67,72	77,02
Čabar	5.169	4.387	3.770	3.239	62,66	73,83	85,92
Delnice	6.858	6.262	5.952	5.158	75,21	82,37	86,66
Fužine	2.000	1.885	1.592	1.404	70,20	74,48	88,19
Lokve	1.255	1.120	1.049	859	68,45	76,70	81,89
Mrkopalj	1.823	1.407	1.214	934	51,23	66,38	76,94
Ravna Gora	3.167	2.724	2.430	2.039	64,38	74,85	83,91
Skrad	1.549	1.333	1.062	860	55,52	64,52	80,98
Vrbovsko	7.528	6.047	5.076	3.872	51,43	64,03	76,28
GORSKI KOTAR	30.545	26.150	23.011	19.032	62,31	72,78	82,71

Izvor: DZS, obrada RRA PGŽ

Stopa nataliteta (omjer živorođenih na 1.000 stanovnika) u 2019. godini u Republici Hrvatskoj iznosila je 8,9, u Primorsko-goranskoj županiji 7,3, a u Gorskom kotaru 6,7¹⁸. U Gorskom kotaru u 2008. godini prirodni prirast bio je - 223, a u 2019. godini – 274¹⁹. Niti jedna jedinica lokalne samouprave Gorskog kotara nije imala pozitivan prirodni prirast u navedenom

¹⁶ DZS, *Popis stanovništva 2011, Popis stanovništva 2001*

¹⁷ DZS, obrada RRA PGŽ

¹⁸ DZS, obrada RRA PGŽ

¹⁹ Ibid.

razdoblju. Vitalni indeks (omjer živorođenih na 100 umrlih) je u Primorsko-goranskoj županiji u 2019. godini iznosio 54,9, a u Gorskom kotaru 32,18²⁰. Grad Delnice sa vitalnim indeksom 53 se jedini približio županijskom prosjeku, a Općina Mrkopalj sa indeksom 5 ima najniži vitalni indeks u Republici Hrvatskoj. U promatranom razdoblju 2015. - 2019. Gorski kotar imao je konstantno negativan saldo migracija (više odseljenih nego doseljenih). Gorski kotar je 2019. godine kad je Primorsko-goranska županija zabilježila pozitivan migracijski saldo imao 115 stanovnika više odseljenih nego doseljenih. Samo Grad Delnice i Općina Fužine u 2019. godini bilježe poput Primorsko-goranske županije pozitivan migracijski saldo dok sve ostale jedinice lokalne samouprave Gorskog kotara bilježe negativan migracijski saldo.

U Gorskom kotaru u 2011. godini više i visoko školsko obrazovanje (viša škola, fakultet, magisterij i doktorat) imalo je 11,49 % stanovništva starijeg od 15 godina, dok je prosjek Primorsko-goranske županije iznosio 20,07 %. Iste godine u Gorskom kotaru postotak stanovništva starijeg od 15 godina koje je završilo samo osnovnu školu bio je 28,45%, dok je županijski prosjek bio 16,69%. Prema pokazatelju informatičke pismenosti područje Gorskog kotara u 2011. godini također je bilo ispod županijskog prosjeka.

U razdoblju od 2015. do 2019. najveći pad broja nezaposlenih bilježi Grad Vrbovsko, a najmanji Grad Čabar. U Primorsko-goranskoj županiji nezaposlenost u razdoblju od 2015. do 2019. godine je smanjena za 8.814 osoba, a zaposlenost je porasla za 5.100 osoba. U Gorskom kotaru u istom razdoblju nezaposlenost je smanjena za 1.006 osoba, a zaposlenost je porasla za 234 osobe²¹.

Tablica 3 Nezaposlenost prema jedinicama lokalne samouprave Gorskog kotara, Gorskog kotara u cjelini i Primorsko-goranske županije u 2015., 2019., 2020. i 2021. godini

JLS / regija	2015	2019	INDEKS 2019/2015	2020	2021 (8 MJESECI)
Brod Moravice	77	52	67,53	57	59
Čabar	253	118	46,64	122	125
Delnice	438	191	43,61	228	224
Fužine	86	38	44,19	33	37
Lokve	54	23	42,59	20	20
Mrkopalj	66	21	31,82	22	18
Ravna Gora	119	36	30,25	48	43
Skrad	63	22	34,92	24	20
Vrbovsko	482	131	27,18	168	182
Gorski kotar	1.638	632	38,58	722	728
Primorsko-goranska županija	15.518	6.704	43,20	8.617	8.950

Izvor: HZZ, STATISTIKA; <https://statistika.hzz.hr/> [02.09.2021.]

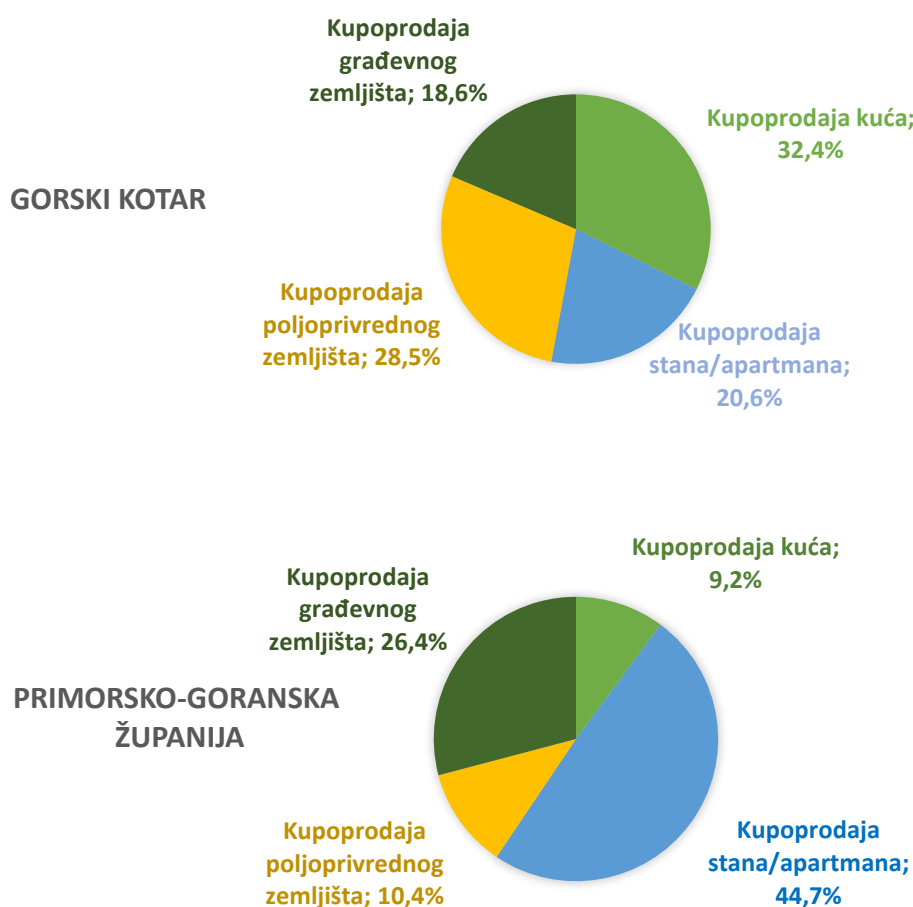
Prema popisu stanovništva iz 2011. godine, u Gorskom kotaru 15,39 % stambenih jedinica je privremeno nenaseljeno dok je županijski prosjek 13,72 %. U Gorskom kotaru iste godine je 4,4 % stambenih jedinica napušteno dok je županijski prosjek 1,33 %. Iste godine Primorsko-goranska županija imala je 6,47 % stambenih jedinica za najam, a Gorski kotar 0,49 %. Udio stanova za rekreaciju i odmor u ukupnom broju stambenih jedinica u Gorskom kotaru bio je

²⁰ Ibid.

²¹ Ibid.

17 %, a u Primorsko-goranskoj županiji 18,9 % ²². Prema popisu stanovništva iz 2011. godine 89,7 % kućanstva Gorskog kotara čine kućanstva zasnovana u vlastitim stambenim jedinicama, odnosno u onima u kojima su stanari vlasnici ili suvlasnici. U Primorsko-goranskoj županiji taj udio je iznosio 85,6 % . Udio kućanstava Gorskog kotara koji stanuje u iznajmljenim stambenim jedinicama iznosio je 2011. godine 9,4 %, dok je županijski prosjek bio 13,3 % ²³. Prema podacima iz Izvješća o tržištu nekretnina Primorsko-goranske županije, godine 2019. na području Gorskog kotara evidentirano je ukupno 253 kupoprodaja nekretnina (4,6 % županijskih kupoprodaja).

Grafikon 2 Struktura kupoprodaje nekretnina u Gorskom kotaru i Primorsko-goranskoj županiji u 2019. godini

Izvor: Izvješće o tržištu nekretnina Primorsko-goranske županije u 2019. godini; obrada RRA PGŽ

Stambeno zbrinjavanje u Gorskom kotaru je cjenovno povoljnije nego u drugim mikroregijama Primorsko-goranske županije. U 2020. godini ostvarene kupoprodajne cijene stanova/apartmana u Gorskom kotaru bile su dvostruko niže od prosjeka Primorsko-goranske županije. Kupoprodajne cijene obiteljskih kuća iste godine bile su u Gorskom kotaru trostruko niže od županijskog prosjeka, a kupoprodajne cijene građevinskog zemljišta 8 puta ispod

²² DZS, *Popis stanovništva 2011.*, obrada RRA PGŽ

²³ Ibid.

županijskog prosjeka prema podacima Upravnog odjela za prostorno uređenje, graditeljstvo i zaštitu okoliša Primorsko-goranske županije. Putem programa poticane stanogradnje koji provodi Agencija za pravni promet i posredovanje nekretninama prije 18 godina u Gradu Delnicama je izgrađeno 30 stanova. Do danas su to jedini POS-ovi stanovi u Gorskom kotaru²⁴.

2.5. Gospodarstvo

Prema podacima FINA servisa²⁵ u Primorsko-goranskoj županiji najveći broj poduzeća posluje u djelatnosti trgovine, dok u Gorskom kotaru najveći broj poduzeća posluje u sektoru industrijske proizvodnje. Sektor trgovine je po broju poslovnih subjekata u Gorskom kotaru na drugom mjestu, a građevinarstvo je, kao i u Primorsko-goranskoj županiji, na trećem.

Prerađivačka industrija generira 59 % svih prihoda poduzeća registriranih u Gorskom kotaru, dok je udio prerađivačke industrije u prihodima svih poduzeća u Primorsko-goranskoj županiji 15 %²⁶.

Prerađivačka industrija s udjelom 28,27 % u 2020. godini zapošljavala je svakog trećeg zaposlenog stanovnika Gorskog kotara. Posebno visok udio prerađivačke industrije u broju zaposlenih imaju općine Ravna Gora (66,1 %), Lokve (51,1 %), Mrkopalj (50,27 %) i Fužine (42,33 %). U Primorsko-goranskoj županiji udio prerađivačke industrije u ukupno zaposlenima iznosi 11,87 %²⁷.

Prosječna neto plaća u Gorskom kotaru u 2019. godini iznosila je 4.995,00 kn i bila je za 10,5 % niža od prosječne neto plaće u Primorsko-goranskoj županiji. Prosječna neto plaća u sektoru industrije u Gorskom kotaru u 2019. godini bila je 5.184,64 kn što je za 3,8 % više od prosječne plaće u Gorskom kotaru. Industrija u Gorskom kotaru bez obzira što generira više plaće od goranskog prosjeka ima neto plaće niže za 7,1 % od prosječnih županijskih neto plaća i za 12,8 % od županijskih neto plaća u sektoru industrije. Trgovina, smještaj, priprema i usluživanje hrane te građevinarstvo kao važni sektori Gorskog kotara imaju niža neto primanja od prosjeka. U sektoru smještaja, pripreme i usluživanja hrane gdje spada i turizam su goranske prosječne neto plaće za više od 1.000 kn niže od županijskih prosječnih neto plaća²⁸.

Kretanje nezaposlenosti i zaposlenosti u Gorskom kotaru i usporedba sa Primorsko-goranskom županijom u razdoblju između 2015. i 2019. godine prikazana je u Grafikonu 3. Nezaposlenost u Gorskom kotaru u promatranom razdoblju se smanjila za 66 %, dok je zaposlenost porasla za 1,7 %.

²⁴ APN; <http://apn.hr/izgradnja-i-prodaja-stanova-pos/izgradeni-stanovi/page/2> [25.09.2021.]

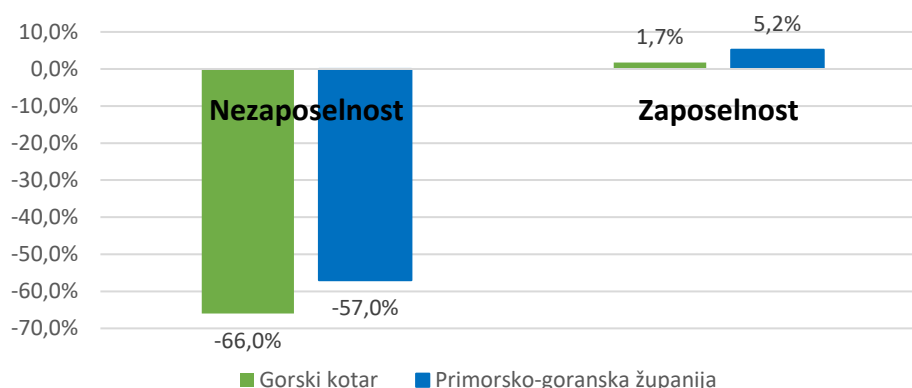
²⁵ FINA, info.BIZ servis [studen 2020.], obrada RRA PGŽ

²⁶ Ibid.

²⁷ DHMZ [studen 2021.], obrada RRA PGŽ

²⁸ FINA, info.BIZ servis [studen 2020.], obrada RRA PGŽ

Grafikon 3 Postotna promjena nezaposlenosti i zaposlenosti u Gorskot kotaru i Primorsko-goranskoj županiji u razdoblju 2019./2015.

Izvor: DZS i HZMO, obrada RRA PGŽ

Prema strukturi zaposlenosti najveći rast bilježi zaposlenost kod pravnih osoba (Gorski kotar 4,9 %, Primorsko-goranska županija 13,6 %), a najveći pad u promatranom razdoblju bilježi zaposlenost u obrtima i slobodnim zanimanjima (Gorski kotar – 9 %, Primorsko-goranska županija – 5,4 %). Iako je razdoblje od 2015. do 2019. godine bilo obilježeno ekonomskim rastom i rastom zaposlenosti kako u Gorskot kotaru, tako i u Primorsko-goranskoj županiji, postoje tri jedinice lokalne samouprave (Lokve, Mrkopalj i Skrad) koje u navedenom razdoblju imaju pad broja zaposlenih. Najveći pad broja zaposlenih imala je Općina Skrad (- 25 %), a slijedi je općina Lokve (-20 %). U istom razdoblju Općina Fužine imala je 14 % rast zaposlenosti, a Grad Delnice 6 %. U Gorskot kotaru u 2019. godini preko polovice zaposlenih radilo je u malim poduzećima dok je u Primorsko-goranskoj županiji u malim poduzećima radilo 26,72 % ukupno zaposlenih.

Tablica 4 Teritorijalni, populacijski i gospodarski udio Gorskot kotara u Primorsko-goranskoj županiji

	Površina	Stanovništvo (2021.)	Prihod (2019.)	Dobit/gubitak (2019.)	Izvoz (2019.)
Udio Gorskot kotara u Primorsko-goranskoj županiji	35 %	7,14 %	3,88 %	3,08 %	7,6 %

Izvor: DZS, FINA, info.BIZ servis, obrada RRA PGŽ

Najviše poduzetnika u 2019. godini bilo je registrirano na području Grada Delnica (151), a najmanje na području Općine Mrkopalj (13). Poduzeća registrirana na području Grada Delnica te godine ostvarila su 1/3 ukupnih prihoda svih goranskih poduzeća koja su obvezna predati godišnji financijski izvještaj. Prosječna bruto plaća u navedenoj godini najviša je bila na području Grada Čabra i Delnica (8.324 kn i 8.199 kn), a najniža na području Općine Skrad i Mrkopalj (6.249 kn i 6.272 kn).

Tri najveća poduzeća registrirana u Gorskot kotaru prema prihodima u 2019. godini bila su: Drvenjača d.d. Fužine (156,24 mil. kn), Palfinger d.o.o. Delnice (71,76 mil. kn) i Finvest Corp d.d. Čabar (64,61 mil. kn). Slijede ih Energy Pellets d.o.o., Goran graditeljstvo d.o.o., RST-Pellets d.o.o., Lokve d.o.o., Stenavert d.o.o., Calligaris d.o.o., Ravnogorska pilana d.o.o., Ravna

d.o.o., Protektor-Bandag-Katalinić d.o.o., Iskopi i transporti Belobrajdić d.o.o., GEC d.o.o. i H.A.D. d.o.o. Navedenih petnaest najvećih poduzeća Gorskog kotara prema ostvarenim prihodima u 2019. godini činila su 46 % ukupnih prihoda poduzeća registriranih u Gorskom kotaru te su zapošljavala 39 % svih zaposlenih u Gorskom kotaru. Jedanaest od petnaest najvećih goranskih poduzeća prema prihodima u 2019. godini dolaze iz sektora industrije, tri iz građevinarstva, a jedno iz sektora trgovine.

Produktivnost goranskih poduzetnika i usporedbu sa poduzetnicima Primorsko-goranske županije prikazuje Tablica 6.

Tablica 5 Produktivnost goranskih poduzetnika i usporedba sa prosjekom Primorsko-goranske županije u 2015. i 2019. godini

Proizvodnost /produktivnost poduzetnika	2015.		2019.		Razlika 2019./2015.		Gorski kotar u odnosu na PGŽ u 2019. godini
	Gorski kotar	PGŽ	Gorski kotar	PGŽ	Gorski kotar	PGŽ	
Ukupni prihodi po zaposlenom	442.278 kn	574.633 kn	544.188 kn	636.495 kn	+ 23,0 %	+ 10,8 %	- 14,5 %
Novostvorena vrijednost po zaposlenom	136.952 kn	166.753 kn	165.547 kn	198.533 kn	+ 20,9 %	+ 19,1 %	- 16,6 %

Izvor: FINA, Info.BIZ servis [04.06.2021.], obrada RRA PGŽ

Bruto investicije u novu dugotrajnu imovinu po zaposlenom u 2019. godini iznosile su u Primorsko-goranskoj županiji 27.890 kn, a u Gorskom kotaru 24.137 kn.

Obrtnici Gorskog kotara organizirani su u tri udruženja koja su sastavni dio Obrtničke komore Primorsko-goranske županije:

- Udruženje obrtnika Delnice
- Udruženje obrtnika Čabar
- Udruženje obrtnika Vrbovsko

Tablica 6 Broj aktivnih obrta u Gorskom kotaru u 2020. godini i udio u Primorsko-goranskoj županiji

Područje	Broj obrta
UO Delnice	307
UO Čabar	81
UO Vrbovsko	97
UKUPNO Gorski kotar	485
UKUPNO Primorsko-goranska županija	8.571
UDIO Gorskog kotara u Primorsko-goranskoj županiji	5,66%

Izvor: Obrtni registar [01.12.2020.], obrada RRA PGŽ

Prema podacima Udruženja obrtnika Delnice, broj obrta se u 2019. godini u odnosu na godinu ranije povećao za 3 obrta, a u 2020. godini za još 7 obrta. Udruženje obrtnika Čabar je povećalo broj aktivnih obrta sa 78 u 2018. i 2019. godini na 81 aktivni obrt u 2020. godini.

Tablica 7

Pokazatelji zaposlenosti u obrtima u Gorskom kotaru u 2015. i 2019. godini

Pokazatelji zaposlenosti u obrtima u Gorskom kotaru	
Broj zaposlenih u obrtima Gorskog kotara u 2015. godini	1.118
Udio u zaposlenima u obrtima u ukupnom broju zaposlenih u Gorskom kotaru u 2015. godini	20 %
Udio u zaposlenima u obrtima u Gorskom kotaru u ukupnom broju zaposlenih u obrtima u PGŽ-u u 2015. godini	7,2 %
Broj zaposlenih u obrtima Gorskog kotara u 2019. godini	1023
Udio u zaposlenima u obrtima u ukupnom broju zaposlenih u Gorskom kotaru u 2019. godini	18 %
Udio u zaposlenima u obrtima u Gorskom kotaru u ukupnom broju zaposlenih u obrtima u PGŽ-u u 2019. godini	6,8 %

Izvor: Hrvatski zavod za mirovinsko osiguranje, stanje na 31.ožujak, obrada RRA PGŽ

Obrtnici nisu obvezni podnijeti godišnji financijski izvještaj, međutim 32 najveća obrtnika Gorskog kotara koji zapošljavaju 27 % ukupno zaposlenih u obrtima u Gorskom kotaru objavilo je javno godišnje financijsko izvješće. U 2020. godini u odnosu na godinu dana ranije 32 najveća obrtnika Gorskog kotara povećala su ukupne prihode za 8 %, ali im se smanjio broj zaposlenih za 2 djelatnika i dobit za 44 %.

U Gorskom kotaru djeluje 17 aktivnih poduzetničkih zona ukupne površine 147,25 ha. U Tablici 8. prikazane su postojeće poduzetničke zone Gorskog kotara.

Tablica 8

Poduzetničke zone Gorskog kotara

Jedinice lokalne samouprave	Naziv poduzetničke zone	Površina (ha)
Općina Ravna Gora	Ravna Gora	7,34
	Kupjak	9,5
Grad Delnice	Podrebar	9,5
	Javornik	3,31
	Kolodvor	9,18
	Lučice	17,11
	Kendar	8,8
Grad Vrbovsko	Vrbovsko	14
Općina Brod Moravice	Donja Dobra K2	3,36
	Donja Dobra K3	
Općina Fužine	Fužine	12,79
	Lič I	30,14
	Lič II	1,93
	Lič III	1,4
	Vrata I	8,6
	Vrata II	
Općina Lokve	Sleme	10,29
Gorski kotar		147,25

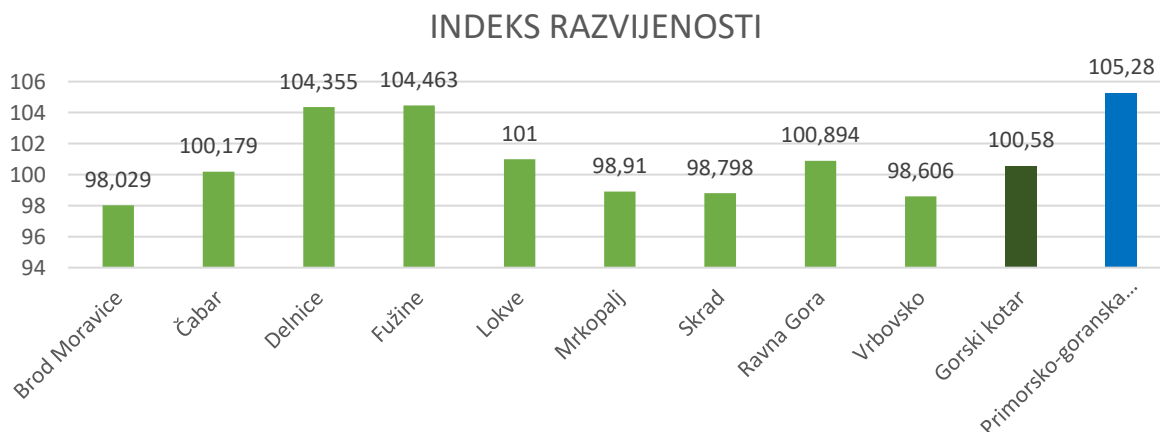
Izvor: RRA PGŽ, Analiza poduzetničkih zona u Primorsko-goranskoj županiji i prijedlog razvoja malih poslovnih zona u razdoblju 2019.-2021. godine

Prema podacima objavljenim u „Analizi poduzetničkih zona u Primorsko-goranskoj županiji i prijedlog razvoja malih poslovnih zona u razdoblju 2019.-2021. godine“, na području Gorskog

kotara 2018. godine bilo je u planu otvoriti još 19 poslovnih zona ukupne površine 72,73 ha od čega samo na području Grada Vrbovskog 10 poslovnih zona površine 44,64 ha.

Prema indeksu razvijenosti koji je pokazatelj razvoja određenog područja, Gorski kotar s prosječnom vrijednosti indeksa razvijenosti od 100,58 spada u natprosječno razvijena područja Republike Hrvatske, a ispod prosjeka Primorsko-goranske županije čiji indeks razvijenosti iznosi 105,28²⁹. Brod Moravice, Mrkopalj, Skrad i Vrbovsko sa indeksom ispod 100 spadaju u potpomognuta područja Republike Hrvatske. Indeks razvijenosti računa se kao ponderirani prosjek 6 osnovnih društveno-gospodarskih indikatora: stopa nezaposlenosti, dohodak po stanovniku, proračunski izvorni prihodi jedinica lokalne samouprave po stanovniku, opće kretanje stanovnika, stopa obrazovanosti i indeks starenja. Gotovo svi navedeni kriteriji pružaju iskrivljenu sliku razvijenosti područja. Npr. pokazatelj dohotka po stanovniku može porasti ne zato što je ostvareno više dohotka već zato što se smanjio broj stanovnika. Kako u krizi iz jedinica lokalne samouprave u pravilu više odlaze nezaposleni, u odnosu na zaposlene, dohodak koji zaposleni i dalje ostvaruju ostati će jednak ili će sporije smanjivati od pada broja stanovnika. JLS-i koji gube stanovništvo imaju tako pokazatelje prema kojima je nezaposlenost sve manja (to jest sve povoljnija), a dohodak po stanovniku sve veći. Sa druge strane indeks razvijenosti ne uzima u obzir specifičnosti područja. Kako bi potaknula razvoj brdsko-planinskih područja kao područja sa razvojnim posebnostima Vlada Republike Hrvatske donijela je **Zakon o brdsko-planinskim područjima**³⁰ koji je na snazi od 4. siječnja 2019. godine. Ključni provedbeni dokument prema novom Zakonu o brdsko-planinskim područjima je Program razvoja brdsko-planinskih područja čije se usvajanje očekuje tijekom 2022. godine.

Grafikon 4 Indeks razvijenosti jedinica lokalne samouprave Gorskog kotara u 2018. godini

Izvor: Ministarstvo regionalnog razvoja i fondova Europske unije

²⁹ Odluka o razvrstavanju jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave prema stupnju razvijenosti (NN 132/17) koja se primjenjuje od 1.1.2018.

³⁰ <https://www.zakon.hr/z/754/Zakon-o-brdsko-planinskim-podru%C4%8Djima> [04.06.2021.]

Tablica 9 Jedinice lokalne samouprave Gorskog kotara svrstane u razvojne skupine prema indeksu razvijenosti u 2018. godini

JLS	RAZVOJNA SKUPINA
Brod Moravice	4
Čabar	5
Delnice	6
Fužine	6
Lokve	5
Mrkopalj	4
Skrad	4
Ravna Gora	5
Vrbovsko	4
Gorski kotar	4,2

Izvor: Ministarstvo regionalnog razvoja i fondova Europske unije

2.5.1. Turizam

U sektoru turizma u 2019. godini poslovalo je 12 % svih registriranih poduzeća u Gorskom kotaru³¹. Sektor turizma je te godine zapošljavao 3,33 % ukupno zaposlenih djelatnika u poduzećima registriranim u Gorskom kotaru³² i ostvarivao 3 % ukupnog prihoda svih poduzeća registriranih u Gorskom kotaru³³. Ključni strateški dokument razvoja turizma u Gorskom kotaru na koji se vežu svi daljnji dokumenti vezani uz turistički razvoj područja je „Master plan turističkog razvoja Gorskog kotara“ koji je donesen 2020. godine.

Tablica 10. prikazuje broj dolazaka turista u Gorski kotar u razdoblju 2017.-2020. godina.

Tablica 10 Turistički dolasci – Gorski kotar i Primorsko-goranska županija 2017.-2020.

Regija	2017.	2018.	Stopa promjene 2018. / 2017.	2019.	Stopa promjene 2019. / 2018.	Stopa promjene 2019. / 2017.	2020.	Stopa promjene 2020. / 2019.
GK	36.777	39.564	7,6 %	40.746	3,0 %	10,8 %	24.851	-39,0 %
PGŽ	2.789.179	2.909.914	4,3 %	2.966.489	1,9 %	6,4 %	1.323.560	-55,4 %
Udio GK u PGŽ	1,32%	1,36%		1,37 %			1,88 %	

Izvor: Državni zavod za statistiku

U razdoblju prije pandemije od 2017. do 2019. godine rast dolazaka u Gorski kotar iznosio je 10,8 % dok je u istom razdoblju rast dolazaka u Primorsko-goranskoj županiji bio 6,4 %. Udio turističkih dolazaka u Gorski kotar u ukupnim županijskim turističkim dolascima porastao je sa 1,32 % na 1,37 %. U pandemijskoj 2020. godini pad turističkih dolazaka u Gorski kotar u odnosu na 2019. godinu iznosio je 39 % dok je pad na županijskoj razini u istom razdoblju iznosio 55,4 %.

Tablica 11. prikazuje broj noćenja u Gorskom kotaru u razdoblju 2017.-2020. godina.

³¹ FINA, info.BIZ servis [25.03.2021.], obrada RRA PGŽ

³² DZS, obrada RRA PGŽ

³³ FINA, info.BIZ servis [25.03.2021.], obrada RRA PGŽ

Tablica 11

Turistička noćenja – Gorski kotar i Primorsko-goranska županija 2017.-2020.

Regija	2017.	2018.	Stopa promjene 2018. / 2017.	2019.	Stopa promjene 2019. / 2018.	Stopa promjene 2019. / 2017.	2020.	stopa promjene 2020. / 2019.
GK	84.930	99.134	16,70 %	98.964	-0,20 %	16,50 %	66.268	-33,00 %
PGŽ	14.897.443	15.284.346	2,60 %	15.314.671	0,20 %	2,80 %	7.824.289	-48,90 %
Udio GK u PGŽ	0,57 %	0,65 %		0,65 %			0,84 %	

Izvor: Državni zavod za statistiku

U razdoblju prije pandemije od 2017. do 2019. godine rast turističkih noćenja u Gorskom kotaru iznosio je 16,5 %, a u Primorsko-goranskoj županiji 2,8 %. Udio goranskih noćenja u ukupnim županijskim noćenjima je niži od udjela goranskih dolazaka u ukupnim županijskim dolascima što znači da se gosti u Gorskom kotaru kraće zadržavaju. Udio goranskih noćenja u županijskim noćenjima porastao je sa 0,57 % u 2017. godini na 0,65 % u 2019. godini. U pandemijskoj 2020. godini pad turističkih noćenja u Gorskom kotaru u odnosu na 2019. godinu iznosio je 33 % dok je pad na županijskoj razini u istom razdoblju iznosio 48,9 %.

Udio domaćih turista u ukupnim dolascima u Gorskom kotaru u 2019. godini je iznosio 54,8 %, a u PGŽ-u 12 %. Udio domaćih turista u ukupnim noćenjima u Gorskom kotaru u 2019. godini je iznosio 54,3 %, a u PGŽ-u 8,4 %.

Općina Fužine i Grad Delnice u 2019. godini zajedno su imali 50,8 % goranskih smještajnih kapaciteta, 48,7 % goranskih stalnih postelja, 58,2 % dolazaka i 57 % noćenja.

U 2019. godini na privatni smještaj otpada 60 % ukupnih smještajnih kapaciteta, dok 6 % pripada hotelima, 6 % kampovima i 28 % ostalom smještaju. Iste godine 46 % ukupnog smještajnog kapaciteta Gorskog kotara spadalo je u srednju kategoriju 3*, dok je 35 % ukupnog smještaja Gorskog kotara bilo bez kategorizacije. U višoj kategoriji 4* bilo je 10 % smještajnih jedinica. Visoku kategoriju 5* nije imao niti jedan hotel i kamp, već samo 1 % privatnog smještaja.

2.5.2. Šumarstvo

Šumarstvo je jedna od najstarijih goranskih djelatnosti koja zapošljava u užem smislu 10,82 % zaposlenog stanovništva Gorskog kotara (529)³⁴. U širem smislu od šume i zbog nje živi i privređuje dvije trećine Gorana. Na nju se osim šumarstva, vežu drvna i celulozna industrija, transportni sektor, stolarski obrti, turizam, lovstvo, institucije za očuvanje prirode i energetika (biomasa).

Prema podacima Hrvatskih šuma d.o.o., Uprave šuma Podružnica Delnice iz siječnja 2021. godine, 47 % drvne zalihe je crnogorica, dok je hrvatski prosjek 13,7 %³⁵. Iako je 10 godišnji etat manji od 10 godišnjeg prirasta u strukturi etata/prirasta crnogorica će imati veći etat od prirasta te će se u narednom razdoblju udio crnogorice smanjiti i u apsolutnom i u relativnom iznosu.

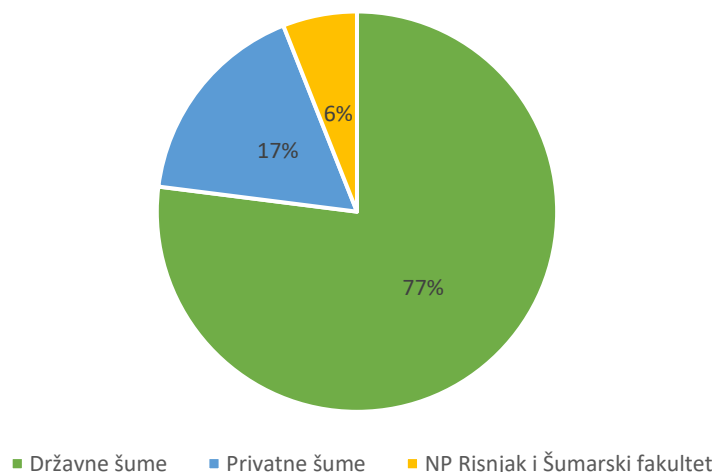
Strukturu vlasništva ukupnih drvnih zaliha Gorskog kotara prikazuje Grafikon 5.

³⁴ DZS, Broj zaposlenih i udio zaposlenih u pravnim osobama u Gorskom kotaru prema NKD-u 2007 na 31.03.2020.

³⁵ Hrvatske šume d.o.o., <https://www.hrsume.hr/index.php/hr/ume/opcenito/sumeuhrv> [20.05.2021.]

Grafikon 5

Struktura vlasništva drvnih zaliha Gorskog kotara

Izvor: Hrvatske šume [siječanj 2021.], obrada RRA PGŽ

2.5.3. Drvena industrija

Gorski kotar ima dugu tradiciju drveno-prerađivačke industrije koja je do danas ostala najveći goranski gospodarski sektor i poslodavac te najznačajniji čimbenik goranske opstojnosti. Najznačajnija su poduzeća i izvoznici iz sektora drvne industrije: Drvenjača d.d., Calligaris d.o.o., Ravna d.o.o., Lokve d.o.o., Finvest Corp d.d., Energy Pellets d.o.o., Protektor-Bandag-Katalinić d.o.o., Ravnogorska pilana d.o.o., RST Pellets d.o.o., Cedar d.o.o., Pilana Vrata d.o.o. Navedena poduzeća zapošljavala su 2019. godine 1.077 djelatnika što je 20,28 % ukupno zaposlenih u Gorskom kotaru.

Goranski drvoprerađivači bore se s pet značajnih problema:

- niska produktivnost uzrokovana prvenstveno zastarjelom ili jeftinijom, neautomatiziranom opremom (tehnološki procesi su primjereni industrijskoj revoluciji 2.0, u najboljem slučaju 3.0) i usitnjenošću kapaciteta (mnoštvo malih pilana koje ne mogu ostvariti prednosti ekonomije obujma);
- nedostatni investicijsko-razvojni kapacitet koji bi umanjio prvi problem; što je proizvodni pogon manji njegov je investicijski kapacitet iznad proporcionalno umanjen zbog visokih fiksnih troškova i malih amortizacijskih sredstava;
- know-how je bez obzira na višestoljetnu tradiciju izgubljen; suvremena tehnologija i automatizirana industrija 4.0 bazirana na novim digitalnim tehnologijama postavlja nove proizvodne trendove koje goranski drvoprerađivači ne mogu pratiti;
- zbog ranije navedena tri razloga nestaje finalna proizvodnja jer goranski proizvođači ne mogu konkurirati visokotehnološkim, kreativnijim i produktivnijim konkurentima iz zapadne i središnje Europe, Baltika i Skandinavije. Stoga ostaje uglavnom konkurentna primarna obrada niske dodane vrijednosti koja zbog niže cijene drvne sirovine nego u okruženju kompenzira nisku produktivnost;

- potražnja za goranskom drvnom sirovinom je već prije jednog stoljeća bila veća od ponude, a danas je situacija ista; instalirani kapaciteti goranskih drvoprerađivača su veći nego što im je raspoloživo drvene sirovine u goranskom sirovinskom bazenu;

Primorsko-goranska županija je u procesu Industrijske tranzicije Jadranske Hrvatske, gdje se unutar Sektora zelenog rasta stvaraju mogućnosti za goransku drvenu industriju da se kroz međusobnu suradnju, udruživanje i inovacije aplicira za sufinanciranje istraživanja i razvoja s namjerom unapređenja proizvodnog procesa i stvaranja novih proizvoda više dodane vrijednosti.

2.5.4. Poljoprivreda

Poljoprivreda Gorskog kotara zajedno sa šumarstvom sudjeluje s 3 %³⁶ u ukupnim prihodima i zapošljava 10,82 %³⁷ ukupno zaposlenih u poduzećima sa sjedištem u Gorskom kotaru. Ti podaci su iznad županijskog prosjeka. Poljoprivredno zemljište na području Gorskog kotara upisano u Upisnik poljoprivrednika pri Agenciji za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju 21.09.2021. zauzimalo je površinu od 3.652,4839 ha što iznosi 21,51 % ukupno upisanog poljoprivrednog zemljišta Primorsko-goranske županije³⁸. U Tablici 12. prikazane su poljoprivredne površine prema jedinicama lokalne samouprave Gorskog kotara i udio u Primorsko-goranskoj županiji.

Tablica 12 Površine poljoprivrednog zemljišta prema jedinicama lokalne samouprave Gorskog kotara

JLS / regija	Površina (ha)
Delnice	204,9458
Vrbovsko	1.180,9085
Mrkopalj	379,2965
Brod Moravice	71,3051
Ravna Gora	313,7672
Čabar	853,8992
Fužine	559,0013
Lokve	28,5413
Skrad	60,8190
UKUPNO Gorski kotar	3.652,4839
PGŽ	16.982,2019
Udio Gorskog kotara u PGŽ-u	21,51 %

Izvor: APPRRR, Upisnik poljoprivrednika [21.09.2021.]

Broj poljoprivrednih gospodarstava prema tipu i lokaciji na dan 31.12.2020. prikazuje Tablica 13. Najveći poljoprivredni subjekt prema ukupnom prihodu u Gorskom kotaru je poduzeće Vitek d.o.o. sa Farmom Lužak u mjestu Lič u Općini Fužine. Navedeno poduzeće primarno se bavi uzgojem goveda za proizvodnju mesa te je ostvarilo u 2020. godini 6.618.060 kn ukupnih prihoda s 8 stalno zaposlenih djelatnika³⁹.

³⁶ FINA, info.BIZ servis [studeni 2020.], obrada RRA PGŽ

³⁷ DZS, Broj zaposlenih i udio zaposlenih u pravnim osobama u Gorskom kotaru prema NKD-u 2007 na 31.03.2020.

³⁸ Izvor: APPRRR, Upisnik poljoprivrednika [21.09.2021.]

³⁹ FINA, info.BIZ servis [20.09.2021.], obrada RRA PGŽ

Stočarstvo je tradicionalno primarna poljoprivredna djelatnost u Gorskom kotaru. U stočarstvu Gorskog kotara prvenstveno dominira uzgoj goveda i svinja. Na dan 31.12.2020. u Gorskom kotaru je registrirano 529 goveda (29 % ukupnog broja goveda u Primorsko-goranskoj županiji) te 136 svinja (22 % ukupnog broja svinja u Primorsko-goranskoj županiji). Goranski stočari prvenstveno se bave uzgojem stoke za proizvodnju mesa ili za proizvodnju mliječnih prerađevina ili mlijeka koje se prodaje „na kućnom pragu“, te ne isporučuju mljekarama kravlje i kozje već samo ovčje mlijeko.

U Gorskom kotaru isto kao u Primorsko-goranskoj županiji i Republici Hrvatskoj najveći broj OPG-a osim nositelja nema drugih članova. U Gorskom kotaru nema OPG-a koji ima više od 4 člana (plus nositelj). Iz Upisnika poljoprivrednika vidljivo je da je 33 % nositelja goranskih OPG-a starije od 65 godina, a 13 % mlađih od 40 godina.

Tablica 13 Broj poljoprivrednih gospodarstava prema tipu i lokaciji; stanje na dan 31.12.2020.

JLS / regija	OBITELJSKO GOSPODAR.	OBRT	SAMOOPSKRBNO POLJOPRIV. GOSPODARSTVO	TRGOVAČK O DRUŠTVO	ZADRUGA	DRUGE PRAVNE OSOBE	UKUPNO
Vrbovsko	215	0	30	2	0	1	248
Skrad	21	0	4	1	0	0	26
Ravna Gora	51	5	4	6	0	1	67
Mrkopalj	56	2	9	0	1	0	68
Lokve	17	1	3	1	0	0	22
Fužine	39	2	6	4	1	0	52
Čabar	149	0	6	2	1	0	158
Brod Moravice	13	0	1	0	1	0	15
Delnice	75	1	12	4	0	0	92
Gorski kotar	636	11	75	20	4	2	748
PGŽ	3.532	61	322	124	15	8	4.062
RH	154.679	2.299	10.250	3.039	355	215	170.837
Udio GK u PGŽ	18,01 %	18,03 %	23,29 %	16,13 %	26,67 %	25,00 %	18,41 %

Izvor: Agencija za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju - Upisnik poljoprivrednika [31.12.2020.]

Poljoprivredne površine Gorskog kotara u najvećoj mjeri su namijenjene stočarstvu pa tako livade, pašnjaci i travnjaci zauzimaju 2.445,8 ha, a 334,02 ha površine je zasađeno krmnim biljem. Zatim slijede voćne kulture koje zauzimaju 123,01 ha, povrće 69,49 ha, žitarice 32,56 ha te ostale kulture⁴⁰. Posebno visok udio u Primorsko-goranskoj županiji imaju goranske površine pod krmnim biljem (70,60 %) i povrtnim kulturama (59,47 %). Najniži udio u Primorsko-goranskoj županiji imaju goranske površine pod žitaricama (4,93 %).

Pčelarstvo je također poljoprivredna grana sa tradicijom u Gorskom kotaru. U Gorskom kotaru 60 poljoprivrednih gospodarstava bavi se pčelarstvom te posjeduju 2.409 ili 15,46 %

⁴⁰ Agencija za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju – Agronet [31.12.2020.]

ukupnog broja košnica u Primorsko-goranskoj županiji. Goranski medun je jedini med u Primorsko-goranskoj županiji koji ima Zaštićenu oznaku izvornosti.

U Gorskom kotaru djeluje 4 od 15 zadruga (26,67 %) osnovanih u Primorsko-goranskoj županiji.

Važnu ulogu u poljoprivrednom razvoju i istraživanju, promociji i edukaciji ima Centar za poljoprivredu i ruralni razvoj Primorsko-goranske županije koji se nalazi u Staroj Sušici (Općina Rava Gora). Centar je osnovan od strane Primorsko-goranske županije te općina Brod Moravice, Čavle, Fužine, Jelenje, Klana, Lokve, Mrkopalj, Rava Gora, Skrad, Vinodolska, Viškovo, Matulji, Omišalj, Lovran, Vrbnik, Baška, Mošćenička Draga i Punat i gradova Čabar, Delnice, Kastav, Vrbovsko, Novi Vinodolski, Bakar, Cres, Rab, Krk i Opatija.

Važnu ulogu u potpori razvoju poljoprivrednih gospodarstava, jačanju njihovih kapaciteta i vještina ima LAG (Lokalna akcijska grupa) Gorski kotar.

Lovstvo je također tradicionalna goranska gospodarska djelatnost koja obuhvaća uzgoj, zaštitu i lov divljači. Gorski kotar prema podacima Lovačkog saveza Primorsko-goranske županije ima 20 lovišta ukupne površine 139,953 ha.⁴¹ Lovozakupnici zajedničkih otvorenih lovišta su lokalna lovačka društva, a lovozakupac državnih otvorenih lovišta je poduzeće Hrvatske šume d.o.o.

2.6. Društvene djelatnosti

Unutar društvenih djelatnosti analizirana su područja odgoja i obrazovanja, kulture, sporta i tehničke kulture, zdravstva i socijalne skrbi.

2.6.1. Odgoj i obrazovanje

Predškolski odgoj u Gorskom kotaru organiziran je u dječjim vrtićima koje su osnovala sve jedinice lokalne samouprave na svom području. Prema podacima za pedagošku 2019./2020. godinu, u 9 dječjih vrtića na području Gorskog kotara upisano je ukupno 388 djece⁴². Iste godine na poslovima predškolskog odgoja bilo je zaposleno 79 djelatnika⁴³. Na području ne postoji privatno registriranih vrtića, ali u gradu Delnice postoje dva obrta za čuvanje djece u kojima je dodatno smješteno 40 djece.

U Tablici 14. vidljiv je 7 % rast korisnika ustanova predškolskog odgoja na razini cijelog Gorskog kotara u razdoblju od 2015./2016. do 2019./2020. godine. Promotri li se broj korisnika predškolskih ustanova na razini jedinica lokalne samouprave u navedenom razdoblju vidi se da rast korisnika dječjih vrtića bilježe gradovi Čabar i Delnice te općine Fužine i Rava Gora, dok predškolske ustanove svih ostalih jedinica lokalne samouprave Gorskog kotara bilježe pad broja korisnika. Iako je ukupan kapacitet goranskih vrtića za 21 % viši od trenutne popunjenosti anketom je ustanovljeno da manji kapacitet od potrebnog ima samo Dječji vrtić „Hlojka“ u Delnicama gdje nedostaje prostora za još 40 djece koja su trenutno smještena u već spomenutim obrtima za čuvanje djece.

⁴¹ Lovački savez Primorsko-goranske županije; <https://www.lovacki-savez-pgz.hr/> [21.09.2021.]

⁴² DZS [19.08.2021.] i anketa RRA PGŽ

⁴³ DZS [19.08.2021.]

Tablica 14 Broj korisnika predškolskog odgoja na području Gorskog kotara u predškolskoj godini 2015./2016. i 2019./2020.

VRTIĆI	BROJ DJECE			
	2015./2016.	2019./2020.	KAPACITET	INDEKS 19/20 – 15/16
Dječji vrtić „Bubamara“ Čabar sa 4 područna odjela	69	83	100	120,29
Dječji vrtić „Hlojkica“ Delnice sa jednim područnim odjelom	114	120	120	105,26
Dječji vrtić „Bambi“ Vrbovsko sa jednim područnim odjelom	53	50	60	94,34
Program predškolskog odgoja pri OŠ Rudolfa Strohala Lokve	25	10	25	40,00
Dječji vrtić „Snježna pahulja“ Fužine	24	32	52	133,33
Dječji vrtić „Snješko“ Ravna Gora	25	48	52	192,00
Program predškolskog odgoja pri OŠ Brod Moravice	10	9	20	90,00
Program predškolskog odgoja pri OŠ Mrkopalj	20	19	20	95,00
Program predškolskog odgoja pri OŠ Skrad	21	17	20	80,95
Gorski kotar	361	388	464	107,48

Izvor: Državni zavod za statistiku, Gradovi u statistici;

https://www.dzs.hr/Hrv_Eng/Pokazatelj/Gradovi%20u%20statistici.xlsx [19.08.2021.], anketa RRA PGŽ, obrada RRA PGŽ

Na području Gorskog kotara nalazi se deset osnovnih, jedanaest područnih i tri srednje škole (Srednja škola „Vladimira Nazora“ Čabar, Srednja škola Delnice i Željeznička tehnička škola Moravice), jedan učenički dom pri Željezničkoj tehničkoj školi u Moravicama i jedna osnovna glazbena škola u Delnicama s dva područna odjela u Vrbovskom i Fužinama. Osnivač svih škola na području Gorskog kotara je Primorsko-goranska županija.

Tablica 15 Broj učenika osnovnih i srednjih škola sa područja Gorskog kotara u školskoj godini 2015./2016. i 2020./2021.

ŠKOLE	BROJ UČENIKA		
	2015./2016.	2020./2021.	INDEKS
OŠ "Petar Zrinski" Čabar	219	209	95,43
OŠ "Ivana Gorana Kovačića" Delnice	326	315	96,63
OŠ "Frana Krste Frankopana" Brod na Kupu	39	25	64,10
OŠ "Ivana Gorana Kovačića" Vrbovsko	264	210	79,55
OŠ "Rudolfa Strohala" Lokve	51	57	111,76
OŠ "Ivanke Trohar" Fužine	78	77	98,72
OŠ Skrad	59	66	111,86
OŠ "Dr. Branimira Markovića" Ravna Gora	118	115	97,46
OŠ Mrkopalj	55	53	96,36
OŠ Brod Moravice	40	41	102,50
Sve osnovne škole u Gorskom kotaru	1.249	1.168	93,51
Glazbena OŠ "Ivo Tijardović" Delnice	94	98	104,26
Srednja škola Delnice	203	127	62,56
Srednja škola "Vladimir Nazor" Čabar	55	37	67,27
Željeznička tehnička škola Moravice	145	154	106,21
Sve srednje škole u Gorskom kotaru	403	318	78,91

Izvor: Ministarstvo znanosti i obrazovanja, Školski e-rudnik [02.09.2021.], obrada RRA PGŽ

U srednjim školama Gorskog kotara u pedagoškoj godini 2020./2021. provodili su se sljedeći obrazovni programi: opća gimnazija, prirodoslovno-matematička gimnazija, te strukovni programi CNC operater, tehničar za računalstvo, tehničar za mehatroniku, ekonomist, automehaničar, bravar i stolar.

Ukupno osnovne škole Gorskog kotara u školskoj godini 2020./2021. polazilo je 1.168 učenika, osnovnu glazbenu školu 98 učenika, dok srednje škole Gorskog kotara ukupno su imale 318 polaznika⁴⁴. Uspoređujući školsku godinu 2020./2021. sa 2015./2016., primjetan je pad broja učenika goranskih osnovnih škola za 6,49 %. Najveći pad je zabilježen u OŠ Vrbovsko (-20,45 %) i OŠ Brod na Kupi (-5,9 %). Rast broja učenika u promatranom razdoblju zabilježen je u OŠ Lokve (11,8 %), Skrad (11,9 %) i Brod Moravice (2,5 %). Osnovna glazbena škola u promatranom razdoblju također bilježi rast broja učenika od 4,3 %.

Najveći pad broja učenika u promatranih 6 školskih godina zabilježen je u Srednjoj školi Delnice (-37,4 %) i Čabar (-32,7 %) dok Željeznička tehnička škola Moravice u promatranom razdoblju bilježi rast od 6,3 %.

U školskoj godini 2020./2021. Srednja škola Delnice imala je prosječno 9 učenika po razrednom odjelu, Srednja škola Čabar 7, a Željezničko tehnička škola Moravice 14⁴⁵.

U školskoj godini 2019./2020. osnovne škole Gorskog kotara imale su 252 učitelja, a srednje škole 109 nastavnika⁴⁶.

Kvaliteta srednjoškolskog obrazovanja analizirala se putem prosječne ocjene postignute na državnoj maturi u razdoblju od 2015./2016. do 2019./2020. za razinu A i razinu B. Od 10 prikazanih prosječnih ocjena goranskih učenika srednjih škola samo dvije su bile bolje od županijskih prosječnih ocjena (u školskoj godini 2017./2018. razina A i u školskoj godini 2016./2017. razina A) te samo jedna je bila bolja od državne prosječne ocjene (u školskoj godini 2017./2018. razina A). Prosječne ocjene gimnazijskih programa u srednjim školama Gorskog kotara bile su niže od prosječnih ocjena svih primorsko-goranskih gimnazija i prosječnih ocjena svih gimnazija u Republici Hrvatskoj. Ako se promatra pojedinačno Srednja škola Čabar sa svojim gimnazijskim programom je prema navedenom kriteriju uspješnija od Srednje škole Delnice.

Gorski kotar nema visokoškolskih institucija, no prati se broj studenata koji pohađaju sveučilišta i veleučilišta u drugim sredinama, a dolaze iz goranskih općina/gradova. Udio studenata u ukupnom stanovništvu u Gorskom kotaru u akademskoj godini 2019./2020. godini bio je 2,70 %, dok je udio studenata u ukupnom stanovništvu Primorsko-goranske županije u istoj godini iznosio 3,23 %. Udio diplomiranih u ukupnom stanovništvu Gorskog kotara u 2015. (0,69 %) i u 2019. godini (0,59 %) bio je niži u usporedbi sa udjelom diplomiranih u ukupnom stanovništvu Primorsko-goranske županije (0,87 % i 0,68 %).

Prikaz rashoda jedinica lokalnih samouprava Gorskog kotara za obrazovanje po stanovniku daje Tablica 16. U 2021. godini JLS-i Gorskog kotara izdvojili su 801,08 kn po stanovniku za obrazovanje i obrazovnu infrastrukturu. Navedeni prosjek značajno povećava Općina Ravna Gora koja je iste godine izdvojila 4.825 kn po stanovniku za obrazovanje. Razlog tome je velika investicija u predškolsku infrastrukturu.

⁴⁴ Ministarstvo znanosti i obrazovanja, Školski e-rudnik [02.09.2021.]

⁴⁵ Ibid.

⁴⁶ DZS [studen 2020.]

Tablica 16

Rashodi za odgojno-obrazovni sustav po stanovniku

JLS	Rashodi po stanovniku u 2021. godini (kn)
Gorski kotar	801,08
Brod Moravice	318,78
Čabar	66,22
Delnice	136,45
Fužine	867,75
Lokve	283,95
Mrkopalj	294,53
Ravna Gora	4.825,29
Skrad	575,93
Vrbovsko	709,61

Izvor: Upravna tijela JLS-a Gorskog kotara, DZS, obrada RRA PGŽ

2.6.2. Kultura, sport i tehnička kultura

Kulturno - povijesna baština Gorskog kotara obuhvaća pretežno sakralne spomenike, odnosno graditeljsku baštinu. Na području Gorskog kotara djeluju dva stalna muzejska postava u Čabru i Brodu na Kupi koji interpretiraju dvorac i kaštel Petra Zrinskog. Navedeni dvorac i kaštel zajedno sa manastirom u Gomirju uključeni su u Kulturno-turističku rutu „Putovima Frankopana“. Kulturno povijesne zbirke nalaze se u Liču, Gradu Delnice, Općini Brod Moravice i prikazuju etnografske karakteristike stanovnika s područja Gorskog kotara, posebice prikazuju mjesta kroz predmete koji su se koristili u svakodnevnom životu na lokalitetu. Evidentirane sakralne građevine (II. stupnja zaštite) nalaze se na području Općine Fužine kao i kulturno povijesna cjelina mjesta. Kulturno povijesna baština na području Općine Lokve tek je u postupku predviđene zaštite. Na području Grada Delnica zaštićena kulturna dobra su Kaštel Zrinski u Brodu na Kupi, stambena zgrada (Kuća Rački), pogrebna kočija kao pokretno kulturno dobro i umijeće izrade drvene šindre kao nematerijalno kulturno dobro. U Velikoj Lešnici Etno zona Lešnica je nepokretno kulturno dobro i kulturno povijesna cjelina. Pokladni običaj Crnoluški pesnici registrirani su kao nematerijalno kulturno dobro. U Općini Skrad kuća Lončarić spomenik je građanske arhitekture XIX. stoljeća. Prva hidroelektrana na području Gorskog kotara sagrađena je 1921. godine u Općini Skrad, u funkciji je i danas te spada pod spomenik tehničke kulture kao nepokretno pojedinačno dobro. Kulturni spomenici Općine Ravna Gora su Frankopanski dvorac sa starim sakralnim spomenikom crkvice Sv. Antuna Padovanskog, te crkva Sv. Terezije Avilske. Memorijalni krajolik Matić poljane u Općini Mrkopalj kulturni je krajolik. Kulturno povijesne sredine čine Etno zone sv. Andrija, Kuti i Doluš te ruralne cjeline s područja Općine Brod Moravice, dok su Stambeni objekt Mance i Crkva sv. Nikole nepokretno pojedinačno zaštićeno dobro. Izvrstan očuvani primjer tipične goranske kuće je kuća Delač u brodmoravičkom kraju, izgrađena 1644. godine i najstarija je očuvana goranska kuća. Nepokretna pojedinačna zaštićena kulturna dobra Grada Vrbovskog su rodna kuća Ivana Gorana Kovačića i Manastir Gomirje sa crkvom Rođenija sv. Jovana Preteče.

Prema podacima Registra udruga Republike Hrvatske (13.09.2021.) u regiji je registrirano 73 aktivnih udruga koje djeluju u području kulture i umjetnosti, što čini 9 % registriranih aktivnih kulturnih udruga u Primorsko-goranskoj županiji. Gorski kotar sa 0,0038 udruga po stanovniku je iznad prosjeka Primorsko-goranske županije. Najveći broj udruga iz područja kulture po stanovniku ima Općina Lokve (0,007), a najmanje Općina Skrad (0,0023).

Tablica 17 Broj udruga iz kulture prema jedinicama lokalne samouprave Gorskog kotara

JLS	Broj udruga iz kulture	Broj stanovnika 2021.	Broj udruga po stanovniku
Brod Moravice	4	667	0,0060
Čabar	17	3.239	0,0052
Delnice	14	5.158	0,0027
Fužine	6	1.404	0,0043
Lokve	6	859	0,0070
Mrkopalj	3	934	0,0032
Ravna Gora	8	2.039	0,0039
Skrad	2	860	0,0023
Vrbovsko	13	3.872	0,0034
Gorski kotar	73	19.032	0,0038
PGŽ	820	266.503	0,0031

Izvor: Registar udruga Republike Hrvatske [13.09.2021.]; DZS Popis stanovništva 2021.

Udruge i njihovi programi u kulturi financiraju se iz lokalnih, županijskih, državnih i europskih izvora, putem privatnih donacija/sponzorstava te samom djelatnošću udruga. Rashodi za kulturu jedinica lokalnih samouprava Gorskog kotara po stanovniku prikazani su u Tablici 18. Rashodi za kulturu na razini svih goranskih JLS-a u 2021. godini iznosili su 417,32 kn po stanovniku. Najveće rashode po stanovniku od 1.614,76 kn imao je Grad Vrbovsko zbog investicija u kulturnu infrastrukturu.

Tablica 18 Rashodi za kulturu jedinica lokalne samouprave Gorskog kotara po stanovniku

JLS / regija	Rashodi po stanovniku u 2021. godini (kn)
Gorski kotar	417,32
Brod Moravice	67,47
Čabar	60,82
Delnice	169,48
Fužine	156,65
Lokve	104,62
Mrkopalj	114,83
Ravna Gora	58,14
Skrad	44,51
Vrbovsko	1.614,76

Izvor: Upravna tijela JLS-a Gorskog kotara, DZS, obrada RRA PGŽ

Od značajnije sportske infrastrukture svaka jedinica lokalne samouprave ima nogometno igralište. Sportske dvorane (rukometnih dimenzija) imaju Grad Delnice, Grad Vrbovsko i Grad Čabar (Tršće). Kuglane imaju Grad Delnice, Grad Vrbovsko Općina Skrad i Općina Ravna Gora. Zatvoreni bazen ima Grad Delnice. Novootvorenu atletsku stazu koja je druga po veličini u Primorsko-goranskoj županiji i na najvećoj nadmorskoj visini u Hrvatskoj ima Općina Mrkopalj. Općina Mrkopalj također ima stazu za skijaško trčanje „Zagmajna“ dužine 4,5 km te skijalište „Čelimbaša“ (vrh 1084 m nadmorske visine) s 3 staze (turistička – crvena duljine 1.350 m, crvena duljine 500 m i sunčane – crvene duljine 1.000 m), dječjom skijaškom stazom dužine 250 m i sanjkalijem. Malu skijašku stazu „Petehovac“ od 400 m sa vučnicom ima i Grad Delnice. Grad Delnice ima i 3 skijaške skakaonice od 8, 15 i 70 m, od kojih su dvije najmanje opremljene plastičnom podlogom namijenjenom za korištenje i izvan zimske sezone.

Sanjkašku stazu namijenjenu za sanjkaška natjecanja ima Općina Lokve. Natkriveno klizalište i polivalentnu dvoranu ima Grad Delnice. Teniske terene imaju Grad Delnice, Općina Fužine, Grad Čabar i Grad Vrbovsko. Zanimljiva destinacija u Općini Mrkopalj je Vrbovska poljana koja se nalazi na 1240 m nadmorske visine, te je atraktivna prvenstveno za zimske nordijske discipline zbog činjenice da gotovo uvijek u zimskom natjecateljskom razdoblju ima prirodnog snijega. Ljeti je atraktivna za biciklizam, planinarenje, pješčenje te za sve ostale oblike aktivnog odmora i uživanja u prirodi. Sportskim objektima u Delnicama upravlja tvrtka Goranski sportski centar d.o.o., čiji su osnivači Primorsko-goranska županija, Grad Delnice i Općina Čavle. Goranski sportski centar aktivno sudjeluje u kreiranju, vođenju i realizaciji razvojnih projekata, u skladu sa zahtjevima lokalne i regionalne samouprave, odnosno svojih osnivača. Zajednice sportova Delnice, Čabar i vrbovsko također brinu o sportskim aktivnostima i razvojnim projektima na svom području. Skijaški savez Primorsko-goranske županije djeluje iz svog ureda u Delnicama.

U Gorskom kotaru, prema podacima Ministarstva uprave⁴⁷, registrirane su 103 aktivne sportske udruge, što je 11 % sportskih udruga u Primorsko-goranskoj županiji. Djelovanje udruga pokriva 23 sporta, od čega 12 olimpijskih. Gorski kotar ima veći broj sportskih udruga po stanovniku od Primorsko-goranske županije. Sve goranske jedinice lokalne samouprave prema navedenom pokazatelju su iznad županijskog prosjeka. Najveći broj sportskih udruga po stanovniku ima Općina Mrkopalj (0,0086), a najmanji Grad Čabar (0,004). Na području Gorskog kotara nudi se čitav niz rekreativnih sadržaja tijekom cijele godine, od outdoor aktivnosti kao što su pješčenje, planinarenje, nordijsko hodanje, trčanje, biciklizam, boćanje, veslanje, nordijsko i alpsko skijanje do indoor aktivnosti kao što su mali nogomet, odbojka, košarka, stolni tenis, aerobik, joga i cross-fit. Većina rekreativnog sadržaja organizirana je putem ranije spomenutih sportskih udruga. Gorski kotar ima 5 kategoriziranih sportaša pri Hrvatskom olimpijskom odboru i svi su skijaši (nordijske i alpske discipline)⁴⁸.

Tablica 19 Broj sportskih udruga prema jedinicama lokalne samouprave Gorskog kotara

JLS / regija	Broj sportskih udruga (13.09.2021.)	Broj stanovnika 2021.	Broj udruga po stanovniku
Brod Moravice	4	667	0,0060
Čabar	13	3.239	0,0040
Delnice	28	5.158	0,0054
Fužine	9	1.404	0,0064
Lokve	4	859	0,0047
Mrkopalj	8	934	0,0086
Ravna Gora	10	2.039	0,0049
Skrad	5	860	0,0058
Vrbovsko	22	3.872	0,0057
Gorski kotar	103	19.032	0,0054
PGŽ	920	266.503	0,0035

Izvor: Registar udruga Republike Hrvatske [16.09.2021.]

⁴⁷ Ministarstvo pravosuđa i uprave Republike Hrvatske, *Registar udruga*, <https://registri.uprava.hr/#!udruge> [16.09.2021.]

⁴⁸ Hrvatski olimpijski odbor, kategorizirani sportaši [16.09.2021.]

Udruge i njihovi programi financiraju se iz lokalnih, županijskih, državnih i europskih izvora, putem privatnih donacija/sponzorstava te vlastitom djelatnošću. Rashodi za sport jedinica lokalne samouprave Gorskog kotara po stanovniku prikazani su u Tablici 20. Rashodi za sport po stanovniku Gorskog kotara u 2021. godini bili su 326,03 kn. Najveći rashod po stanovniku zbog investicije u atletsku stazu u 2021. godini imala je Općina Mrkopalj.

Tablica 20 Rashodi za sport jedinica lokalne samouprave Gorskog kotara po stanovniku

JLS / regija	Rashodi po stanovniku u 2021. godini (kn)
Gorski kotar	326,03
Brod Moravice	60,55
Čabar	68,54
Delnice	196,53
Fužine	175,19
Lokve	396,71
Mrkopalj	3.208,25
Ravna Gora	224,11
Skrad	148,84
Vrbovsko	196,48

Izvor: Upravna tijela JLS-a Gorskog kotara, DZS, obrada RRA PGŽ

U Gorskom kotaru djeluje 9 udruga koje su registrirane u području tehničke kulture što je 4,6 % ukupno registriranih udruga tehničke kulture u Primorsko-goranskoj županiji⁴⁹. Grad Rijeka na 10.000 stanovnika ima 10,77 udruga tehničke kulture što je duplo više nego u Gorskom kotaru (4,73). Od spomenutih 9 udruga samo je Auto klub „Zrinski“ iz Čabra direktno član Zajednice tehničke kulture Primorsko-goranske županije, dok je „Amaterski video-foto klub“ iz Delnica član Fotosaveza Primorsko-goranske županije koji je član Zajednice tehničke kulture Primorsko-goranske županije⁵⁰. Općine Brod Moravice, Ravna Gora, Mrkopalj i Skrad nemaju registriranu niti jednu udruhu iz područja tehničke kulture dok ostale jedinice imaju u prosjeku dvije udruge od kojih niti jedna nije iz suvremenih područja tehničke kulture kao što su informatika i robotika.

2.6.3. Zdravstvo

Ispostave Doma zdravlja Primorsko-goranske županije na području Gorskog kotara djeluju u gradovima Čabar, Delnice i Vrbovsko. U nepunom radnom vremenu u Čabru, Delnicama i Vrbovskom dostupne su sljedeće medicinske usluge: opća medicina, patronaža, sanitetski prijevoz te fizikalna terapija. Oftalmološka ordinacija je u privatnom vlasništvu.

Dom zdravlja Delnice nudi i usluge pedijatra, radiologa, ginekologa i laboratorija. Usluge interne i psihijatrijske medicine dostupne su u nepunom radnom vremenu jednom tjedno samo u Domu zdravlja Delnice. Medicinske usluge opće prakse dostupne su u svih 9 jedinica lokalne samouprave, kao i usluge dentalne medicine. Patronaža djeluje na području svih jedinica lokalne samouprave Gorskog kotara i broji ukupno 7 medicinskih sestara. U Gradu Delnice djeluje ispostava Nastavnog zavoda za javno zdravstvo, dok centri za hitnu medicinsku

⁴⁹ Registar udruga Republike Hrvatske [03.03.2021.]

⁵⁰ Zajednica tehničke kulture Primorsko-goranske županije [17.09.2021.]

pomoć djeluju u gradovima Čabru, Delnicama i Vrbovskom. U Gradu Delnice zaposleni su kompletni timovi, dok u gradovima Vrbovskom i Čabru nema zaposlenih liječnika, već su u pripravnosti liječnici opće prakse. Sanitetski prijevoz vrše tri tima, a jedan tim prevozi pacijente na dijalizu u Grad Rijeku. Ljekarne se nalaze u svim općinama i gradovima Gorskog kotara osim u općinama Lokve i Brod Moravice. Nedavno je u Gradu Delnicama otvoren logopedski kabinet koji pokriva cijelo područje Gorskog kotara.

2.6.4. Socijalna skrb

Na području Gorskog kotara djeluju 3 doma za starije osobe, u javnom i privatnom vlasništvu. Smještajni kapaciteti su im za 158 korisnika i najveći je na području Grada Delnica. Stalnim ulaganjima značajno je povećan smještajni i zdravstveni standard domova u odnosu na prethodno razdoblje. Briga o starijim osobama provodi se i putem projekt „Zaželi“⁵¹ koji se provodi u gradovima Delnice i Čabar i općinama Skrad, Fužine, Ravna Gora i Brod Moravice. Projekt zapošljava ukupno 57 žena koje skrbe o 479 korisnika u cijeloj mikroregiji. Civilno društvo također djeluje na polju socijalne skrbi. Humanitarna udruga „ŽAR“ na području sedam goranskih lokalnih samouprava (Brod Moravice, Delnice, Fužine, Lokve, Mrkopalj, Ravna Gora i Skrad) i Grada Bakra provodi program „Pomoć u kući“. Cilj programa je pomoć umirovljenicima sa primanjima manjim od 2.000 kn. Rad te udruge se financira od strane svih navedenih jedinica lokalne samouprave i Primorsko-goranske županije. Trenutno na poslovima pomoći umirovljenicima udruga zapošljava 16 djelatnica. Iste poslove obavlja na području Grada Vrbovskog gradsko poduzeće „Centar za pomoć u kući Grada Vrbovskog“. Rješenje za stalno prikupljanje i pružanje humanitarne pomoći u Gorskom kotaru imaju Crveni križ Delnice i Vrbovsko.

Udio od 1,6 % ukupnog stanovništva Gorskog kotara koje prima minimalnu socijalnu naknadu trostruko je viši od županijskog udjela koji iznosi 0,5 %. U 2020. godini 1/3 ukupnog broja korisnika jednokratne pomoći u Primorsko-goranskoj županiji bila je iz Gorskog kotara. Iste godine 51,98 % županijskih korisnika usluge „Pomoć u kući“ bila je iz Gorskog kotara.

Rashodi za socijalnu zaštitu po stanovniku Gorskog kotara i svake jedinice lokalne samouprave Gorskog kotara prikazani su u Tablici 21. Rashodi po stanovniku Gorskog kotara za socijalnu zaštitu u 2021. godini iznosili su 204,67 kn.

⁵¹ Ministarstvo rada i mirovinskog sustava je 12. lipnja 2018. godine donijelo Odluku o financiranju programa Zaželi – program zapošljavanja žena za brigu o starijim osobama (Operativni program Učinkoviti ljudski potencijali 2014. – 2020.)

Tablica 21

Rashodi za socijalnu zaštitu po stanovniku jedinica lokalne samouprave Gorskog kotara

JLS / regija	Rashodi po stanovniku u 2021. godini (kn)
Gorski kotar	204,67
Brod Moravice	177,89
Čabar	226,77
Delnice	214,54
Fužine	78,48
Lokve	439,05
Mrkopalj	213,81
Ravna Gora	96,13
Skrad	86,09
Vrbovsko	350,09

Izvor: Upravna tijela JLS-a Gorskog kotara, DZS, obrada RRA PGŽ

2.7. Infrastruktura

U ovom poglavlju analizirana je cestovna i željeznička infrastruktura, javni prijevoz i mobilnost, sustav komunikacije, infrastruktura vodnogospodarskog sustava i energetska infrastruktura i proizvodnja.

2.7.1. Cestovna i željeznička infrastruktura

Cestovnu mrežu čini sustav javnih cesta koje su kategorizirane kao autoceste, državne, županijske, lokalne i nerazvrstane ceste. Područjem prolazi autocesta A6 Bosiljevo-Rijeka, s izlaznim čvorištima Vrbovsko, Ravna Gora, Delnice (Lučice) i Vrata.

Državne ceste koje prolaze područjem Gorskog kotara su D3- Tomić Draga- Skrad-Kupjak-Delnice-Sopač - 29 km; DC32 – GP Prezid (RS)-Delnice (D3) – 49,7 km; DC42 - Vrbovsko-Ogulin-Josipdol-Plaški-Grabovac (D1) – 90,3 km; DC 203 – GP Brod na Kupi (RS)-Delnice (D3) - 11,2 km; DC 305 – Parg (D32) - Čabar (Ž 5031) – 5,1 km.

Područje je povezano i velikim brojem županijskih cesta (Ž5032, 5185, 5033, 5031, 5062, 5068, 5062, 5191, 5069, 5034 i 5036) čija je ukupna dužina 206,9 km, te lokalnih cesta čija je ukupna dužina 119,6 km. Sve jedinice lokalne samouprave brinu o održavanju nerazvrstanih cesta na njihovom području. Ukupna dužina nerazvrstanih cesta je 440,53 km.

Pogranična naselja prema Republici Sloveniji, posebno u dolini rijeke Čabranke i Kupe, još uvijek nisu kvalitetno prometno integrirana u prometnu mrežu Republike Hrvatske.

Na području Gorskog kotara postoji samo jedna stanica za tehnički pregled vozila koja se nalazi na području Grada Delnice.

U 2020. godini na području Gorskog kotara dogodile su se 202 prometne nesreće od čega 18 na području Policijske postaje Čabar, 132 na području Policijske postaje Delnice i 52 na području Policijske postaje Vrbovsko.

Željezničku infrastrukturu regije čini dionica željezničke pruge Zagreb-Karlovac-Vrbovsko-Moravice-Delnice-Fužine-Plase-Rijeka, koja je od međunarodnog značenja (koridor TEN-T mreže). Prva željeznička kompozicija novootvorenom željezničkom prugom Rijeka-Karlovac prošla je kroz Gorski kotar 1873. godine.

2.7.2. Javni prijevoz i mobilnost

Autobusne i željezničke putničke linije omogućuju javni prijevoz na području Gorskog kotara. Općine Brod Moravice i Skrad imaju mogućnost korištenja samo željezničkog javnog prijevoza dok općine Mrkopalj i Grad Čabar samo autobusnog javnog prijevoza. Ostale jedinice lokalne samouprave imaju mogućnost i željezničkog i autobusnog javnog prijevoza.

Autobusni prijevoz je iz godine u godinu sve slabiji zbog smanjenja broja linija od strane privatnih pružatelja usluga. Grad Delnice kao centralno goransko mjesto javnim prijevozom je najbolje umreženo i djeluje kao javno prijevoznički hub, jer na putu od Rijeke ili Zagreba do Mrkoplja ili Čabra treba presjedati u Delnicama. Također, iz Delnica se linijom javnog autobusnog prijevoza može ujutro odlaziti na posao u Rijeku i uvečer se vraćati kući.

Sve osnovne škole posjeduju svoja kombi/autobus vozila kojim prevoze učenike iz okolnih mjesta do osnovne škole. Prijevoz do Srednje škole u Delnicama odvija se linijskim javnim prijevozom kojeg sufinanciraju jedinice lokalne samouprave (75% mjesečne karte) prema kriterijima donesenim od strane Vlade Republike Hrvatske.

Grad Čabar financira poseban autobus koji prevozi učenike sa područja Grada u srednju školu. Zbog rijetkih linija problem predstavlja prijevoz djece na izvanškolske i popodnevnne školske aktivnosti te je u tim slučajevima prijevoz moguć jedino osobnim automobilima. Zbog svega navedenog za normalno funkcioniranje kućanstva najčešće je potrebno posjedovati dva osobna automobila po obitelji što predstavlja velik izdatak.

Područje Gorskog kotara je pogranično područje uz Republiku Sloveniju. Na pograničnom području velika je dnevna mobilnost posebice stanovnika Gorskog kotara koji rade u Sloveniji. Pošto ne postoji prekogranični linijski javni prijevoz dnevna mobilnost odvija se isključivo osobnim automobilima.

2.7.3. Sustav komunikacije

Značajna ulaganja u telekomunikacijsku infrastrukturu preduvjet su za podizanje kvalitete rada lokalne samouprave, modernizacije zdravstva, socijalne skrbi i obrazovanja te industrije i poduzetništva, kao preduvjeta za bržu primjenu naprednih tehnologija industrijske revolucije 4.0, što utječe na značajniji gospodarski rast i konkurentnost. Ukratko za ostvarenje koncepta razvoja pametnih sela.

Postotak kućanstava s ugovorenim nepokretnim širokopojasnim pristupom (brzine 2 Mbit/s i više) u Gorskom kotaru iznosi 30-45 % ovisno o jedinici lokalne samouprave i niži je u usporedbi sa županijskim prosjekom koji iznosi 54,88 %⁵².

Zbog rijetko naseljenog područja ne postoji ekonomski interes operatora za izgradnju širokopojasnih mreža u Gorskom kotaru. Slijedom navedenog Primorsko-goranska županija je pokrenula godine 2012. projekt pod nazivom „e-Županija“, koji je usmjeren prema razvoju elektroničke komunikacijske mreže širokog pojasa s ciljem pružanja digitalnih i pametnih usluga građanima i institucijama na tom području. Primorsko-goranska županija zajedno s Istarskom županijom sudjeluje u projektu „RUNE“ sa ciljem uvođenja brzog optičkog interneta u ruralnim područjima tih županija. Prema projektu tokom rujna 2021. krenula je izgradnja prve optičke infrastrukture u centralnim mjestima Gorskog kotara.

⁵² Prikaz korištenja brzina širokopojasnog pristupa (hakom.hr) [29.04.2021.]

Sve jedinice lokalne samouprave Gorskog kotara donijele su 2019. godine Plan razvoja širokopojasne infrastrukture (PRŠI).

Sve veća upotreba mobilnih telefonskih uređaja potiče operatere da ulažu u sve bolju pokrivenost područja GSM signalom. Predstoje značajna ulaganja u 5G mobilnu mrežu koja će omogućiti upravljanje i komunikaciju sa brojnim uređajima i senzorima koji će biti sastavni dio koncepta pametnih gradova i sela, pametnih kućanstava (IoT⁵³), autonomnih vozila kao i novog koncepta mobilnosti (MaaS⁵⁴).

Emitiranje digitalnog radijskog i televizijskog programa za područje Gorskog kotara odvija se putem odašiljača Učka i Mrkovica.

Na području Gorskog kotara, iako je došlo do optimizacije poštanskih ureda gdje su neki uredi zatvoreni dok neki imaju skraćeno radno vrijeme, aktivan je 21 poštanski ured. Područje ima 3 ureda Financijske agencije (u gradovima Čabru, Delnicama i Vrbovskom), te pet poslovnica banaka od čega su dvije u Delnicama, te po jedna u Vrbovskom, Fužinama i Čabru. Mikroregija je pokrivena sa 18 bankomata.

2.7.4. Infrastruktura vodnogospodarskog sustava

Vodoopskrba u Gorskom kotaru se provodi preko tri vodoopskrbna sustava kojima upravljaju javni isporučitelji vodnih usluga na području gradova Čabar (Čabranka d.o.o.), Delnice (Komunalac – vodoopskrba i odvodnja d.o.o.) i Vrbovsko (Vode Vrbovsko d.o.o.), te na čije je vodoopskrbne sustave priključeno više od 90% kućanstava Gorskog kotara.

Iako je područje Gorskog kotara vrlo bogato pitkom vodom, pojedini dijelovi vodovodne mreže nedovoljnog su kapaciteta. Vodoopskrbni sustavi područja nisu u dovoljnoj mjeri osigurani za slučajeve iznimnih akcidentnih onečišćenja koja mogu i na dulje vrijeme onemogućiti korištenje voda s pojedinih izvorišta. U više navrata pri analizi vode za piće potvrđena su odstupanja od dozvoljenih mikrobioloških parametara odnosno utvrđeni su uzorci zdravstveno neispravne vode. Zbog malog broja korisnika na velikom području izgradnja i održavanje vodoopskrbnog sustava iznimno je skupa. Održivost i sigurnost vodoopskrbe ovog područja osigurat će se dovršetkom izgradnje regionalnog vodovoda Gorski kotar odnosno njegove ishodišne točke akumulacije Križ. U prijelaznom razdoblju do izgradnje akumulacije Križ potrebno je izgraditi privremeni vodozahvat na Lokvarskom jezeru.

Sustav odvodnje na području Gorskoga kotara još uvijek ne prati suvremene metode prikupljanja i obrade, budući da je odvodnjom obuhvaćen vrlo mali broj stanovnika. Dijelovi općina/gradova Gorskog kotara koji nemaju izgrađene sustave odvodnje, otpadne vode rješavaju putem septičkih i crnih jama koje se periodično čiste. Nažalost njihova kvaliteta nije svugdje zadovoljavajuća te se dio otpadnih voda iz njih infiltrira u okolni teren.

⁵³ Eng. Internet of things, internet stvari

⁵⁴ Eng. Mobility as a service, mobilnost kao usluga

Tablica 22 Javni isporučitelji vodoopskrbe na području Gorskog kotara

Javni isporučitelj vodne usluge	Gradovi/općine	Postotak priključenosti na vodoopskrbnu mrežu	Izvorišta vode/vodozahvat	Gubici 2019.	Postotak mikrobiološki neispravne pitke vode iz javnih vodovoda 2019.
Komunalac vodoopskrba i odvodnja d.o.o. Delnice	Grad Delnice Općine Lokve, Fužine, Mrkopalj, Ravna Gora, Skrad i Brod Moravice	99 %	Izvori: Kupica, Ličanka i niz drugih malih izvora (ukupno 16)	33,23 %	3,23 %
Čabranka d.o.o. Čabar	Grad Čabar	90 %	Izvor Čabranka, Podstene, Mandli, Tropeti i niz drugih malih izvora (ukupno 17)	69 %	38,46 %
Vode Vrbovsko d.o.o. Vrbovsko	Grad Vrbovsko	98 %	Izvori: Ribnjak, Javorova Kosa, Draškovac i Topli potok	56 %	0 %

Izvor: Podaci komunalnih društava 2020. godine; Zavod za javno zdravstvo Primorsko-goranske županije

Tablica 23 Sustavi prikupljanja otpadnih voda u Gorskom kotaru

Javni isporučitelj vodne usluge	Gradovi/općine	Postotak priključenosti na sustav odvodnje	Izgrađeni uređaji za pročišćavanje otpadnih voda i stupanj pročišćavanja
Komunalac vodoopskrba i odvodnja d.o.o. Delnice	Grad Delnice Općine Fužine, Lokve, Mrkopalj, Ravna Gora, Skrad i Brod Moravice	75 % 9 %	Delnice – drugi stupanj Ravna Gora – drugi stupanj, probni rad Mrkopalj – drugi stupanj, probni rad Hrvatsko – biodisk Fužine – Drvenjača - biološki
Čabranka d.o.o. Čabar	Grad Čabar	9 %	Čabar – biodisk
Vode Vrbovsko d.o.o. Vrbovsko	Grad Vrbovsko	0 %	-

Izvor: Podaci komunalnih društava 2020. godine

Projektiranja i velike investicije u vodoopskrbu i odvodnju trenutno se odvijaju u svim jedinicama lokalne samouprave Gorskog kotara. Posebice se tu ističu investicije na području Grada Delnice te općina Brod Moravice i Fužine koje se financiraju doprinosom švicarske vlade u visini od cca 21,5 milijuna švicarskih franaka do ukupno 85% neto investicije projekta. Ostalih 15% investicije bez PDV-a, financira se sredstvima krajnjih korisnika (10%) i Hrvatskih voda (5%).

Kao sustavi melioracijske odvodnje i navodnjavanja na području Gorskoga kotara izgrađene su građevine osnovne melioracijske odvodnje I. reda Ličanka – vodotok, te mješovita melioracijska građevina akumulacija – retencija Potkoš.

Na području Gorskog kotar postoje sljedeće višenamjenske akumulacije: Lokvarsko jezero, Lepenica i Bajer. Navedene akumulacije koriste se primarno u svrhu proizvodnje električne energije, a sekundarno za sport i rekreaciju.

2.7.5. Energetska infrastruktura i proizvodnja

Područjem Grada Delnica i Grada Vrbovskog te općina Fužine, Lokve i Ravna Gora prolazi trasa Jadranskog naftovoda (JANAF). Istim područjem prolazi i trasa magistralnog plinovoda Pula – Karlovac (DN 500, 75 bar). Na trasi magistralnog plinovoda postavljena je u Delnicama mjerno redukcijaska stanica (MRS) kao mjesto priključka Županijske mreže plinovoda. Usprkos toj infrastrukturi na području Gorskog kotara nema izgrađene lokalne plinske mreže (mrežni plin), kao ni centralnih toplifikacijskih sustava (CTS) s pripadajućom cijevnom mrežom. Za grijanje kućanstva najviše se koristi drvo, dok u novije vrijeme sve više kućanstva koristi biogorivo⁵⁵. Razlog za sve većim uvođenjem biogoriva je jednostavnost i sigurnost dobave biogoriva koje se lokalno proizvodi.

Elektroenergetskom mrežom je gotovo pokriveno cjelokupno područje Gorskog kotara. Nadzemni vodovi su pokazali manjkavosti tijekom ledoloma koji je pogodio Gorski kotar u veljači 2014. godine pa su se nakon toga intenzivirane investicije u njihovu zamjenu sa podzemnim kabelskim vodovima. Stalna akumulacijska jezera (Lepenica, Lokvarsko i Bajer) koriste se za proizvodnju električne energije unutar Hidro energetskog sustava Vinodol.

Gorski kotar 10. rujna 2021. imao je instaliranih 11.712 kW namijenjenih proizvodnji električne energije iz obnovljivih izvora što predstavlja 38,94% županijskog instaliranog kapaciteta. Cjelokupan županijski instalirani kapacitet elektrana na bioplin i hidroelektrana nalazi se na području Gorskog kotara. U Gorskom kotaru postoji još instalirani kapacitet sunčanih elektrana od 575 kW što je 7,9 % ukupno instaliranog kapaciteta u Primorsko-goranskoj županiji. Na području trenutno nema izgrađenih vjetroelektrana. Prema Prostornom planu Primorsko-goranske županije izgradnja vjetroelektrana u Gorskom kotaru je moguća na području Tuhobića (Općina Fužine) i Poljičke Kose (Općina Ravna Gora).

Gorski kotar zbog šumskog bogatstva i ostataka drvoprerađivačke industrije obiluje biomasom koja se prvenstveno koristi za proizvodnju toplinske energije. Prva tvornica za proizvodnju peleta otvorena je 2007. godine u Mrkoplju, nakon čega je krenula proizvodnja i u drugim dijelovima Gorskog kotara. U periodu od 2007. - 2021. godine znatno se povećala proizvodnja peleta, koja se danas odvija u 9 industrijskih postrojenja. Stoga lokalno stanovništvo zbog dostupnosti sve više uvodi grijanje na pelete zamjenjujući prvenstveno ekološki neprihvatljivo i cjenovno nestabilno grijanje na lož ulje. Ostvareni proizvodni kapacitet peleta u 2019. godini na području Gorskog kotara iznosio je 100.000 tona, dok je ukupni instalirani kapacitet iznosio 150.000 tona⁵⁶.

Na području je instalirano 10 punionica za električna vozila s 26 utičnih mjesta snage od 22 kW do 50 kW. Punionice se nalaze u gradovima Delnice i Vrbovsko, te općinama Ravna

⁵⁵ Primarno biogorivo koje se koristi u Gorskom kotaru je drveni pelet

⁵⁶ Crobiom, udruga proizvođača, peleta, briketa i drvne biomase

Gora, Fužine i Skrad. U Gradu Delnice i Općini Skrad postavljeni su punktovi za najam i punjenje električnih bicikala.

Prema podacima jedine goranske stanice za tehnički pregled vozila koja se nalazi u Gradu Delnicama, tehničkom pregledu u 2020. godini pristupila su 2 vozila na električni pogon, 3 hibridna vozila te 3 hibridna vozila s vanjskim punjenjem.

2.8. Civilni sektor i krizna stanja

Prema podacima Ministarstva uprave na dan 12. prosinca 2021. godine, u Gorskom kotaru je registrirano 380 aktivnih udruga što predstavlja 9,74 % ukupnog broja registriranih aktivnih udruga u Primorsko-goranskoj županiji. Broj udruga na 1.000 stanovnika iznosi 19,5 i veći je od županijskog (14,4) i od nacionalnog prosjeka (12,5). Najveći broj udruga registriran je pod sportsku djelatnost (27,6 %), zatim slijede udruge u kulturi i umjetnosti (19,2 %), zaštiti okoliša i prirode (12,1 %), socijalnoj djelatnosti (12,1 %), ljudskim pravima (10,5 %), obrazovanju, znanosti i istraživanju (7,9 %), međunarodnoj suradnji (5,5 %) i iz područja tehničke kulture (2,6 %). Najviše aktivnih organizacija civilnog društva je prisutno na području gradova Delnice (26,8 %), Čabar (16,6 %) i Vrbovsko (15,8 %).

Grad Delnice ima javnu vatrogasnu postaju. Dobrovoljna vatrogasna društva (DVD) djeluju u gradovima Delnice, Vrbovsko i Čabar, mjestima Brod na Kupi, Lokve, Ravna Gora, Brod Moravice, Skrad, Blaževci-Plemenitaš, Gomirje, Jablan, Lukovdol, Severin na Kupi, Veliki Jadrič, Moravice, Kupjak, Stara Sušica, Stari Laz, Gerovo, Plešće, Prezid i Tršće. Gradovi Vrbovsko i Čabar te Općina Ravna Gora, imaju Vatrogasne zajednice. Dvije vatrogasne postaje djeluju u Gorskom kotaru na autocesti Rijeka-Zagreb i u sklopu su HAC-a (VP Javorova Kosa i VP Tuhobić).

Svaka jedinica lokalne samouprave Gorskog kotara ima organiziran Stožer i postrojbu civilne zaštite.

Na području djeluju tri policijske postaje koje se nalaze u Delnicama, Vrbovskom i Čabru.

Hrvatska gorska služba spašavanja ima stanicu u Delnicama dok Zavod za hitnu medicinu Primorsko-goranske županije ispostave u Čabru, Delnicama i Vrbovskom, te dodatne jedinice hitne medicinske pomoći za vrijeme turističke sezone zadužene za intervencije na autocesti Rijeka - Zagreb.

Na području Gorskog kotara u sklopu Društva crvenog križa Primorsko-goranske županije djeluju tri gradska društva - Delnice, Čabar i Vrbovsko.

U Gradu Delnice u sklopu Vojarne Drgomalj djeluje Bojna za specijalna djelovanja koja je uključena u sustav zaštite i spašavanja.

2.9. Upravljanje razvojem

Razvojem Gorskog kotara bavi se 9 goranskih jedinica lokalne samouprave, Primorsko-goranska županija i Ministarstvo regionalnog razvoja i fondova Europske unije. Među upravnim tijelima Primorsko-goranske županije, važno mjesto zauzima Upravni odjel za

regionalni razvoj, infrastrukturu i upravljanje projektima koji obavlja stručne poslove koji se odnose na planiranje, poticanje, upravljanje i provedbu politike regionalnog razvoja na području Primorsko-goranske županije.

Primorsko-goranska županija je sukladno zakonskim propisima godine 2018. osnovala javnu ustanovu „Regionalnu razvojnu agenciju Primorsko-goranske županije“ (RRA PGŽ), koja ima ulogu regionalnoga koordinatora za Primorsko-goransku županiju. Temeljne aktivnosti RRA PGŽ-a odnose se na izradu strateških i razvojnih dokumenata za područje Primorsko-goranske županije te jedinica lokalne samouprave, kao i pružanje stručne pomoći u pripremi i provedbi programa potpore javnopravnim tijelima i javnim ustanovama s područja Primorsko-goranske županije kojima su osnivači Republika Hrvatska ili Primorsko-goranska županija, te u pripremi i provedbi razvojnih projekata od interesa za regionalni razvoj, a posebno projekata sufinanciranih sredstvima iz strukturnih i investicijskih fondova Europske unije. RRA PGŽ-a je u 2020. godini otvorila ured u Delnicama kako bi bila bliže postojećim i budućim korisnicima njenih usluga u ovoj planinskoj mikroregiji. U spomenutom uredu zaposleno je dvoje djelatnika.

Razvojem Gorskog kotara bave se i ostala resorna ministarstva, strukovne komore (npr. obrtnička), goranska komunalna društva, lokalna razvojna agencija „Pins“, LAG Gorski kotar, Hrvatski zavod za zapošljavanje, Turistička zajednica Gorskog kotara, goranske osnovne i srednje škole, goranske organizacije civilnog društva, nacionalne agencije, fakulteti (prvenstveno Šumarski fakultet iz Zagreba), Nacionalni park Risnjak, JU Priroda, javna poduzeća Hrvatske šume d.o.o., Hrvatske vode d.o.o., Hrvatska elektroprivreda d.d., Javna ustanova Zavod za prostorno uređenje Primorsko-goranske županije, Upravni odjel za prostorno uređenje, graditeljstvo i zaštitu okoliša Primorsko-goranske županije i druge institucije.

Prosječan izvorni prihod po stanovniku goranskih jedinica lokalne samouprave je u 2020. godini iznosio 1.804,10 kn i bio za 36 % niži od prosječnog izvornog prihoda svih jedinica lokalnih samouprava u Primorsko-goranskoj županiji, koji je iste godine iznosio 2.814,91 kn po stanovniku. Kada se izvornom prihodu dodaju prihodi od poreza igara na sreću, pomoći iz inozemstva (darovnice) i pomoći od subjekata opće države, prihodi od imovine, prihodi od administrativnih pristojbi, primici od financijske imovine i zaduženja, prihodi po decentralizaciji te preneseni višak ili manjak iz prethodne godine dolazi se do ukupnog proračunskog prihoda. Prema ukupnim proračunskim prihodima po stanovniku goranske jedinice lokalne samouprave su u 2020. godini bile 9 % ispod županijskog prosjeka. Prema ukupnim proračunskih prihodima po stanovniku 2020. godine općine Fužine, Mrkopalj i Ravna Gora bile su iznad županijskog prosjeka. Razlog su visoke darovnice iz inozemstva i/ili od države. Od 2014. do 2017. godine zajednički ukupni proračunski prihodi jedinica lokalnih samouprava Gorskog kotara su se smanjivali, a s njima i rashodi. Ukupni proračunski prihodi su u 2017. godini bili 22 % niži nego u 2014. godini. Nakon 2017. proračunski prihodi jedinica lokalnih samouprava Gorskog kotara opet rastu te su 2019. godine bili viši za 45 % u odnosu na 2017. godinu.

2.10. SWOT analiza

SWOT analiza izrađena je u suradnji sa Radnom skupinom jedinica lokalne samouprave Gorskog kotara. Izrađena je na temelju podataka dobivenih prilikom izrade analize stanja i ocjene stanja po pojedinim sektorskim područjima. SWOT analiza predstavlja polaznu točku kod određivanja izazova koji zahtijevaju poseban pristup u budućem razvoju Gorskog kotara i kod određivanja strateškog okvira Plana razvoja Gorskog kotara sa prioritetnim područjima, posebnim ciljevima i mjerama.

Tablica 24

SWOT analiza Gorskog kotara

	SNAGE	SLABOSTI
Položaj i prirodna obilježja	- Dobra prometna (željeznička i cestovna) povezanost područja s ostatkom RH i s inozemstvom;	- Nedovoljno iskorišten geoprometni položaj mikroregije; - Nedovoljna valorizacija i gospodarsko korištenje prirodne baštine;
Stanovništvo i ljudski potencijali	- Iskustvo i kompetencije u tradicionalnim zanimanjima Gorskog kotara - šumarstvo, drvna industrija i eko-poljoprivreda; - Aktivni civilni sektor;	- Nepovoljna demografska kretanja i starosna struktura stanovništva; - Negativan migracijski saldo; - Ispodprosječna obrazovanost stanovništva mikroregije u županijskim okvirima; - Ispodprosječna digitalna pismenost stanovništva mikroregije u županijskim okvirima; - Prosječne neto plaće su ispod županijskog prosjeka; - Slaba razvijenost civilnog sektora iz tehničke kulture;
Obrazovanje stanovništva	- 9 vrtića; - 10 osnovnih škola i 11 područnih škola; - 3 srednje škole; - Jedan učenički dom; - Jedna osnovna glazbena škola i dva područna odjela;	- Nedostatan kapacitet vrtića u Delnicama; - Smanjenje broja učenika u osnovnim i srednjim školama; - Ne postoji mogućnost cjeloživotnog obrazovanja organiziranog od strane JLS ili civilnog sektora kojeg sufinanciraju JL(P)S; - Ispodprosječni rezultati na državnoj maturi;
Zdravstvo i socijalne usluge	- Dostupnost hitne pomoći i blizina domova zdravlja u svakoj JLS; - Dostupnost stomatoloških ordinacija; - Organizirana socijalna skrb;	- Neujednačena dostupnost zdravstvenih usluga na području mikroregije; - Ne postoji usluga ljekarne u svakoj JLS; - Nedovoljan kapacitet domova za starije osobe;
Gospodarstvo	- Izletnički turizam vezan uz prirodna bogatstva; - Tradicija šumarstva i drvoprerađivačke industrije; - Izvozno orijentirana industrija, integrirana u globalne lance vrijednosti; - Članstvo u Lokalnoj akcijskoj grupi;	- Ispodprosječna gospodarska razvijenost u županijskim okvirima; - Ispodprosječna produktivnost u županijskim okvirima; - Neatraktivnost poslovnih zona; - Tehnološko zaostajanje (industrija na razini industrijske revolucije 2.0 i 3.0) - Nedovoljna usmjerenost poduzetnika na razvoj zasnovan na tehnologiji i inovacijama, istraživanju i razvoju; - Nedostatak specifičnih turističkih usluga više dodane vrijednosti;
Infrastruktura	- Cestovna i željeznička infrastruktura; - Infrastruktura sustava zaštite i spašavanja; - Rekreativno - sportska infrastruktura; - Odgovarajuća energetska infrastruktura; - Poslovna infrastruktura (dostupnost poslovnih zona);	- Nedovoljna razvijena mreža vodoopskrbnog sustava i sustava odvodnje i pročišćavanja; - Nedostatna telekomunikacijska infrastruktura (ne postoji optička infrastruktura); - Nedostatna dostupnost javnog prijevoza;

	PRILIKE	PRIJETNJE
Položaj i prirodna obilježja	- Velika biološka i krajobrazna raznolikost i bogatstvo; - Šumsko i vodno bogatstvo;	- Klimatske promjene; - Nemogućnost upravljanja resursima zbog centralizacije (šume, vode, državno poljoprivredno zemljište)
Stanovništvo i ljudski potencijali	- Nove mogućnosti rada - rad od kuće; - Nova generacija tradicionalnih zanimanja temeljena su na naprednim tehnologijama, spoj prirode i suvremenih tehnologija i visoke produktivnosti može biti prilika mladom i visokoobrazovanom stanovništvu GK za ostvarenje potencijala u svom kraju;	- Nespremnost na promjene i cjeloživotno učenje; - Daljnja urbanizacija Republike Hrvatske;
Obrazovanje stanovništva	- Cjeloživotno obrazovanje putem modernih komunikacijskih alata (učenje na daljinu); - Škola u prirodi kao novi edukacijski trend;	- Neusklađenost sustava obrazovanja i potreba gospodarstva;
Zdravstvo i socijalne usluge	- Razvoj tehnologije u medicini (npr.telemedicina);	- Nedostatan broj zdravstvenih radnika;
Gospodarstvo	- Blizina mora i turističkih destinacija na moru; - Rast popularnosti outdoor i eko turizma; - Novi trendovi koji povezuju šumu, medicinu i zdravstveni turizam; - Aktivni pristup daljnjoj digitalizaciji i automatizaciji industrijske proizvodnje; - Raspoloživost značajnih fondova i financijskih instrumenata; - Rast potražnje za eko-poljoprivrednim proizvodima; - Potencijali za razvoj obnovljivih izvora energije; - Predstojeći ulazak u Eurozonu; - Trend korištenja drva u gradnji; - Trendovi koji vode ka zabrani korištenja lož ulja za grijanje ubrzo će korištenje biogoriva;	- Nepovoljno poslovno okruženje u odnosu na susjednu Sloveniju i Priobalje; - Nedovoljan stupanj fiskalne i funkcionalne decentralizacije i prenamaglažena uloga središnje države;
Infrastruktura	- Globalni razvoj MaaS sustava mobilnosti;	- Visoki troškovi održavanja komunalne infrastrukture na područjima s malom gustoćom naseljenosti; - Nepostojanje infrastrukture za širokopojasni internet na cijelom području mikroregije (više od 100 Mbps);

3. RAZVOJNI IZAZOVI I POTENCIJALI GORSKOG KOTARA

Analiza stanja upućuje da će razvoj Gorskog kotara u narednom razdoblju uvelike ovisiti o odgovoru na slijedeće izazove:

- Starenje stanovništva i depopulacija
- Klimatske promjene
- Napredne tehnologije
- Nove vještine, znanja i kompetencije
- Urbanizacija i centralizacija
- Razvoj pametnih sela

3.1. Starenje stanovništva i depopulacija

Prema popisu stanovništva iz 2011. godine, prosječna starost populacije Gorskog kotara bila je 47,2 godina, te su prema tom pokazatelju Gorani bili 3,3 godine stariji od županijskog prosjeka i 5,5 godina stariji od prosjeka države. **Broj stanovnika Gorskog kotara od 2011. do 2021. godine smanjio se za 17,29 %.** U analiziranom razdoblju od 2008. do 2019. godine niti jedna jedinica lokalne samouprave Gorskog kotara nije imala pozitivan prirodni prirast (razliku između nataliteta i mortaliteta). Saldo migracija (brod doseljenih umanjen za broj odseljenih) za cijeli Gorski kotar u analiziranom razdoblju od 2015. do 2019. godine bio je konstantno negativan uz iznimku Grada Delnica i Općine Fužine koji su po prvi put u 2019. godini ostvarili pozitivan saldo migracija.

Svi navedeni pokazatelji ukazuju zašto je starenje stanovništva i depopulacija najvažniji izazov koji traži sveobuhvatan pristup u budućem razvoju Gorskog kotara. **Regije koje bilježe značajno smanjenje broja stanovnika imaju veliki jaz u pružanju socijalnih usluga (zdravstvena skrb, kulturna događanja), fizičkoj (prometna) i informacijsko tehnološkoj povezanosti, obrazovanju i mogućnostima zapošljavanja.** Stoga, ukoliko se ne zaustavi navedeni negativan trend posljedice će biti negativne za gospodarstvo, društveni život i socijalni standard. Poznato je da regija ne može biti uspješna ako gubi svoje stanovništvo.

Razvijenija prometna mreža i kvalitetnija mobilnost mogu značajno umanjiti depopulaciju jačanjem povezanosti ruralnih i urbanih područja. Ruralni turizam i rad na daljinu mogu imati važnu ulogu u gospodarskoj i demografskoj revitalizaciji ruralnih planinskih područja.

3.2. Klimatske promjene

Prema "Strateškoj studiji utjecaja na okoliš Strategije prilagodbe klimatskim promjenama u RH za razdoblje do 2040. godine s pogledom na 2070. godinu" utjecaj klimatskih promjena na Gorski kotar ogleda se u smanjenju podzemnih vodnih zaliha, povećanju intenziteta pojave bujica i poplava, pojavi šumskih požara, smanjenu produktivnosti nekih šumskih ekosustava, pomicanju fenoloških faza šumskih vrsta drveća, te šteti na šumskim ekosustavima zbog učestalosti ekstremnih vremenskih pojava.

Borba protiv klimatskih promjena ključna je za budućnost svijeta. Znanstvenici smatraju da bi se brzim i velikim smanjenjem emisija stakleničkih plinova i postizanjem nulte neto stope emisija CO₂ mogle ograničiti klimatske promjene i njihovi učinci. Stoga su ciljevi EU-a smanjenje emisija stakleničkih plinova za najmanje 55 % do 2030. godine te postizanje klimatske neutralnosti do 2050. godine. Tome su usmjerene sve nacionalne i regionalne politike pa će tako održivost, klimatska neutralnost i zelene tehnologije biti utkane u sve ciljeve i mjere Plana razvoja Gorskog kotara. **Gorski kotar u narednom razdoblju treba značajno povećati stopu odvajanja sakupljenog komunalnog otpada** koja je u 2019. godini iznosila 1,91 %⁵⁷ **te izgraditi suvremene sustave prikupljanja i pročišćavanja otpadnih voda.** Trenutno postotak priključenosti na sustav otpadnih voda varira od 0 % (Grad Vrbovsko) do 75 % (Grad Delnice). U ostatku Gorskog kotara postotak priključenosti na sustav otpadnih voda prosječno iznosi 9 %⁵⁸.

U već spomenutoj "Strateškoj studiji utjecaja na okoliš Strategije prilagodbe klimatskim promjenama u RH za razdoblje do 2040. godine s pogledom na 2070. godinu" ističu se i pozitivni utjecaji klimatskih promjena na Gorski kotar. Klimatske promjene daju potencijal za razvoj poljoprivrede jer duži vegetacijski periodi omogućiti će razvoj nekih novih kultura i sorti te razvoj ljetne turističke destinacije.

3.3. Napredne tehnologije

Tehnologija danas ulazi u sve pore gospodarskog, javnog i društvenog života transformirajući ih na način kakav do sada nije viđen. Četvrta industrijska revolucija, umjetna inteligencija, IoT⁵⁹, VR⁶⁰, AR⁶¹, digitalni marketing, automatizacija i robotizacija svih djelatnosti postaju naša svakodnevica, a mogućnost prilagodbe Gorskog kotara naprednim tehnologijama odrediti će brzinu njegovog razvoja. Tehnologija inovira i način obavljanja tradicionalnih djelatnosti kao što su šumarstvo i poljoprivreda. **Poseban izazov u narednom razdoblju biti će transformacija temeljne gospodarske djelatnosti Gorskog kotara, a to je industrijska proizvodnja** koja je danas na stupnju razvoja definiranom industrijskom revolucijom 2.0., u najboljem slučaju 3.0. Transformacijom treba doseći **industrijski standard koji postavlja industrija 4.0.** Takva tranzicija omogućiti će opstanak goranske industrije na sve konkurentnijem tržištu te njen daljnji razvoj.

Utjecaj naprednih tehnologija na javne usluge u Gorskom kotaru može učiniti javne servise dostupnijim i jeftinijim, a pružatelje usluga produktivnijima. Napredne tehnologije utječu na školstvo i sve ostale društvene aktivnosti. Analiza stanja je pokazala da Gorski kotar ima samo 9 udruga iz tehničke kulture od kojih se niti jedna ne bavi naprednim tehnologijama. **Poseban**

⁵⁷ Zavod za zaštitu okoliša i prirode, podaci iz 2019. godine, obrada RRA PGŽ

⁵⁸ Podaci komunalnih društava Gorskog kotara za 2020. godinu

⁵⁹ Internet stvari (engl. *Internet of things*) označava povezivanje uređaja putem interneta. Predstavlja mrežnu infrastrukturu u kojoj fizičke i virtualne "stvari" svih vrsta komuniciraju i nevidljivo su integrirane; Izvor: Wikipedia [03.01.2022.]

⁶⁰ Virtualni svijet ili virtualna stvarnost (engl. Virtual Reality) je oblik računalne simulacije, u kojoj se sudionik osjeća da se nalazi u umjetnom okruženju; Izvor: Wikipedia [03.01.2022.]

⁶¹ Proširena stvarnost (AR) interaktivno je iskustvo okruženja stvarnog svijeta u kojem su objekti koji se nalaze u stvarnom svijetu poboljšani računalno generiranim perceptivnim informacijama, ponekad kroz više senzornih modaliteta, uključujući vizualne, slušne, haptičke, somatosenzorne i olfaktorne; Izvor: Wikipedia [03.01.2022.]

izazov budućeg razdoblja biti će značajnije uključiti napredne tehnologije u javne servise, školstvo te civilni sektor stvarajući pritom inovativna razvojna rješenja prema načelima pametnih sela i gradova.

3.4. Nove vještine, znanja i kompetencije

Visokokvalitetno, uključivo obrazovanje i osposobljavanje te formalno i neformalno učenje pruža kvalifikacije i vještine potrebne za konstruktivno sudjelovanje u društvu i na tržištu rada. **Stanovnicima Gorskog kotara treba više znanja, vještina i kompetencija za život u današnjem dinamičnom i digitalnom svijetu.** Stupnjem obrazovanja, a i informatičkom pismenošću Gorani su ispod županijskog prosjeka. Neformalno obrazovanje ne postoji. **Školstvo** se sporo prilagođava novim trendovima i **ne educira mlade u područjima koja su od strateškog značaja za razvoj kraja.** Rezultati na državnoj maturi su ispod županijskog prosjeka. Udio studenata i diplomiranih studenata u stanovništvu Gorskog kotara niži je u odnosu na Primorsko-goransku županiju. Stoga će **važan izazov u narednom razdoblju biti usmjeren na promjenu** prikazanog trenda i **stvaranje novih vještina i znanja potrebnih za kreiranje kvalitetnih poslova, transformaciju i održivi rast gospodarstva.**

3.5. Urbanizacija

Proces urbanizacije pokrenuo je značajniji proces deruralizacije već nakon 2. svjetskog rata u Republici Hrvatskoj, a u svijetu još i ranije, s prvom industrijskom revolucijom. Posebno su tim procesom u Hrvatskoj bila pogođena područja Gorskog kotara, Like i Dalmatinske zagore. Danas u Primorsko-goranskoj županiji i Republici Hrvatskoj kao i u većini regija i zemalja najviše stanovništva živi u gradovima, pri čemu se očekuje da će do 2030. godine u gradovima živjeti dvije trećine svjetskog stanovništva. Sve su to procesi koji negativno utječu na migracije stanovništva Gorskog kotara. **Poseban izazov u narednom razdoblju biti će upravljanje vanjskim prijetnjama i kako ograničiti njihove negativne učinke i pretvoriti ih u prilike.** Naime, urbanizirana područja najrazvijenijih zemalja svijeta pokazuju tendenciju stabilizacije pa čak i smanjenja broja stanovnika velikih gradova i **migraciju stanovništva u okolicu velikih gradova koja pruža višu kvalitetu života i jeftinije stanovanje.** **Prometna infrastruktura i mreža javnog prijevoza u tom procesu je ključna.** U tom slučaju Gorski kotar postaje „predgrađe“ Rijeke. **Moderne tehnologije rada na daljinu također mogu utjecati na ostanak obrazovanog stanovništva u ruralnim područjima budući se ne moraju seliti u velike gradove da bi obavljali dobro plaćene poslove za koje su se školovali i stekli kompetencije.**

3.6. Razvoj pametnih sela

Inicijativa razvoja pametnih sela pokrenuta je s ciljem poboljšanja kvalitete ruralnog života te rješavanja problema depopulacije i sve starijeg ruralnog stanovništva. Standard života u prosjeku je niži u ruralnim nego u urbanim područjima. Stupanj i kvaliteta obrazovanja i zdravlja također je niža, a gospodarska aktivnost slabija. Ideja je omogućiti lokalnom stanovništvu, koje je najbolje upoznato s mogućnostima i potrebama svoje zajednice, da se samoinicijativno udružuje i usmjerava vlastiti društveni i gospodarski razvoj uz upotrebu

inovativnih rješenja i digitalnih tehnologija. Prema definiciji iz EU dokumenta „Action For Smart Villages“ iz 2017. godine „**Pametna sela su ruralna područja i zajednice koje se razvijaju temeljem vlastitih prednosti i teritorijalnog bogatstva, koristeći nove prigode kako bi stvarale dodatnu vrijednost. Zajednice u kojima je tradicionalno i novo umrežavanje potpomognuto sredstvima digitalnih tehnologija, inovacijama te pametnim korištenjem dostupnih znanja na korist svojih stanovnika**“.

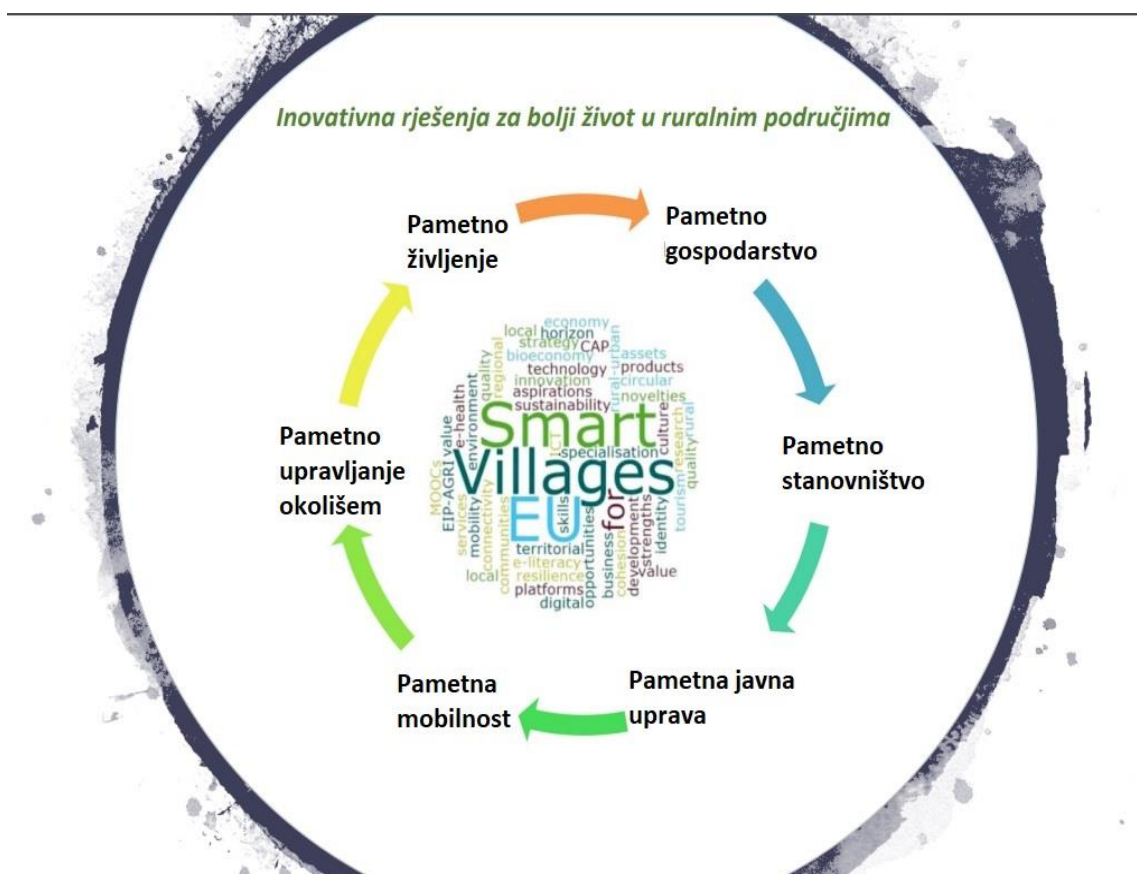
Pametna sela se pametno odnose na:

- činjenicu da su sela prvenstveno njihovi ljudi te da selom upravljaju zajednički samoinicijativni stanovnici
- inovativno korištenje tehnologije sa ciljem poboljšanja usluga i kvalitete života
- dugoročno promišljanje razvoja
- stvaranje novih oblika suradnje i partnerstava
- promišljanje samih o sebi

EU parlament je 2019. godine, prihvatio Pametna sela kao novi koncept razvoja ruralnih područja u novom financijskom razdoblju 2021.-2027. godine te donio odluku o financiranju ovog koncepta iz Europskog fonda za regionalni razvoj i Kohezijskog fonda s najmanje 2,4 milijarde eura, ali i s mogućnošću dodatnog financiranja iz ostalih fondova EU.

Slika 4 prikazuje interakciju inovativnih rješenja koja pridonosi stvaranju boljeg života u Pametnim selima.

Slika 4 Interakcija inovativnih rješenja u Pametnim selima sa ciljem stvaranja boljeg života

Primjenom strategije razvoja Pametnog sela na području Gorskog kotara žele se ostvariti sljedeći ciljevi:

- bolji pristup javnim uslugama (mobilne ambulante, telemedicina, korištenje tehnologije za brigu o starijim osobama, „on demand“ prijevoz, učenje na daljinu te participacija obrazovanju kroz dostupnost multimedijske opreme i multimedijskog edukacijskog sadržaja, digitalizacija javne uprave)
- digitalizacija i diverzifikacija lokalnog poduzetništva, stvaranje sektorskih, inovacijskih i razvojnih centara, inkubatora, ruralnih start-up-ova, poboljšanje atraktivnosti za poduzetničke investicije, stvaranje novih kvalitetnih radnih mjesta i mogućnosti rada na daljinu
- razvoj kratkih lanaca opskrbe hranom i inovativnih poljoprivrednih modela (oznaka kvalitete eko-proizvoda Gorskog kotara, korištenje digitalnih i pametnih rješenja u poljoprivrednoj proizvodnji, platforma virtualne tržnice autohtonih proizvoda)
- razvoj pametnog, održivog i priuštivog stanovanja (dugoročni najam koji se pretvara u vlasništvo)
- razvoj obnovljivih izvora energije i energetska učinkovitost (energetske zajednice, korištenje lokalnog sirovinskog bogatstva za proizvodnju energije, daljinsko očitovanje potrošnje energenata, inteligentna javna rasvjeta)
- razvoj kružnog i zelenog gospodarstva (inovativni i digitalizirani sustavi za razvoj održivih vodnih i komunalnih usluga)
- očuvanje okoliša i biološke raznolikosti te bolja prilagodba klimatskim promjenama (telemetrija, Big data – analiza masovnih skupova podataka)
- veća turistička atraktivnost (digitalizacija turističke ponude i sadržaja)
- bolja međusobna povezanost svih goranskih područja sa svrhom nuđenja komplementarnih usluga i proizvoda (digitalizacija i umreženost proizvoda i usluga koje mikroregija nudi)
- bolja dnevna povezanost unutar mikroregije i sa okolnim gradskim sredinama (MaaS rješenja dnevne mobilnosti)
- veća participacija stanovnika i lokalnih zajednica pri planiranju i provođenju razvoja Pametnih sela

Ruralna područja diljem Europe prolaze kroz brze promjene. Tranzicija sadrži rizik, ali i priliku da kroz novi koncept razvoja Pametnih sela ruralna područja igraju zapaženu ulogu u razvoju zelene i digitalne Europe. Gorskom kotaru pruža se prilika da stvori temelje bolje kvalitete života i poslovanja s ciljem zadržavanja mladih na tom ruralnom planinskom području.

4. STRATEŠKI OKVIR

Sustav strateškog planiranja temelji se na hijerarhijskoj uvjetovanosti akata, odnosno usklađenosti akata niže razine s aktima više ili jednake hijerarhijske razine te s dokumentima prostornog uređenja. Poglavlje sadrži viziju razvoja i obrazloženje prioritetnih područja te opis prioriteta i posebnih ciljeva. Definirane su mjere i pokazatelji ishoda.

4.1. Usklađenost sa relevantnim hijerarhijski višim aktima strateškog planiranja

Plan razvoja Gorskog kotara usklađen je sa strateškim dokumentima kako slijedi:

- Nacionalna razvojna strategija 2030.⁶²
- Plan razvoja Primorsko-goranske županije 2022. - 2027.⁶³
- Globalni ciljevi održivog razvoja UN-a za razdoblje 2015. - 2030.

Nacionalna razvojna strategija Republike Hrvatske 2030. kao temeljni strateški dokument u Republici Hrvatskoj daje uporište Planu razvoja kroz razvojni smjer **Ravnomjeran regionalni razvoj** i strateški cilj:

- **SC 12 Razvoj potpomognutih područja i područja s razvojnim posebnostima**

Plan razvoja Primorsko-goranske županije 2022. - 2027. kao hijerarhijski viši dokument pokriva područje razvoja Gorskog kotara u svim svojim prioritetnim područjima:

- **Prioritet 1** Pametna regija konkurentnog gospodarstva baziranog na znanju i naprednim tehnologijama
- **Prioritet 2** Djeca i mladi u fokusu
- **Prioritet 3** Zelena tranzicija temeljena na održivom upravljanju i korištenju resursa
- **Prioritet 4** Obrazovani stanovnici sa kompetencijama i vještinama za poslove budućnosti
- **Prioritet 5** Ravnomjernim razvojem do europskog standarda i visoke kvalitete života za sve građane

4.2. Vizija i prioritetna područja

Plan razvoja ima za cilj uspostaviti razvojni okvir. Kako bi razvojna politika mogla obuhvatiti i uskladiti sve postojeće i buduće lokalne i sektorske aktivnosti, svi dionici trebaju imati jasnu viziju budućeg razvoja Gorskog kotara i zajednički utvrđene ciljeve koje žele postići do 2027. godine. Svi dionici moraju zajednički djelovati kako bi se do 2027. godine ostvarila vizija razvoja Gorskog kotara koja glasi:

⁶² <https://hrvatska2030.hr/> [4.lipnja 2021.]

⁶³ <https://prigoda.hr/tijek-izrade-naslovnica/> [3.siječnja 2022.]

„Gorski kotar je regija bogate i očuvane prirode, razvijenog poduzetništva i infrastrukture, obrazovanih stanovnika i visoke kvalitete života“

Ostvarenju vizije pridonijet će usklađena provedba politika u **četiri prioritetna područja** kao što je prikazano na Slici 5.

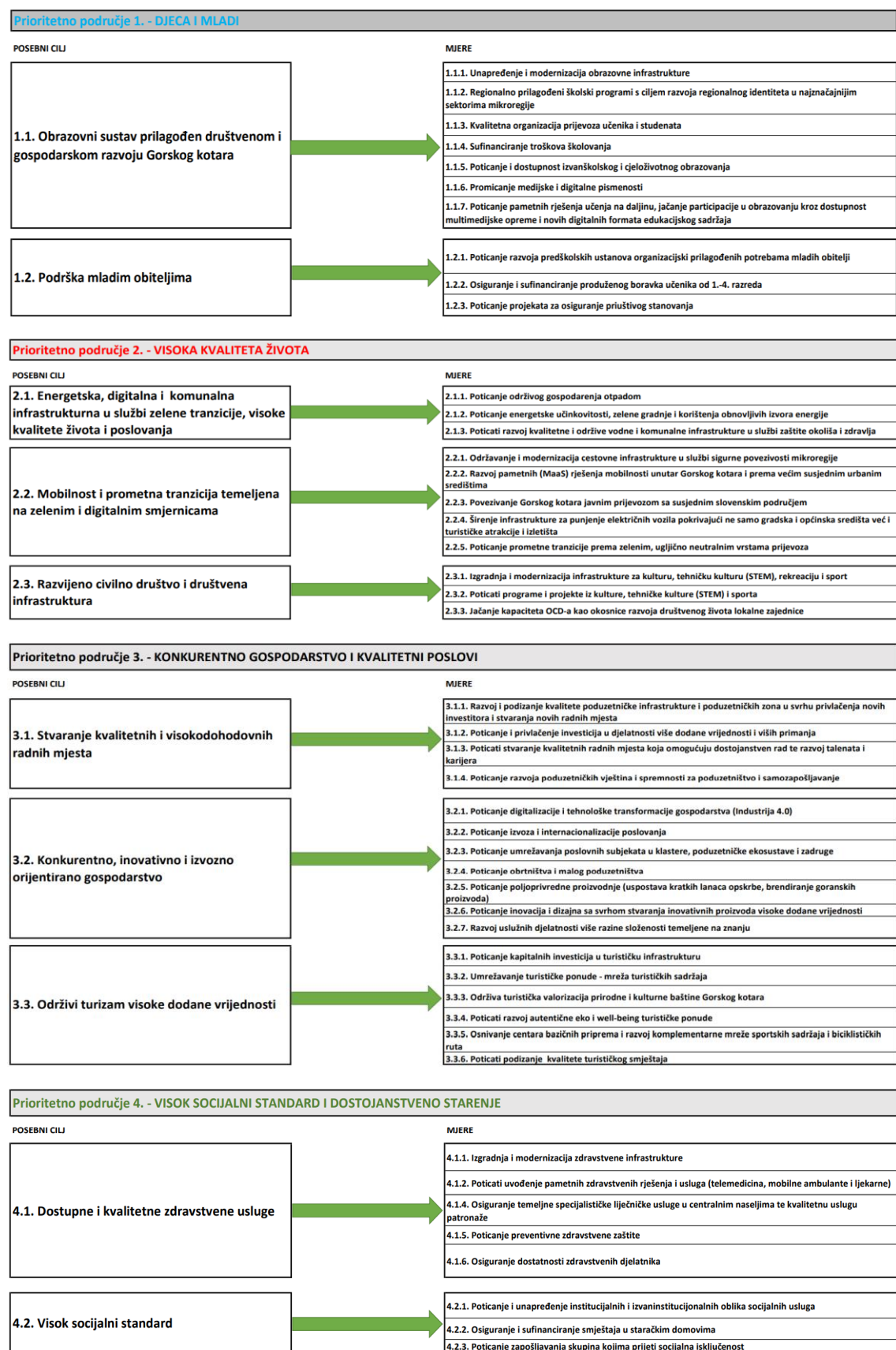
Slika 5 Prioritetna područja Plana razvoja Gorskog kotara

U fokusu budućeg razvoja Gorskog kotara su ljudi. Stoga su prioritetna područja poredana tako da slijede životni vijek čovjeka. Kreću od djece i mladih, a završavaju sa dostojanstvenim starenjem. Na tom putu potrebno je stvoriti infrastrukturu koja će osigurati visoku kvalitetu života i odgovarajuće poslove s ciljem privlačenja stanovništva za život i rad u Gorskog kotaru.

Na Slici 6 prikazan je cjelokupan Strateški okvir Plana razvoja Gorskog kotara bez Horizontalnih mjera koje su prikazane naknadno u Tablici 46.

Slika 6 Strateški okvir Plana razvoja Gorskog kotara za razdoblje 2022.-2027.

4.3. Prioriteti, posebni ciljevi, mjere i pokazatelji

Navedena četiri prioriteta imaju svoje posebne ciljeve, mjere kojima će biti ostvareni i pokazatelje kojima će se pratiti ishodi mjere.

4.3.1. Prioritet 1: Djeca i mladi

Djeca i mladi prvi je prioritet u službi postizanja vizije razvoja Gorskog kotara. Kvalitetna infrastruktura i odgovarajući sadržaji za djecu, mlade i mlade obitelji stvorit će uvjete za njihov ostanak, za zaustavljanje negativnih demografskih i migracijskih tijekova te za postizanje više obrazovanosti stanovnika.

Unutar 1. prioritetnog područja određena su dva posebna cilja:

- 1.1. *Obrazovni sustav prilagođen društvenom i gospodarskom razvoju Gorskog kotara*
- 1.2. *Podrška mladim obiteljima*

Poseban cilj 1.1.: Obrazovni sustav prilagođen društvenom i gospodarskom razvoju Gorskog kotara

Preduvjeti razvoja modernog obrazovnog sustava u Gorskom kotaru bit će opremanje škola suvremenom STEM opremom, digitalna transformacija i informatizacija odgojno-obrazovnog programa te ulaganje u jačanje STEM vještina i kompetencija učitelja i nastavnika. Osigurat će se obrazovanje prilagođeno regionalnom gospodarstvu i njegovim posebnostima. Izgraditi će se edukacijski sustav koji nudi programe cjeloživotnog obrazovanja kako bi stanovništvo bilo sposobno prilagoditi se brzim promjenama suvremenog života i poslovanja.

U Tablici 25. navedene su poveznice Posebnog cilja 1.1. sa strateškim i posebnim ciljevima hijerarhijski viših dokumenata. Ostvarenje Posebnog cilja 1.1. iz Plana razvoja Gorskog kotara doprinosi ostvarenju Specifičnog cilja 12. iz NRS 2030, ciljeva UN 4. i 10. te posebnih ciljeva 2.1., 4.1. i 4.3. iz Plana razvoja Primorsko-goranske županije 2022.-2027.

Tablica 25 Poveznica Posebnog cilja 1.1. sa strateškim i posebnim ciljevima hijerarhijski viših dokumenata

Nacionalna razvojna strategija Republike Hrvatske do 2030.	SC 12. Razvoj potpomognutih područja i područja sa razvojnim posebnostima
UN ciljevi održivog razvoja	
Plan razvoja Primorsko-goranske županije 2022.-2027.	PC 2.1. Podrška osnivanju i funkcioniranju obitelji te razvoj sustava brige o djeci i mladima PC 4.1. Razvoj modernog obrazovnog sustava prilagođenog društvenim izazovima PC 4.3. Suvremeni regionalni koncept usavršavanja, prekvalifikacija i cjeloživotnog učenja

Mjere kojima se želi ostvariti Posebni cilj 1.1. prikazane su u Tablici 26.

Tablica 26 Mjere Posebnog cilja 1.1.

Mjere:
1.1.1. Unapređenje i modernizacija obrazovne infrastrukture
1.1.2. Regionalno prilagođeni školski programi s ciljem razvoja regionalnog identiteta u najznačajnijim sektorima mikroregije
1.1.3. Kvalitetna organizacija prijevoza učenika i studenata
1.1.4. Sufinanciranje troškova školovanja
1.1.5. Poticanje i dostupnost izvanškolskog i cjeloživotnog obrazovanja
1.1.6. Promicanje medijske i digitalne pismenosti stanovnika Gorskog kotara
1.1.7. Poticanje pametnih rješenja učenja na daljinu, jačanje participacije u obrazovanju kroz dostupnost multimedijske opreme i novih digitalnih formata edukacijskog sadržaja

Mjerom modernizacije obrazovne infrastrukture opremiti će se škole sa naprednom STEM opremom s ciljem stvaranja obrazovne infrastrukture kakvu imaju škole u razvijenim urbanim središtima. Mjerom regionalnog školskog programa obrazovanje će se prilagoditi gospodarskim, društvenim i razvojnim posebnostima kraja te kroz školstvo jačati goranski identitet. Kvalitetnom organizacijom prijevoza učenika i studenata daje se prilika srednjoškolcima i studentima da ne napuštaju svoj dom već da svakodnevno putuju u školu ili na fakultet. Sufinanciranjem troškova školovanja unapređuje se dobra praksa u kojoj jedinice lokalne samouprave Gorskog kotara financijski pomažu vlastitim stanovnicima u obrazovanju. Zadnje tri mjere su komplementarne i nadopunjuju jedna drugu. Cjeloživotno obrazovanje danas je zbog brzih tehnoloških promjena nezaobilazna aktivnost u svim razvijenim društvima, a kako u Gorskom kotaru ne postoje institucije za cjeloživotno obrazovanje svakako će poticanje istog biti ključno za društveni i gospodarski razvoj kraja. Zbog malog broja stanovnika koji su raspršeni na velikom području poticati će se korištenje i razvoj pametnih rješenja u obrazovanju na daljinu putem moderne tehnologije. Kroz školsko, izvanškolsko i cjeloživotno obrazovanje promicati će se digitalna i medijska pismenost koja će zajedno sa ostalim spomenutim mjerama doprinijeti potpunom ostvarenju Posebnog cilja 1.1.

Poseban cilj 1.2.: Podrška mladim obiteljima

Negativan prirodni priraštaj, negativne migracije i sve manji udio mladog stanovništva razlozi su definiranja Posebnog cilja 1.2.

Podrška mladim obiteljima kojom će se stvoriti preduvjeti za ostanak ili odabir Gorskog kotara kao poželjnog mjesta za život mladih obitelji. To će se postići osiguranjem povoljnog i kvalitetnog stambenog zbrinjavanja te unapređenjem i razvojem predškolskih i školskih usluga prilagođenih mladim obiteljima kako bi se kvalitetno balansirao obiteljski život s poslovnim obavezama roditelja.

U Tablici 27. navedene su poveznice Posebnog cilja 1.2. sa strateškim i posebnim ciljevima hijerarhijski viših dokumenata.

Tablica 27 Poveznica Posebnog cilja 1.2. sa strateškim i posebnim ciljevima hijerarhijski viših dokumenata

Nacionalna razvojna strategija Republike Hrvatske do 2030.	SC 12. Razvoj potpomognutih područja i područja s razvojnim posebnostima
UN ciljevi održivog razvoja	
Plan razvoja Primorsko-goranske županije 2022.-2027.	PC 2.1. Podrška osnivanju i funkcioniranju obitelji te razvoj sustava brige o djeci i mladima PC 2.2. Dostupnost stanovanja i atraktivnih bolje plaćenih poslova

U Tablici 28. prikazane su mjere kojima se želi ostvariti Posebni cilj 1.2.

Tablica 28 Mjere Posebnog cilja 1.2.: Podrška mladim obiteljima

Mjere:
1.2.1. Poticanje razvoja predškolskih ustanova organizacijski prilagođenih potrebama mladih obitelji
1.2.2. Osiguranje i sufinanciranje produženog boravka učenika od 1.do 4. razreda
1.2.3. Razvoj projekata za osiguranje priuštivog stanovanja

Mjerom poticanja razvoja predškolskih ustanova organizacijski prilagođenih potrebama mladih obitelji postići će se dostatan kapacitet goranskih predškolskih ustanova. Također, njome se želi postići i fleksibilnost radnog vremena predškolskih ustanova kako bi se roditeljima omogućio nesmetani poslovni angažman, a djetetu, u razdoblju kada su roditelji na poslu, kvalitetna briga i predškolski razvoj. To će se postići Mjerom osiguranja i sufinanciranja produženog boravka učenika od 1. do 4. razreda. Mjerom razvoja projekata za osiguranje priuštivog stanovanja poticati će se projekti izgradnje i osiguranja stambenih jedinica za mlade obitelji i sve stanovnike Gorskog kotara.

4.3.2. Prioritet 2: Visoka kvaliteta života

Visoka kvaliteta života drugi je prioritet ostvarenja vizije razvoja Gorskog kotara. Razvoj održive energetske, digitalne i komunalne infrastrukture, regionalne mobilnosti i javnog prijevoza te društvene infrastrukture podići će kvalitetu života i poslovanja.

Unutar 2. prioritetnog područja određena su tri posebna cilja:

- 2.1. *Energetska, digitalna i komunalna infrastrukturna u službi zelene tranzicije, visoke kvalitete života i poslovanja*
- 2.2. *Mobilnost i prometna tranzicija temeljena na zelenim i digitalnim smjernicama*
- 2.3. *Razvijeno civilno društvo i društvena infrastruktura*

Poseban cilj 2.1.: Energetska, digitalna i komunalna infrastrukturna u službi zelene tranzicije, visoke kvalitete života i poslovanja

Izgradnja suvremene energetske, digitalne i komunalne infrastrukture u službi je osiguranja visoke kvalitete života i poslovanja. Pritom, treba voditi brigu o okolišu i zelenoj tranziciji.

U Tablici 29. navedene su poveznice Posebnog cilja 2.1. sa strateškim i posebnim ciljevima hijerarhijski viših dokumenata.

Tablica 29 Poveznica Posebnog cilja 2.1. sa strateškim i posebnim ciljevima hijerarhijski viših dokumenata

Nacionalna razvojna strategija Republike Hrvatske do 2030.	SC 12. Razvoj potpomognutih područja i područja s razvojnim posebnostima			
UN ciljevi održivog razvoja				
				
Plan razvoja Primorsko-goranske županije 2022.-2027.	PC 3.2. Zelena i energetska tranzicija prema ugljičnoj neutralnosti PC 3.3. Kvalitetna, dostupna i održiva javna i komunalna infrastruktura na cjelokupnom području			

U Tablici 30. prikazane su mjere kojima se želi ostvariti Posebni cilj 2.1.

Tablica 30 Mjere Posebnog cilja 2.1.: Energetska, digitalna i komunalna infrastrukturna u službi zelene tranzicije, visoke kvalitete života i poslovanja

Mjere:
2.1.1. Poticanje održivog gospodarenja otpadom
2.1.2. Poticanje energetske učinkovitosti, zelene gradnje i korištenja obnovljivih izvora energije
2.1.3. Poticati razvoj kvalitetne i održive vodne i komunalne infrastrukture u službi zaštite okoliša i zdravlja

Mjerom poticanja održivog gospodarenja otpadom želi se sadašnja minimalna stopa selekcije otpada podići u svrhu uspostave kružne ekonomije i očuvanja prirode. Pri tom će se uvesti red prvenstva gospodarenja otpadom kako slijedi: sprečavanje nastanka otpada, priprema za ponovnu uporabu, recikliranje, drugi postupci oporabe npr. energetska oporaba i zbrinjavanje otpada. Mjerom poticanja energetske učinkovitosti, zelene gradnje i korištenja obnovljivih izvora energije ostvarit će se energetske i ekonomske uštede, potaknut će se zelena tranzicija i lokalna zelena industrijska proizvodnja i obrti. Razvoj vodne i komunalne infrastrukture mjera je s ciljem očuvanja okoliša i zdravlja ljudi u službi stvaranja visoke kvalitete života. Mjere vezane uz razvoj digitalne i energetske infrastrukture navedene su u horizontalnim mjerama jer su izvan direktne nadležnosti lokalnih i regionalnih dionika razvoja

Gorskog kotara te ih provoditelji Plana razvoja mogu samo inicirati putem direktne i kontinuirane komunikacije sa pružateljima navedenih usluga koji su odgovorni za njihovu izgradnju i održavanje.

Poseban cilj 2.2.: Mobilnost i prometna tranzicija temeljena na zelenim i digitalnim smjernicama

Kvalitetna mobilnost ima izuzetnu važnost za kvalitetu života u ruralnim, a posebno u slabo naseljenim brdsko-planinskim područjima. U narednom razdoblju povezat će se mikroregija međusobno te sa susjednim urbanim područjima javnim i suvremenim „on-demand“ prijevozom. Cilj je da se kvalitetnijom mobilnošću stanovništvu omogući ostvarenje temeljnih životnih potreba. Jačati će se pritom elektromobilnost i njena infrastruktura sa ciljem očuvanja zdravlja i okoliša, jačanja eko turizma i kvalitete života.

U Tablici 31. navedene su poveznice Posebnog cilja 2.2. sa strateškim i posebnim ciljevima hijerarhijski viših dokumenata.

Tablica 31 Poveznica Posebnog cilja 2.2. sa strateškim i posebnim ciljevima hijerarhijski viših dokumenata

Nacionalna razvojna strategija Republike Hrvatske do 2030.	SC 12. Razvoj potpomognutih područja i područja sa razvojnim posebnostima
UN ciljevi održivog razvoja	
Plan razvoja Primorsko-goranske županije 2022.-2027.	PC 3.2. Zelena i energetska tranzicija prema ugljičnoj neutralnosti PC 3.3. Kvalitetna, dostupna i održiva javna i komunalna infrastruktura na cjelokupnom području

U Tablici 32. prikazane su mjere za ostvarenje Posebnog cilja 2.2.

Tablica 32 Mjere Posebnog cilja 2.2.: Mobilnost i prometna tranzicija temeljena na zelenim i digitalnim smjernicama

Mjere:
2.2.1. Održavanje i modernizacija cestovne infrastrukture u službi sigurne povezivosti mikroregije
2.2.2. Razvoj pametnih (MaaS) rješenja mobilnosti unutar Gorskog kotara i prema većim susjednim urbanim središtima
2.2.3. Povezivanje Gorskog kotara javnim prijevozom sa susjednim slovenskim područjem
2.2.4. Širenje infrastrukture za punjenje električnih vozila pokrivajući ne samo gradska i općinska središta već i turističke atrakcije i izletišta
2.2.5. Poticanje prometne tranzicije prema zelenim, ugljično neutralnim vrstama prijevoza

Održavanje i modernizacija cestovne infrastrukture u službi sigurne povezanosti mikroregije temeljna je mjera postizanja kvalitetne mobilnosti. Mjera razvoja pametnih (MaaS, „on-demand“) rješenja mobilnosti unutar Gorskog kotara i prema većim susjednim urbanim središtima doprinijet će da se korištenjem suvremene tehnologije mobilnost regije revitalizira i unaprijedi. Mjerom povezivanja mikroregije javnim prijevozom sa susjednim prekograničnim slovenskim regijama razviti će se međugranična suradnja te ojačati gospodarstvo kroz razmjenu ljudskih resursa obje regije. Širenjem infrastrukture za punjenje električnih vozila i na turističke atrakcije i izletišta doprinijet će turističkom brendiranju mikroregije kao regije eko turizma. Tranzicija prometa prema zelenim vrstama prijevoza biti će poticana javnim politikama svih javnopravnih tijela Gorskog kotara.

Poseban cilj 2.3.: Razvijeno civilno društvo i društvena infrastruktura

Postizanje visoke kvalitete života bez razvijenog civilnog društva i društvene infrastrukture nije moguće. Pri tome je ključni preduvjet funkcioniranje zajednice gdje se stanovnici sami udružuju i sami usmjeravaju vlastiti društveni razvoj. U narednom razdoblju poticati će se razvoj i jačanje kapaciteta civilnog društva. Paralelno sa razvojem civilnog društva razvijat će se i unapređivati njihova infrastruktura.

U Tablici 33. navedene su poveznice Posebnog cilja 2.3. sa strateškim i posebnim ciljevima hijerarhijski viših dokumenata.

Tablica 33 Poveznica Posebnog cilja 2.3. sa strateškim i posebnim ciljevima hijerarhijski viših dokumenata

Nacionalna razvojna strategija Republike Hrvatske do 2030.	SC 12. Razvoj potpomognutih područja i područja sa razvojnim posebnostima		
UN ciljevi održivog razvoja			
Plan razvoja Primorsko-goranske županije 2022.-2027.	PC 5.3. Razvoj kulture i sporta te poticanje kreativnosti		

U Tablici 34. prikazane su mjere kojima se želi ostvariti Posebni cilj 2.3.

Tablica 34 Mjere Posebnog cilja 2.3.: Razvijeno civilno društvo i društvena infrastruktura

Mjere:
2.3.1. Izgradnja i modernizacija infrastrukture za kulturu, tehničku kulturu (STEM), rekreaciju i sport
2.3.2. Poticati programe i projekte iz kulture, tehničke kulture (STEM) i sporta
2.3.3. Jačanje kapaciteta OCD-a kao okosnice razvoja društvenog života lokalne zajednice

Mjere izgradnje i modernizacije infrastrukture provodit će se sinkronizirano s poticanjem programa i projekata organizacija civilnog društva kako bi se stanovništvo što više mobiliziralo i aktiviralo u davanju doprinosa razvoju društvenog života Gorskog kotara kao važne komponente visoke kvalitete života. Programi iz kulture biti će stavljeni i u funkciju

unapređenja turističke ponude. Također će se konstantno jačati kapaciteti postojećih udruga i poticati ih na međusobnu suradnju kako unutar mikroregije tako i izvan nje s ciljem stvaranja sinergijskog učinka i stjecanja novih vještina.

4.3.3. Prioritet 3: Konkurentno gospodarstvo i kvalitetni poslovi

Navedeni prioritet direktno je povezan sa svim ostalim prioritetima i neizostavna je karika politike zaustavljanja depopulacije kao posebnog izazova Gorskog kotara. U narednom razdoblju svi dionici razvoja Gorskog kotara bit će usmjereni na poticanje stvaranja održivog i konkurentnog gospodarstva i turizma visoke dodane vrijednosti te kvalitetnih i visokodohodovnih radnih mjesta.

Unutar 3. prioritetnog područja određena su tri posebna cilja:

- 3.1. Stvaranje kvalitetnih i visokodohodovnih radnih mjesta
- 3.2. Konkurentno, inovativno i izvozno orijentirano gospodarstvo
- 3.3. Održivi turizam visoke dodane vrijednosti

Poseban cilj 3.1.: Stvaranje kvalitetnih i visokodohodovnih radnih mjesta

Stvaranje kvalitetnih i visokodohodovnih radnih mjesta omogućit će stanovnicima Gorskog kotara dostojanstven rad i život, mogućnost osobnog razvoja i razvoja karijere u vlastitom kraju. Isto tako učinit će mikroregiju poželjnom za doseljavanje.

U Tablici 35. navedene su poveznice Posebnog cilja 3.1. sa strateškim i posebnim ciljevima hijerarhijski viših dokumenata.

Tablica 35 Poveznica Posebnog cilja 3.1. sa strateškim i posebnim ciljevima hijerarhijski viših dokumenata

Nacionalna razvojna strategija Republike Hrvatske do 2030.	SC 12. Razvoj potpomognutih područja i područja sa razvojnim posebnostima
UN ciljevi održivog razvoja	 1 SVIJET BEZ SIROMAŠTVA 8 DOSTOJANSTVEN RAD I EKONOMSKI RAST
Plan razvoja Primorsko-goranske županije 2022.-2027.	PC 1.3. Atraktivno poslovno okruženje za zapošljavanje, rast i ulaganja PC 2.2. Dostupnost stanovanja i atraktivnih bolje plaćenih poslova

U Tablici 36 prikazane su mjere kojima se želi ostvariti Posebni cilj 3.1.

Tablica 36

Mjere Posebnog cilja 3.1.: Stvaranje kvalitetnih i visokodohodovnih radnih mjesta

Mjere:
3.1.1. Razvoj i podizanje kvalitete poduzetničke infrastrukture i poduzetničkih zona u svrhu privlačenja novih investitora i stvaranja novih radnih mjesta
3.1.2. Poticanje i privlačenje investicija u djelatnosti više dodane vrijednosti i viših primanja
3.1.3. Poticati stvaranje kvalitetnih radnih mjesta koja omogućuju dostojanstven rad te razvoj talenata i karijera
3.1.4. Poticanje razvoja poduzetničkih vještina i spremnosti za poduzetništvo i samozapošljavanje

Kako bi se privukle investicije i nova zapošljavanja definirana je mjera razvoja i podizanja kvalitete poduzetničke infrastrukture i poduzetničkih zona. Mjerom poticanja i privlačenja investicija u djelatnosti više dodane vrijednosti i stvaranja kvalitetnih radnih mjesta spriječit će se dolazak investitora koji dolaze što jeftinije eksploatirati prirodna bogatstva Gorskog kotara, te istovremeno privlačiti investitore koji stvaraju usluge i proizvode više dodane vrijednosti. Proizvodi i usluge više dodane vrijednosti omogućit će otvaranje kvalitetnih radnih mjesta koja omogućuju dostojanstven rad te razvoj talenata i karijera. Za potpuno postizanje cilja 3.1. važna je mjera poticanja razvoja poduzetničkih vještina i spremnosti za poduzetništvo i samozapošljavanje.

Poseban cilj 3.2.: Konkurentno, inovativno i izvozno orijentirano gospodarstvo

Samo konkurentno, inovativno i izvozno orijentirano gospodarstvo može ostvariti produktivnost i dodanu vrijednost koja mu jamči otpornost i održivost, kreirajući pritom visokokvalitetna radna mjesta koja traže obrazovane i kompetentne djelatnike. Pri tome iznimno je važno staviti resurse Gorskog kotara u funkciju na održivi način.

U Tablici 37. navedene su poveznice Posebnog cilja 3.2. sa strateškim i posebnim ciljevima hijerarhijski viših dokumenata.

Tablica 37

Poveznica Posebnog cilja 3.2. sa strateškim i posebnim ciljevima hijerarhijski viših dokumenata

Nacionalna razvojna strategija Republike Hrvatske do 2030.	SC 12. Razvoj potpomognutih područja i područja sa razvojnim posebnostima
UN ciljevi održivog razvoja	8 DOSTOJANSTVEN RAD I EKONOMSKI RAST 9 INDUSTRIJA, INOVACIJE I INFRASTRUKTURA
Plan razvoja Primorsko-goranske županije 2022.-2027.	PC 1.1. Konkurentno gospodarstvo temeljeno na znanju i inovacijama PC 1.2. Gospodarski rast usmjeren na jačanje izvoza podizanjem produktivnosti i digitalnu transformaciju

U Tablici 38. prikazane su mjere kojima se želi ostvariti Posebni cilj 3.2.

Tablica 38

Mjere Posebnog cilja 3.2.: Konkurentno, inovativno i izvozno orijentirano gospodarstvo

Mjere:
3.2.1. Poticanje digitalizacije i tehnološke transformacije gospodarstva (Industrija 4.0)
3.2.2. Poticanje izvoza i internacionalizacije poslovanja
3.2.3. Poticanje umrežavanja poslovnih subjekata u klastere, poduzetničke ekosustave i zadruge
3.2.4. Poticanje obrtništva i malog poduzetništva
3.2.5. Poticanje poljoprivredne proizvodnje (uspostava kratkih lanaca opskrbe, brendiranje goranskih proizvoda)
3.2.6. Poticanje inovacija i dizajna sa svrhom stvaranja inovativnih proizvoda visoke dodane vrijednosti
3.2.7. Razvoj uslužnih djelatnosti više razine složenosti temeljene na znanju

Kako bi se podigla produktivnost i efikasnost goranske industrijske proizvodnje potrebno je provesti mjeru digitalizacije i tehnološke transformacije gospodarstva prema Industriji 4.0. Industrija 4.0 predstavlja „pametne tvornice“, tvornice suvremene automatizacije, senzora, prijenosa podataka u stvarnom vremenu i strojnog učenja u kojoj se fizički proizvodni procesi i postupci kombiniraju s digitalnom tehnologijom, pametnim računarstvom, velikim podacima i umjetnom inteligencijom kako bi se stvorio oportunistički sustav za tvrtke. Mjerom poticanja izvoza još značajnije će se integrirati goranski proizvodi u međunarodne dobavne lance čime će zahtjevno međunarodno tržište dodatno potaknuti goranske poduzetnike na konstantno educiranje te stvaranje proizvoda više dodane vrijednosti i kvalitete. Time će se provesti transformacija koja će osigurati otvaranje kvalitetnih i bolje plaćenih radnih mjesta. Mjera umrežavanja poslovnih subjekata u klastere, poduzetničke ekosustave i zadruge ima za cilj razviti kulturu suradnje i strateških partnerstva koji će optimizirati troškove i multiplicirati složenost gotovih proizvoda ili uslugu. Razvojem uredsko-poslovnih prostora za goranske poduzetnike osigurati će se infrastruktura za ostvarenje mjere razvoja uslužnih djelatnosti više razine složenosti temeljene na znanju.

Poseban cilj 3.3.: Održivi turizam visoke dodane vrijednosti

Postizanje cilja 3.3. Održivi turizam visoke dodane vrijednosti bit će važno za postizanje Prioriteta 3. Konkurentno gospodarstvo i kvalitetni poslovi. Turizam time postaje jedina gospodarska grana koja dobiva poseban cilj jer pruža najveće mogućnosti razvoja i rasta, daje brze efekte i multiplicira razvoj ostalih gospodarskih sektora.

Plan razvoja goranskog turizma detaljno je prikazan u strateškom dokumentu „Master plan turističkog razvoja Gorskog kotara“ iz siječnja 2020. godine na koji se naslanja i ovaj dokument.

U Tablici 39. navedene su poveznice Posebnog cilja 3.3. sa strateškim i posebnim ciljevima hijerarhijski viših dokumenata.

Tablica 39 Poveznica Posebnog cilja 3.3. sa strateškim i posebnim ciljevima hijerarhijski viših dokumenata

Nacionalna razvojna strategija Republike Hrvatske do 2030.	SC 12. Razvoj potpomognutih područja i područja sa razvojnim posebnostima	
UN ciljevi održivog razvoja		
Plan razvoja Primorsko-goranske županije 2022.-2027.	PC 1.2. Gospodarski rast usmjeren na jačanje izvoza podizanjem produktivnosti i digitalnu transformaciju PC 1.3. Atraktivno poslovno okruženje za zapošljavanje, rast i ulaganja	

U Tablici 40. prikazane su mjere kojima se želi ostvariti Poseban cilj 3.3.

Tablica 40 Mjere Posebnog cilja 3.3.: Održivi turizam visoke dodane vrijednosti

Mjere:
3.3.1. Poticanje kapitalnih investicija u turističku infrastrukturu
3.3.2. Umrežavanje turističke ponude - mreža turističkih sadržaja
3.3.3. Održiva turistička valorizacija prirodne i kulturne baštine Gorskog kotara
3.3.4. Poticati razvoj autentične eko i well-being turističke ponude
3.3.5. Osnivanje centara bazičnih priprema i razvoj komplementarne mreže sportskih sadržaja i biciklističkih ruta
3.3.6. Poticati podizanje kvalitete turističkog smještaja

Mjerom poticanja kapitalnih investicija u turističku infrastrukturu oblikovat će se novi turistički sadržaji neophodni za turistički rast. Dio kapitalnih investicija navedeno je u „Master planu turističkog razvoja Gorskog kotara“ i prikazane su u Tablici 41. Mjera poticanja kapitalnih investicija će zajedno sa mjerom umrežavanja turističke ponude dovesti do dužeg zadržavanja gostiju na području Gorskog kotara. Prirodna i kulturna baština Gorskog kotara nedovoljno je turistički prepoznata stoga će mjera njihove održive turističke valorizacije stvoriti efekte koji će se proširiti i na ostale turističke proizvode. Kako bi se ostvario Posebni cilj 3.3. u narednom razdoblju razvijat će se autentična eko i well-being turistička ponuda za koju Gorski kotar ima idealne uvjete. Također razvijati će se centri za bazične pripreme sportaša koji će nuditi u svakoj jedinici lokalne samouprave Gorskog kotara različite i komplementarne sadržaje pokrivajući zajedno različite sportske aktivnosti. U narednom razdoblju turizam Gorskog kotara fokusirati će se na kvalitetu, stoga mjera podizanja kvalitete turističkog smještaja je važna za postizanje Posebnog cilja 3.3.

Tablica 41

Projekti turističke infrastrukture navedeni u „Master planu razvoja turizma Gorskog kotara“

R.br.	Naziv investicijskog projekta
1.	Centar za posjetitelje i informiranje o turističkoj ponudi Gorskog kotara
2.	Centar za nordijsko skijanje Vrbovska poljana
3.	Sustav goranskih rekreativnih i sportskih centara
4.	Mobilni zasneživači
5.	Skijalište Bijela kosa
6.	Nacionalni outdoor trening centar
7.	Centar za aktivnosti na jezerima i rijekama
8.	Javne plaže na jezerima i rijekama
9.	Gastro centar
10.	Wildpark Gorski kotar
11.	Uređenje recepcijskog i prilaznog dijela špilji Lokvarka
12.	Turistička valorizacija Zelenog vira
13.	Uređenje i turistička valorizacija jezera Lepenice
14.	Centar za posjetitelje Kamačnik
15.	Interpretacijski centar krškog reljefa Gorskog kotara
16.	Treetop walk Gorski kotar
17.	Fotolov infrastruktura
18.	Heritage Railway Experience
19.	Razvoj smještajne ponude više i visoke kvalitete

4.3.4. Prioritet 4: Visoki socijalni standard i dostojanstveno starenje

Socijalna i zdravstvena zaštita temelj je svakog razvijenog društva. Izazovi osiguranja visokog zdravstvenog i socijalnog standarda s obzirom na sve nepovoljniju starosnu strukturu stanovništva Gorskog kotara sve su izraženiji. Svi relevantni dionici mikroregije i Primorsko-goranske županije će u narednom razdoblju usmjeravati svoje politike kako bi osigurali stanovništvu Gorskog kotara visoki zdravstveni i socijalni standard izjednačen sa nadstandardom kojeg uživaju stanovnici priobalnog dijela Primorsko-goranske županije.

Unutar 4. prioritetnog područja određena su dva posebna cilja:

4.1. Dostupne i kvalitetne zdravstvene usluge

4.2. Visok socijalni standard

Poseban cilj 4.1.: Dostupne i kvalitetne zdravstvene usluge

Dostupne i kvalitetne zdravstvene usluge osnovne su vrijednosti razvijenih zdravstvenih sustava te će biti u fokusu razvoja Gorskog kotara. Planira se povećati dostupnost specijalističko-konzilijarne zaštite te korištenje novih modela zdravstvenih usluga kao što su mobilne ambulante i telemedicina, sve sa svrhom postizanja zdravstvenog nadstandarda kakav već uživa dio Primorsko-goranske županije.

U Tablici 42. navedene su poveznice Posebnog cilja 4.1. sa strateškim i posebnim ciljevima hijerarhijski viših dokumenata.

Tablica 42 Poveznica Posebnog cilja 4.1. sa strateškim i posebnim ciljevima hijerarhijski viših dokumenata

Nacionalna razvojna strategija Republike Hrvatske do 2030.	SC 12. Razvoj potpomognutih područja i područja sa razvojnim posebnostima
UN ciljevi održivog razvoja	
Plan razvoja Primorsko-goranske županije 2022.-2027.	PC 5.1. Regija zdravlja i kvalitete života

U Tablici 43. prikazane su mjere kojima se želi ostvariti Posebni cilj 4.1.

Tablica 43 Mjere Posebnog cilja 4.1.: Dostupne i kvalitetne zdravstvene usluge

Mjere:
4.1.1. Izgradnja i modernizacija zdravstvene infrastrukture
4.1.2. Poticati uvođenje pametnih zdravstvenih rješenja i usluga (telemedicina, mobilne ambulante i ljekarne)
4.1.3. Osiguranje temeljne specijalističke liječničke usluge u centralnim naseljima te kvalitetnu uslugu patronaže
4.1.4. Poticanje preventivne zdravstvene zaštite
4.1.5. Osiguranje dostatnosti zdravstvenih djelatnika

Mjera izgradnje i modernizacije zdravstvene infrastrukture zajedno sa mjerom osiguranja temeljne specijalističke liječničke usluge u centralnim naseljima Gorskog kotara i mjerom osiguranja dostatnosti zdravstvenih djelatnika čine temelj budućeg razvoja kvalitetnih i dostupnih zdravstvenih usluga. Njima treba pridodati suvremene mjere kao što su razvoj telemedicine i mobilnih ambulanti koje će zdravstveni sustav još više približiti korisnicima. Svakako treba naglasiti i mjeru poticanja preventivne zdravstvene zaštite kao mjeru koja će biti važna za podizanje očekivanog trajanja zdravog života stanovnika mikroregije.

Poseban cilj 4.2.: Visok socijalni standard

U narednom razdoblju fokus će biti na smanjenju rizika od siromaštva i socijalne isključenosti te smanjenje nejednakosti na području Gorskog kotara. Djelovanjem javnih politika unaprijediti će se dostupnost i kvaliteta socijalnih institucionalnih i izvaninstitucionalnih usluga na slabo naseljenom brdsko-planinskom području. Pritom će se koristiti inovativne i području prilagođene mjere i aktivnosti s ciljem povećanja kvalitete socijalnih usluga uz prihvatljiv trošak.

U Tablici 44. navedene su poveznice Posebnog cilja 4.2. sa strateškim i posebnim ciljevima hijerarhijski viših dokumenata.

Tablica 44 Poveznica Posebnog cilja 4.2. sa strateškim i posebnim ciljevima hijerarhijski viših dokumenata

Nacionalna razvojna strategija Republike Hrvatske do 2030.	SC 12. Razvoj potpomognutih područja i područja sa razvojnim posebnostima
UN ciljevi održivog razvoja	
Plan razvoja Primorsko-goranske županije 2022.-2027.	PC 5.2. Visok socijalni standard i dostojanstveno starenje

U Tablici 45. prikazane su mjere kojima se želi ostvariti Posebni cilj 4.2.

Tablica 45 Mjere Posebnog cilja 4.2.: Visok socijalni standard

Mjere:
4.2.1. Poticanje i unapređenje institucionalnih i izvaninstitucionalnih oblika socijalnih usluga
4.2.2. Osiguranje i sufinanciranje smještaja u staračkim domovima
4.2.3. Poticanje zapošljavanja skupina kojima prijeti socijalna isključenost

Mjerom poticanja i unapređenja institucionalnih i izvaninstitucionalnih oblika socijalnih usluga ojačati će se socijalni sustav mikroregije i razviti nove usluge prilagođene posebnostima područja. Dostupnosti i priuštivost domova za starije osobe u mikroregiji će se poticati na način da se poticati povećanje njihovog kapaciteta te putem sufinanciranja priuštivost istih. Mjerom poticanja zapošljavanja skupina kojima prijeti socijalna isključenost (žene, mladi, osobe sa invaliditetom, starije osobe) aktivno će raditi na njihovom uključenju u tržište rada i na njihovoj društvenoj inkluziji.

4.3.5. Horizontalne mjere

Strateški okvir Plana razvoja sadrži 13 horizontalnih mjera koje su prikazane u Tablici 46.

Tablica 46 Horizontalne mjere

1. Jačanje kapaciteta svih jedinica lokalne samouprave Gorskog kotara sa ciljem ravnomjernog razvoja mikroregije	
2. Ravnopravnost i nediskriminacija (otvorenost i prihvaćanje različitosti)	
3. Jačanje sustava otpornosti na krizna stanja i elementarne nepogode	
4. Horizontalne mjere vezane uz komunikaciju koordinacije JLS-a Gorskog kotara sa resornim ministarstvima	4.1. Sufinanciranje cestarine za sve stanovnike i poduzetnike Gorskog kotara
	4.2. Sufinanciranje troškova zimske službe za lokalne prometnice
	4.3. Osiguranje dostupnosti javnog prijevoza putnika
	4.4. Olakšanje poslovanja poduzetnicima i povećanje primanja zaposlenicima u Gorskog kotaru poreznim rasterećenjima
	4.5. Poticanje decentralizacije upravljanja šumskim prirodnim resursima Gorskog kotara
	4.6. Vraćanje komunalne naknade jedinicama lokalne samouprave Gorskog kotara za objekte od državnog značaja kao što su akumulacijska jezera
	4.7. Osiguranje minimalni javnih servisa (pošta i banka) u naseljima s 200 i više stanovnika
	4.8. Prepuštanje nekorištenih državnih objekata i zemljišta lokalnoj zajednici

5. Horizontalne mjere vezane uz komunikaciju koordinacije JLS-a Gorskog kotara sa pružateljima energetske i telekomunikacijske infrastrukture	5.1. Razvoj energetske infrastrukture
	5.2. Razvoj suvremene digitalne infrastrukture na čitavom području Gorskog kotara

Horizontalna mjera 1: Jačanje kapaciteta svih JLS-a Gorskog kotara sa ciljem ravnomjernog razvoja mikroregije

U narednom razdoblju navedenom mjerom ojačati će se financijski i ljudski kapaciteti svih jedinica lokalne samouprave na području Gorskog kotara sa ciljem održivosti upravno-teritorijalnog ustroja koji je bliže stanovnicima i njihovim potrebama. Osim jačanja financijskog kapaciteta svake jedinice lokalne samouprave, vrlo je bitno poticati obrazovanje i osposobljavanje dužnosnika i službenika kako bi se jačanjem ljudskih kapaciteta izgradila efikasnija i kvalitetnija gradska/općinska uprava. Ova mjera provlači se kroz sve mjere Plana razvoja, budući samo efikasna i kompetentna uprava može provoditi sve ostale mjere ovog strateškog dokumenta.

Horizontalna mjera 2: Ravnopravnost i nediskriminacija (otvorenost i prihvaćanje različitosti)

Ravnopravnost i nediskriminacija jedna je od temeljnih sloboda i vrednota zajamčenih Ustavom Republike Hrvatske. Ova horizontalna mjera je uklopljena u sve ostale mjere Plana razvoja. Njome će se poticati ravnopravnost bez obzira na spol, dob, vjeru, rasu, rodno ili drugo opredjeljenje, a posebno će se poticati nediskriminacija najranjivijih društvenih skupina kao što su mladi, stariji, žene, nezaposlene osobe te osobe s invaliditetom i posebnim potrebama. U svojim aktivnostima uzimati će se u obzir načela europskog stupa socijalnih prava u cilju postizanja društva u kojem svi imaju mogućnost ostvariti svoje potencijale.

Horizontalna mjera 3: Jačanje sustava otpornosti na krizna stanja i elementarne nepogode

Klimatske promjene povećavaju vjerojatnost ekstremnih vremenskih pojava i prirodnih katastrofa kao što su ledolom, velike snježne mećave, poplave i požari. Također prisutni su rizici vezani uz ljudske djelatnosti. Kako bi se pravovremeno suočili sa navedenim i drugim rizicima i opasnostima, te umanjili posljedice utvrđena je mjera jačanja sustava otpornosti na krizna stanja i elementarne nepogode kroz jačanje kapaciteta svih dionika sustava zaštite i spašavanja. Navedenom mjerom poticati će se edukacija, osposobljavanje i opremanje institucija koje su uključene u sustav zaštite i spašavanja s ciljem povećanja njihove efikasnosti i sposobnosti djelovanja u kriznim stanjima. Također će se ostvariti dobra suradnja sa sustavom zaštite koji je izvan ingerencije JL(P)S kao što je obrana i policija.

Horizontalne mjere iz skupine 4 koje su vezane uz komunikaciju koordinacije jedinica lokalne samouprave na području Gorskog kotara sa resornim ministarstvima

Navedenih 8 mjera vezano je uz komunikaciju i suradnju koordinacije jedinica lokalne samouprave na području Gorskog kotara sa središnjom državom i resornim ministarstvima. Ove mjere ne mogu provesti niti lokalni niti regionalni dionici te su izvan direktnog utjecaja provoditelja mjera ovog Plana razvoja. Provoditelji, međutim, mogu inicirati navedene mjere i indirektno utjecati na njihovo provođenje kroz konstantnu komunikaciju i suradnju s institucijama na državnoj razini u čijoj su ingerenciji navedene mjere. Sufinanciranje autoceste A6 za sve stanovnike i poduzetnike Gorskog kotara uvelike bi učinila život i poslovanje u mikroregiji povoljnijim, kvalitetnijim i privlačnijim. Ta mjera bi imala i povoljan demografski učinak. Mjera sufinanciranja zimskog održavanja lokalnih i nerazvrstanih prometnica je mjera izjednačenja troškova održavanja prometnica brdsko-planinskih jedinica lokalne samouprave s troškovima održavanja prometnica u nizinskim i primorskim jedinicama lokalne samouprave. Osiguranje javnog prijevoza ključna je mjera koja će javni prijevoz staviti u službu kvalitetne mobilnosti stanovništva Gorskog kotara. Mjera poreznih olakšica zaposlenih radnika u Gorskom kotaru povećala bi životni standard i potakla zadržavanje radno sposobnog stanovništva. Navedena mjera imala bi multiplikativni učinak na veću potrošnju, na dostupnost radnika i na ukupni ekonomski rast. Imala bi i pozitivan migracijski efekt. Mjera decentralizacije upravljanja šumskim prirodnim resursima potaknula bi razvoj lokalnog gospodarstva. Mogućnost naplate komunalnog doprinosa za akumulacijska jezera koja zauzimaju velike površine Općine Lokve i Općine Fužine dala bi tim općinama značajnu financijsku kompenzaciju. Mjera osiguranja minimalnih javnih servisa u mjestima sa 200 i više stanovnika važna je za sprečavanja odumiranja srednje velikih naselja Gorskog kotara. Mjerom prepuštanja svih državnih objekata i zemljišta lokalnoj zajednici aktiviralo bi se neiskorištene, a značajne prostorne potencijale u svrhu razvoja mikroregije.

Horizontalne mjere iz skupine 5 koje su vezane uz komunikaciju koordinacije jedinica lokalne samouprave na području Gorskog kotara sa pružateljima energetske i telekomunikacijske infrastrukture

Navedene dvije mjere razvoja energetske i telekomunikacijske infrastrukture na cijelom području mikroregije ključne su infrastrukturne mjere za postizanje visoke kvalitete poslovanja i života. Navedene mjere također su izvan direktne nadležnosti lokalnih i regionalnih dionika razvoja Gorskog kotara te ih provoditelji Plana razvoja mogu samo inicirati putem direktne i kontinuirane komunikacije sa pružateljima navedenih usluga.

5. OKVIR ZA PRAĆENJE I VREDNOVANJE PLANA RAZVOJA

Plan razvoja okvir je za oblikovanje i provedbu javnih politika jedinica lokalne samouprave na području Gorskog kotara do kraja 2027. godine. Ostvarenje posebnih ciljeva Plana razvoja temeljit će se na provedbi mjera i aktivnosti, a sve u cilju ostvarenja utvrđenih prioriteta razvoja Gorskog kotara.

Ostvarenje Plana razvoja pretpostavlja održivo financiranje i u tom će se okviru predlagati, usvajati i izvršavati proračuni pojedine jedinice lokalne samouprave.

Provedbeni program je kratkoročni akt strateškog planiranja povezan s višegodišnjim proračunom. Plan se odnosi na mandatno razdoblje općinske/gradske izvršne vlasti i opisuje relevantne prioritetne mjere za provedbu ciljeva Plana razvoja. Provedbeni programi svake jedinice lokalne samouprave Gorskog kotara sadržavat će izravnu poveznicu između mjera, proračunskih programa i aktivnosti te utvrđenih prioriteta za provedbu određenih aktivnosti i projekata. Na taj će se način osigurati ostvarenje ciljeva i provedbe ukupnih javnih politika na lokalnoj te regionalnoj i nacionalnoj razini te usklađenost s planiranjem proračuna i drugih izvora financiranja. Provedbeni programi Plana razvoja Gorskog kotara 2022.-2027. biti će usklađeni s Provedbenim programom Plana razvoja PGŽ 2022.-2027.

Praćenje, vrednovanje i izvještavanje o provedbi Plana razvoja važan je dio procesa strateškog planiranja. Praćenje provedbe Plana razvoja obuhvatiti će prikupljanje, analizu i usporedbu pokazatelja kojim će se sustavno pratiti uspješnost provedbe ciljeva i mjera iz Plana razvoja. Kontinuirano će se izvještavati nadležna tijela o provedbi Plana razvoja radi pružanja pravovremenih i relevantnih informacija kako bi se unaprijedila daljnja provedba ovog akta strateškog planiranja.

Postupak vrednovanja Plana razvoja provodio se/planira se provoditi sukladno Pravilniku o provedbi postupka vrednovanja („Narodne novine“ broj 66/19) i drugoj odgovarajućoj regulativi.

Sukladno Planu vrednovanja predviđeno je provođenje ukupno tri postupka vrednovanja navedenog akta, i to: vrednovanje tijekom izrade (prethodno vrednovanje) do zaključno travnja 2022. godine, vrednovanje tijekom provedbe (srednjoročno vrednovanje) u periodu 2024./2025. godine te vrednovanje nakon provedbe (naknadno vrednovanje) koje se planira provesti tijekom 2028. godine.

Svaki od navedenih postupaka rezultirao je/rezultirat će Izvješćem o vrednovanju čiji će se zaključci o procjeni kvalitete izrade, djelotvornosti i učinkovitosti Plana razvoja i preporuke za poboljšanje implementiraju u daljnje provođenje Plana razvoja.

U svrhu provedbe nepristrane procjene kvalitete izrade Plana razvoja, javna ustanova „Regionalna razvojna agencija Primorsko-goranske županije“ angažirala je vanjskog stručnjaka za provedbu prethodnog vrednovanja. Izvješće o prethodnom vrednovanju Plana razvoja Gorskog kotara priloženo je u nacrtu Plana. Ocijenjeno je da nacrt Plana u potpunosti udovoljava propisanim kriterijima važnosti (razvojne relevantnosti), Usklađenosti (koherentnosti), dosljednosti (konzistentnosti), komplementarnosti i jednakosti.

6. OKVIRNI TERMINSKI I FINANCIJSKI PLAN

Sastavni dio Plana razvoja je terminski plan provedbe projekata od strateškog značaja i indikativni financijski plan za provedbu posebnih ciljeva i projekata od strateškog značaja.

Projekti, programi i aktivnosti na području Gorskog kotara planiraju se ostvariti do 2027. godine te sufinancirati iz sljedećih izvora:

- proračun Primorsko-goranske Županije
- proračuni jedinica lokalne samouprave
- državni proračun
- Europski strukturni i investicijski fondovi te ostali inozemni izvori
- privatni izvori
- ostali izvori

Sredstva iz Proračuna Županije raspodjeljuju se sukladno Zakonu o proračunu („Narodne novine“ broj 87/08, 136/12, 15/15). Županija je razradila postupak ocjenjivanja i odabira projekata za sufinanciranje iz županijskog proračuna donošenjem Uputa o ocjenjivanju razvojnih projekata u Primorsko-goranskoj županiji. Tijekom 2020. godine Primorsko-goranska županija je ostvarila ulaganja u ukupnom iznosu od 471,34 mil. kn, te se temeljem ostvarenog mogu planirati i odgovarajuća ulaganja u narednom razdoblju na području Gorskog kotara.

Važan izvor financiranja su sredstva iz europskih strukturnih i investicijskih fondova. Europska je unija donijela dugoročni proračun od 1074,3 milijarde eura u cijenama iz 2018. godine, u što je uključen i Europski razvojni fond. Zajedno s Europskim planom oporavka (Next Generation EU) od 750 milijardi eura, omogućit će se da se tijekom predstojećih godina osigura dosad najveći iznos sredstava od ukupno 1,8 bilijuna eura za potporu oporavku od pandemije bolesti COVID-19 i dugoročnim prioritetima EU-a u različitim područjima politika.

Iz Višegodišnjeg financijskog okvira za razdoblje 2021. – 2027. Republici Hrvatskoj je na raspolaganju oko 14,5 milijardi eura.

Hrvatska će u okviru instrumenta EU sljedeće generacije (do 2026. godine), a u okviru Mehanizma za oporavak i otpornost imati na raspolaganju 9,9, milijardi eura, od čega će 6,3 milijardi eura biti bespovratnih sredstava te 3,6 milijardi eura zajmova.

Sredstva će se dodjeljivati za razvoj infrastrukture i za programe u sljedećim područjima: zelena tranzicija, digitalna transformacija, pametan, održiv i uključiv rast i radna mjesta, socijalna i teritorijalna kohezija, zdravlje i otpornost, politike za sljedeću generaciju, uključujući obrazovanje i vještine, a čija su prioritetna područja ulaganja definirana sukladno Nacionalnome planu oporavka i otpornosti 2021. - 2026.

Detaljniji financijski okvir jedinica lokalne samouprave po godinama razrađivati će se u okviru provedbenih programa goranskih općina i gradova koji se izrađuju za četverogodišnje razdoblje. Ovaj Plan biti će osnovom njihovog usklađivanja.

7. ZAKLJUČAK

Analiza stanja pokazala je da Gorski kotar prema svim pokazateljima zaostaje za prosječnim stupnjem razvoja Primorsko-goranske županije. Također je najslabije razvijena mikroregija Županije. Demografski pad od 17% u zadnjih 10 godina i starenje stanovnika najizraženiji su problemi. Navedena se slika uklapa u globalne trendove pražnjenja ruralnih i naseljavanja gradskih područja te one recentne odljeve konkurentnog stanovništva potaknute ulaskom Hrvatske u EU. Sukladno navedenom u trenutku smo kada je iznimno važno odrediti strateške smjernice ka očuvanju opstojnosti i revitalizaciji Gorskog kotara. Za promjenu trenda potrebno je intenzivno i snažno djelovanje svih dionika i donositelja politika od nacionalne do lokalne razine. Na lokalnoj razini upravo ovaj strateški dokument daje strateški razvojni okvir kako bi se svi lokalni kapaciteti usmjerili prema postizanju regije razvijenog poduzetništva i infrastrukture, obrazovanih stanovnika i visoke kvalitete života uz očuvanje vrijednog goranskog resursa, njene prirode i bioraznolikosti. Navedena vizija postići će se podrškom mladim obiteljima, prilagodbom obrazovnog sustava društvenom i gospodarskom razvoju kraja, unapređenjem energetske, komunalne i digitalne infrastrukture te mobilnosti njenih stanovnika, jačanjem civilnog društva, stvaranjem konkurentnog i inovativnog gospodarstva, posebice turizma te kvalitetnih radnih mjesta, jačanjem zdravstvenog i socijalnog sustava. Ovaj strateški dokument usmjerava razvoj Gorskog kotara ka stvaranju mikroregije pametnih sela koja se temelje na participativnom pristupu (aktivnom sudjelovanju lokalne zajednice pri provedbi ove strategije) i mobilizaciji rješenja koja nude suvremene digitalne tehnologije s ciljem stvaranja dodane vrijednosti za stanovnike i poduzetnike Gorskog kotara.

8. DODATAK 1. POKAZATELJI ISHODA

Kako bi se pratila provedba mjera navedenih u strateškom okviru koristit će se pokazatelji ishoda prikazani u idućim tablicama. Svi pokazatelji su preuzeti iz Biblioteke pokazatelja koju je izradilo koordinacijsko tijelo za potrebe praćenja provedbe strateškog planiranja⁶⁴. U Biblioteci pokazatelji imaju svoj jedinstveni kod. Prvi tekstualni dio koda prikazuje vrstu pokazatelja gdje je II simbol pokazatelja učinka, a OI simbol pokazatelja ishoda. Drugi brojčani dio koda prikazuje upravno područje unutar kojeg se odabrani pokazatelj nalazi (npr. 02.7 predstavlja područje „Digitalno društvo“). Zadnji broj prikazuje redni broj unutar definiranog područja pokazatelja.

Prioritet 1. Djeca i mladi

Poseban cilj 1.1. Obrazovni sustav prilagođen društvenom i gospodarskom razvoju Gorskog kotara

Tablica 47 Pokazatelji ishoda mjera Posebnog cilja 1.1.

KOD POKAZATELJA	NAZIV POKAZATELJA	IZVOR	JEDINICA	REGIJA/JLS/ USTANOVA	POČETNA VRIJEDNOST	BAZNA GODINA	CILJNA VRIJEDNOST 2027.
OI.02.7.38	Postotak informatičke pismenosti stanovnika u segmentu korištenja interneta	DZS - Popis stanovništva	%	Gorski kotar	48,26 %	2011.	70 %
				Brod Moravice	39,92 %		60 %
				Čabar	50,63 %		70 %
				Delnice	53,51 %		80 %
				Fužine	49,90 %		70 %
				Lokve	50,72 %		80 %
				Mrkopalj	43,94 %		60 %
				Ravna Gora	45,02 %		60 %
				Skrad	45,64 %		60 %
				Vrbovsko	43,78 %		67 %
OI.02.2.58	Rashodi za odgojno-obrazovni sustav JLP(R)S, po stanovniku	Upravna tijela jedinica lokalne samouprave	indeks	Gorski kotar	801,08	2021.	613,98
				Brod Moravice	318,78		320,00
				Čabar	66,22		930,00
				Delnice	136,45		200,00
				Fužine	867,75		900,00
				Lokve	283,95		400,00
				Mrkopalj	294,53		350,00
				Ravna Gora	4825,29		735,65
				Skrad	575,93		600,00
				Vrbovsko	709,61		912,00
OI.02.2.63	Broj zaposlenih u području Obrazovanje (prema NKD-u 2007)	DZS	broj	Gorski kotar	584	31.03.2020.	642
				Brod Moravice	26		28
				Čabar	118		118
				Delnice	150		165
				Fužine	40		50
				Lokve	26		30
				Mrkopalj	24		24
				Ravna Gora	35		35
				Skrad	32		34
				Vrbovsko	133		158

⁶⁴ Ministarstvo regionalnog razvoja i fondova Europske unije

KOD POKAZATELJA	NAZIV POKAZATELJA	IZVOR	JEDINICA	REGIJA/JLS/ USTANOVA	POČETNA VRIJEDNOST	BAZNA GODINA	CILJNA VRIJEDNOST 2027.
OI.02.2.30	Prosječan broj učenika ili studenata po učionici po razini obrazovanja u glavnim školskim zgradama (bez područnih škola)	MZO	indeks	Srednja škola Delnice	9	2020./2021	15
				Srednja škola Čabar	7		7
				Željezničko tehnička škola Moravice	14		15

Poseban cilj 1.2. Podrška mladim obiteljima

Tablica 48 Pokazatelji ishoda mjera Posebnog cilja 1.2.

KOD POKAZATELJA	NAZIV POKAZATELJA	IZVOR	JEDINICA	REGIJA/JLS	POČETNA VRIJEDNOST	BAZNA GODINA	CILJNA VRIJEDNOST 2027.
OI.02.3.65	Broj živorođenih	DZS	broj	Gorski kotar	135	2019.	199
				Brod Moravice	5		10
				Čabar	18		20
				Delnice	44		60
				Fužine	7		15
				Lokve	9		15
				Mrkopalj	1		10
				Ravna Gora	16		20
				Skrad	6		8
				Vrbovsko	24		41
OI.02.13.34	Procijenjeni broj stanovnika u mikroregiji Gorski kotar	DZS	broj	Gorski kotar	19032	2021.	20539
				Brod Moravice	667		750
				Čabar	3.239		3239
				Delnice	5.158		5600
				Fužine	1.404		1700
				Lokve	859		950
				Mrkopalj	934		1050
				Ravna Gora	2.039		2100
				Skrad	860		900
				Vrbovsko	3.872		4250
OI.02.3.66	Vitalni indeks (broj živorođenih na 100 umrlih)	DZS	indeks	Gorski kotar	32,18	2019.	44
				Brod Moravice	15,2		20
				Čabar	31		35
				Delnice	53		60
				Fužine	26,9		40
				Lokve	37,5		42
				Mrkopalj	5		8
				Ravna Gora	32		50
				Skrad	20		30
				Vrbovsko	30		45
OI.02.3.67	Migracijski saldo	DZS	broj	Gorski kotar	-115	2019.	79
				Brod Moravice	-7		5
				Čabar	-27		0
				Delnice	26		35
				Fužine	16		30
				Lokve	-20		-10
				Mrkopalj	-6		-2
				Ravna Gora	-41		50
				Skrad	-5		5
				Vrbovsko	-51		-34

KOD POKAZATELJA	NAZIV POKAZATELJA	IZVOR	JEDINICA	REGIJA/JLS/ USTANOVA	POČETNA VRIJEDNOST	BAZNA GODINA	CILJNA VRIJEDNOST 2027.
OI.02.2.60	Broj dječjih vrtića i drugih pravnih osoba koje ostvaruju programe predškolskog odgoja	DZS	broj	Gorski kotar	14	2020./2021.	16
				Brod Moravice	1		1
				Čabar	5		5
				Delnice	1		3
				Fužine	1		1
				Lokve	1		1
				Mrkopalj	1		1
				Ravna Gora	1		1
				Skrad	1		1
				Vrbovsko	2		2
OI.02.13.41	Broj djece korisnika dječjih vrtića i drugih ustanova predškolskog odgoja	DZS	broj	Gorski kotar	388	2019./2020.	477
				Brod Moravice	9		12
				Čabar	83		83
				Delnice	120		150
				Fužine	32		50
				Lokve	10		20
				Mrkopalj	19		25
				Ravna Gora	48		52
				Skrad	17		20
				Vrbovsko	50		65
OI.02.13.42	Broj mjesta (kapacitet) u vrtićima	DZS	broj	Gorski kotar	464	2019./2020.	533
				Brod Moravice	20		22
				Čabar	100		100
				Delnice	120		150
				Fužine	52		52
				Lokve	25		30
				Mrkopalj	20		25
				Ravna Gora	52		52
				Skrad	20		22
				Vrbovsko	60		80

Prioritet 2. Visoka kvaliteta života

Poseban cilj 2.1. Energetska, digitalna i komunalna infrastrukturna u službi zelene tranzicije, visoke kvalitete života i poslovanja

Tablica 49 Pokazatelji ishoda mjera Posebnog cilja 2.1.

KOD	NAZIV POKAZATELJA	IZVOR	JEDINICA	REGIJA/JLS/ PODUZEĆE	POČETNA VRIJEDNOST	BAZNA GOD.	CILJNA VRIJEDNOST 2027.
OI.02.05.52	Postotak mikrobiološki neispravne pitke vode iz javnih vodovoda	Zdravstveno statistički ljetopis PGŽ	%	Vodovod Delnice	3.22 %	2019.	2.5 %
				Vodovod Čabar	38.46 %		0 %
				Vodovod Vrbovsko	0 %		0 %
OI.02.6.64	Sakupljena količina odvojenog komunalnog otpada u sklopu javne usluge	Ministarstvo gospodarstva i održivog razvoja	tona	Gorski kotar	102,75	2019.	457
				Brod Moravice	4,12		10
				Čabar	5,45		60
				Delnice	39,65		230
				Fužine	-		50
				Lokve	5,19		12
				Mrkopalj	5,97		10
				Ravna Gora	17,4		25
				Skrad	7,8		10
				Vrbovsko	17,17		50
OI.02.6.65	Ostvareni gubici u vodovodnoj mreži	Podaci komunalnih društava	%	Komunalac Delnice	33.23 %	2019.	29 %
				Čabranka Čabar	69 %		30 %
				Vode Vrbovsko	56 %		35 %

KOD	NAZIV POKAZATELJA	IZVOR	JEDINICA	REGIJA/JLS/ PODUZEĆE	POČETNA VRIJEDNOST	BAZNA GOD.	CILJNA VRIJEDNOST 2027.
OI.02.16.103	Stopa odvojenog sakupljanja komunalnog otpada u organizaciji JLS	Ministarstvo gospodarstva i održivog razvoja	%	Gorski kotar	1,91 %	2019.	12 %
				Brod Moravice	1,85 %		5 %
				Čabar	0,50 %		10 %
				Delnice	2,57 %		15 %
				Fužine	0,00 %		15 %
				Lokve	1,94 %		50 %
				Mrkopalj	2,31 %		6 %
				Ravna Gora	2,91 %		6 %
				Skrad	3,42 %		6 %
				Vrbovsko	2,83 %		10 %
OI.02.13.20	Indeks kvalitete komunalnih usluga	Podaci komunalnih društava	%	Vodoopskrbna mreža Delnice	99 %	2019.	99 %
				Vodoopskrbna mreža Čabar	90 %		90 %
				Vodoopskrbna mreža Vrbovsko	98 %		98 %
				Priključenost na sustav odvodnje Delnice	75 %		95 %
				Priključenost na sustav odvodnje Lokve, Fužine, Mrkopalj, Ravna Gora, Skrad i Brod Moravice	9 %		80 %
				Priključenost na sustav odvodnje Čabar	9 %		70 %
				Priključenost na sustav odvodnje Vrbovsko	0 %		30 %
OI.02.13.39	Broj izdanih građevinskih dozvola na područjima s razvojnim posebnostima	PGŽ UO za prostorno uređenje, graditeljstvo i zaštitu okoliša	broj	Gorski kotar	320	2020.	352

Poseban cilj 2.2. Mobilnost i prometna tranzicija temeljena na zelenim i digitalnim smjernicama

Tablica 50 Pokazatelji ishoda mjera Posebnog cilja 2.2.

KOD POKAZATELJA	NAZIV POKAZATELJA	IZVOR	JEDINICA	JLS/REGIJA	POČETNA VRIJEDNOST	BAZNA GODINA	CILJNA VRIJEDNOST 2027.
OI.02.11.43	Broj prometnih nesreća	Polijske postaje	broj	Gorski kotar	202	2020.	153
				PP Čabar	18		18
				PP Delnice	132		100
				PP Vrbovsko	52		35
				Gorski kotar	10 (24)		40
OI.02.11.44	Broj javno dostupnih punionica za vozila na električni pogon	REA	broj	Brod Moravice	0	2021.	1
				Čabar	0		5
				Delnice	3 (7)		20
				Fužine	3 (11)		3
				Lokve	0		1
				Mrkopalj	0		1
				Ravna Gora	2 (4)		3
				Skrad	1 (2)		3
				Vrbovsko	1 (2)		3

Poseban cilj 2.3. Razvijeno civilno društvo i društvena infrastruktura

Tablica 51 Pokazatelji ishoda mjera Posebnog cilja 2.3.

KOD POKAZATELJA	NAZIV POKAZATELJA	IZVOR	JEDINICA	JLS/REGIJA	POČETNA VRIJEDNOST	BAZNA GODINA	CILJNA VRIJEDNOST 2027.
OI.02.13.29	Broj aktivnih udruga	Registar udruga RH	broj	Gorski kotar	380	14.12.2021.	391
				Brod Moravice	14		16
				Čabar	63		63
				Delnice	102		120
				Fužine	38		35
				Lokve	20		22
				Mrkopalj	26		20
				Ravna Gora	35		30
				Skrad	22		25
				Vrbovsko	60		60
OI.02.8.48	Rashodi za kulturu JLP(R)S, po stanovniku	Upravna tijela JLS-a	indeks	Gorski kotar	417,32	2021.	135,54
				Brod Moravice	67,47		70,00
				Čabar	60,82		77,18
				Delnice	169,48		200,00
				Fužine	156,65		170,00
				Lokve	104,62		150,00
				Mrkopalj	114,83		200,00
				Ravna Gora	58,14		60,00
				Skrad	44,51		46,00
				Vrbovsko	1614,76		130,00
OI.02.05.48	Rashodi za sport JLP(R)S, po stanovniku	Upravna tijela JLS-a	indeks	Gorski kotar	326,03	2021.	194,04
				Brod Moravice	60,55		70,00
				Čabar	68,54		77,18
				Delnice	196,53		220,00
				Fužine	175,19		190,00
				Lokve	396,71		300,00
				Mrkopalj	3208,25		300,00
				Ravna Gora	224,11		250,00
				Skrad	148,84		170,00
				Vrbovsko	196,48		200,00
OI.02.13.30	Broj udruga civilnog društva na 10.000 stanovnika	Registar udruga RH	broj	Gorski kotar	199,66	2021.	206,15
				Brod Moravice	209,90		210,00
				Čabar	194,50		194,50
				Delnice	197,75		215,00
				Fužine	270,66		270,00
				Lokve	232,83		230,00
				Mrkopalj	278,37		300,00
				Ravna Gora	171,65		171,00
				Skrad	255,81		258,00
OI.02.05.49	Broj vrhunskih i vrsnih sportaša	Kategorizirani sportaša pri HOO	broj	Gorski kotar	5	2021.	7
OI.02.8.51	Broj članica Zajednice tehničke kulture PGŽ	UO za kulturu, sport i tehničku kulturu	broj	Gorski kotar	2	2021.	5

Prioritet 3. Konkurentno gospodarstvo i kvalitetni poslovi

Poseban cilj 3.1. Stvaranje kvalitetnih i visokodohodovnih radnih mjesta

Tablica 52 Pokazatelji mjera Posebnog cilja 3.1.

KOD POKAZATELJA	NAZIV POKAZATELJA	IZVOR	JEDINICA	JLS/REGIJA	POČETNA VRIJEDNOST	BAZNA GODINA	CILJNA VRIJEDNOST 2027.
OI.02.3.24	Broj zaposlenih	DZS (HZMO)	broj	Gorski kotar	5.985	31.03.2019.	6.921
				Brod Moravice	120		140
				Čabar	946		946
				Delnice	2.143		2.400
				Fužine	484		550
				Lokve	255		350
				Mrkopalj	130		250
				Ravna Gora	678		720
				Skrad	110		165
				Vrbovsko	1.119		1.400
OI.02.4.30	Broj zaposlenih u području Prerađivačka industrija	HZMO (DZS)	broj	Gorski kotar	1.382	31.03.2020.	1.736
				Brod Moravice	8		10
				Čabar	116		116
				Delnice	313		330
				Fužine	160		180
				Lokve	111		130
				Mrkopalj	94		100
				Ravna Gora	353		400
				Skrad	0		20
				Vrbovsko	227		450
OI.02.13.47	Zaposleni u pravnim osobama	DZS	broj	Gorski kotar	4.888	31.03.2020.	5.447
				Brod Moravice	55		60
				Čabar	617		617
				Delnice	1.871		2.000
				Fužine	378		390
				Lokve	217		230
				Mrkopalj	187		200
				Ravna Gora	534		650
				Skrad	135		150
				Vrbovsko	894		1.150
OI.02.16.04	Broj nezaposlenih	HZZ	broj	Gorski kotar	722	2020.	572
				Brod Moravice	57		30
				Čabar	122		100
				Delnice	228		205
				Fužine	33		25
				Lokve	20		17
				Mrkopalj	22		15
				Ravna Gora	48		25
				Skrad	24		15
				Vrbovsko	168		140
II.02.2.05	Broj studenata koji su diplomirali/za vršili sveučilišni ili stručni studij	DZS	broj	Gorski kotar	115	2019.	179
				Brod Moravice	1		5
				Čabar	20		20
				Delnice	26		40
				Fužine	6		10
				Lokve	5		8
				Mrkopalj	5		10
				Ravna Gora	16		25
				Skrad	9		20
				Vrbovsko	27		41

KOD POKAZATELJA	NAZIV POKAZATELJA	IZVOR	JEDINICA	JLS/REGIJA	POČETNA VRIJEDNOST	BAZNA GODINA	CILJNA VRIJEDNOST 2027.
OI.02.3.67	Migracijski saldo	DZS	broj	Gorski kotar	-115	2019.	79
				Brod Moravice	-7		5
				Čabar	-27		0
				Delnice	26		35
				Fužine	16		30
				Lokve	-20		-10
				Mrkopalj	-6		-2
				Ravna Gora	-41		50
				Skrad	-5		5
				Vrbovsko	-51		-34

Poseban cilj 3.2. Konkurentno, inovativno i izvozno orijentirano gospodarstvo

Tablica 53 Pokazatelji ishoda mjera Posebnog cilja 3.2.

KOD POKAZATELJA	NAZIV POKAZATELJA	IZVOR	JEDINICA	JLS/REGIJA	POČETNA VRIJEDNOST	BAZNA GODINA	CILJNA VRIJEDNOST 2027.
OI.02.1.32	Ostvareni prihodi u području Prerađivačke industrije (prema NKD-u u 2007)	FINA	kn	Gorski kotar	810.178.858	2020.	991.000.000
				Brod Moravice	8.640.796		10.000.000
				Čabar	170.470.902		180.000.000
				Delnice	244.425.100		300.000.000
				Fužine	191.982.755		250.000.000
				Lokve	36.738.150		48.000.000
				Mrkopalj	2.443.442		3.000.000
				Ravna Gora	128.397.960		150.000.000
				Skrad	6.756.886		10.000.000
				Vrbovsko	20.322.867		40.000.000
OI.02.4.31	Broj aktivnih pravnih osoba	DZS (FINA)	broj	Gorski kotar	516	2020.	589
				Brod Moravice	73		73
				Čabar	62		65
				Delnice	148		170
				Fužine	47		55
				Lokve	21		26
				Mrkopalj	15		25
				Ravna Gora	61		65
				Skrad	15		25
				Vrbovsko	74		85
OI.02.13.16	Ostvareni prihodi gospodarskih subjekata	FINA	kn	Gorski kotar	1.479.266.624	2020.	1.789.215.203
				Brod Moravice	38.044.222		40.000.000
				Čabar	283.806.189		300.000.000
				Delnice	504.181.898		650.000.000
				Fužine	264.203.836		320.000.000
				Lokve	50.214.187		60.000.000
				Mrkopalj	6.588.562		10.000.000
				Ravna Gora	201.958.445		230.000.000
				Skrad	25.222.760		35.000.000
				Vrbovsko	105.046.525		144.215.203
OI.02.4.26	Produktivnost rada mjerena kao prihod po zaposlenome	FINA	kn	Gorski kotar	529.634	2020.	538.604
				Brod Moravice	667.442		670.000
				Čabar	548.948		580.270
				Delnice	588.310		625.000
				Fužine	686.244		720.000
				Lokve	383.314		420.000
				Mrkopalj	263.542		300.000
				Ravna Gora	439.040		480.000
				Skrad	400.361		500.000
				Vrbovsko	352.505		401.000

KOD POKAZATELJA	NAZIV POKAZATELJA	IZVOR	JEDINICA	JLS/REGIJA	POČETNA VRIJEDNOST	BAZNA GODINA	CILJNA VRIJEDNOST 2027.
OI.02.13.27	Površina izgrađenosti građevinskih površina izdvojenih namjena	Zavod za prostorno uređenje PGŽ	ha	Gorski kotar	334,5	14.12.2021.	417,1
				Brod Moravice	4,5		5
				Čabar	43,1		43,1
				Delnice	134,5		143
				Fužine	54,4		65
				Lokve	12,2		15
				Mrkopalj	14,8		16
				Ravna Gora	5,1		55
				Skrad	9,8		15
				Vrbovsko	56,1		60
OI.02.12.77	Subjekti upisani u Upisnik poljoprivrednih proizvođača	Agencija za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju	broj	Gorski kotar	748	31.12.2020.	827
				Brod Moravice	15		15
				Čabar	158		158
				Delnice	92		110
				Fužine	52		70
				Lokve	22		28
				Mrkopalj	68		60
				Ravna Gora	67		70
				Skrad	26		36
				Vrbovsko	248		280

Poseban cilj 3.3. Održivi turizam visoke dodane vrijednosti

Tablica 54 Pokazatelji ishoda mjera Posebnog cilja 3.3.

KOD POKAZATELJA	NAZIV POKAZATELJA	IZVOR	JEDINICA	JLS/REGIJA	POČETNA VRIJEDNOST	BAZNA GODINA	CILJNA VRIJEDNOST 2027.
OI.02.8.01	Dolasci u turističke smještajne objekte	DZS	broj	Gorski kotar	40.746	2019.	61.200
				Brod Moravice	200		500
				Čabar	992		2.000
				Delnice	11.825		16.000
				Fužine	11.907		15.000
				Lokve	1.556		3.200
				Mrkopalj	2.388		3.500
				Ravna Gora	7.734		10.000
				Skrad	1.442		5.000
				Vrbovsko	2.702		6.000
OI.02.8.17	Noćenja u turističkim smještajnim objektima	DZS	broj	Gorski kotar	99.602	2019.	205.000
				Brod Moravice	1.170		3.000
				Čabar	2.874		8.500
				Delnice	26.910		50.000
				Fužine	29.893		50.000
				Lokve	4.834		11.000
				Mrkopalj	6.795		12.500
				Ravna Gora	14.497		25.000
				Skrad	3.362		20.000
				Vrbovsko	9.267		25.000
OI.02.8.24	Prosječni boravak turista	DZS	dana	Gorski kotar	2,44	2019.	3,35
				Brod Moravice	5,85		6
				Čabar	2,90		4,25
				Delnice	2,28		3,13
				Fužine	2,51		3,33
				Lokve	3,11		3,44
				Mrkopalj	2,85		3,57
				Ravna Gora	1,87		2,50
				Skrad	2,33		4,00
				Vrbovsko	3,43		4,17

KOD POKAZATELJA	NAZIV POKAZATELJA	IZVOR	JEDINICA	JLS/REGIJA	POČETNA VRIJEDNOST	BAZNA GODINA	CILJNA VRIJEDNOST 2027.
OI.02.8.10	Broj zaposlenih u djelatnostima smještaja i prehrane	DZS	broj	Gorski kotar	163	31.03.2020.	307
				Brod Moravice	1		5
				Čabar	4		20
				Delnice	49		65
				Fužine	32		50
				Lokve	0		5
				Mrkopalj	0		5
				Ravna Gora	21		35
				Skrad	4		10
				Vrbovsko	52		112

Prioritet 4. Visoki socijalni standard i dostojanstveno starenje

Poseban cilj 4.1. Dostupne i kvalitetne zdravstvene usluge

Tablica 55 Pokazatelji ishoda mjera Posebnog cilja 4.1.

KOD POKAZATELJA	NAZIV POKAZATELJA	IZVOR	JEDINICA	JLS/REGIJA	POČETNA VRIJEDNOST	BAZNA GODINA	CILJNA VRIJEDNOST 2027.
OI.02.05.54	Pobol stanovništva na 100.000 stanovnika	Zdravstven o statistički ljetopis PGŽ	broj	Gorski kotar	202.329	2019.	212.807
				Brod Moravice	227.136		227.000
				Čabar	154.164		150.000
				Delnice	269.909		250.000
				Fužine	326.633		250.000
				Lokve	376.454		300.000
				Mrkopalj	117.792		115.000
				Ravna Gora	118.930		115.000
				Skrad	222.316		200.000
				Vrbovsko	135.619		250.000
OI.02.13.43	Broj osiguranika prema timu po mreži javno zdravstvene službe - obiteljska medicina	HZZO (Zdravstven o statistički ljetopis PGŽ)	broj	Gorski kotar	1.211	2019.	1.131
				Brod Moravice	866		750
				Čabar	1.257		1.257
				Delnice	1.190		1.000
				Fužine	1.592		1.700
				Lokve	1.049		950
				Mrkopalj	1.214		1.000
				Ravna Gora	2.430		1.500
				Skrad	1.062		1.000
				Vrbovsko	1.015		1.020
OI.02.13.44	Broj osiguranika prema timu po mreži javno zdravstvene službe - dentalna medicina	HZZO (Zdravstven o statistički ljetopis PGŽ)	broj	Gorski kotar	1.770	2019.	1.306
				Brod Moravice	0		750
				Čabar	1.257		1.257
				Delnice	1.984		1.800
				Fužine	1.592		1.700
				Lokve	0		950
				Mrkopalj	1.214		1.000
				Ravna Gora	2.430		1.500
				Skrad	1.062		1.000
				Vrbovsko	1.692		1.800

Poseban cilj 4.2. Visok socijalni standard

Tablica 56 Pokazatelji ishoda mjera Posebnog cilja 4.2.

KOD POKAZATELJA	NAZIV POKAZATELJA	IZVOR	JEDINICA	JLS/REGIJA	POČETNA VRIJEDNOST	BAZNA GODINA	CILJNA VRIJEDNOST 2027.
OI.02.3.63	Rashodi za socijalnu zaštitu JLP(R)S, po stanovniku	Upravna tijela JLS-a	indeks	Gorski kotar	204,67	2021.	237,93
				Brod Moravice	177,89		180,00
				Čabar	226,77		246,99
				Delnice	214,54		225,00
				Fužine	78,48		85,00
				Lokve	439,05		450,00
				Mrkopalj	213,81		300,00
				Ravna Gora	96,13		110,00
				Skrad	86,09		96,00
				Vrbovsko	350,09		350,00
OI.02.3.70	Broj domova za starije osobe	Zavod za prostorno uređenje PGŽ	broj	Gorski kotar	3	2021.	5
OI.02.05.56	Broj zaposlenih u području Djelatnosti zdravstvene zaštite i socijalne skrbi	DZS	broj	Gorski kotar	184	31.03.2020.	223
				Brod Moravice	3		4
				Čabar	33		33
				Delnice	101		120
				Fužine	1		5
				Lokve	0		1
				Mrkopalj	4		5
				Ravna Gora	1		5
				Skrad	4		10
				Vrbovsko	37		40

9. DODATAK 2. POPIS PROJEKATA

U sljedećoj tablici prikazani su planirani i projekti u provedbi koji su prijavljeni u bazu projekata koju vodi Regionalna razvojna agencija Primorsko-goranske županije⁶⁵.

Tablica 57

Planirani i projekti u provedbi JLS-a Gorskog kotara

NAZIV PROJEKTA	NOSITELJ
Uređenje kupališta Doluš	Općina Brod Moravice
Uređenje igrališta	Općina Brod Moravice
Dražkovac	Općina Brod Moravice
Škola Male Drage	Općina Brod Moravice
Cesta Kocijani - Planica - Doluš	Općina Brod Moravice
Rekonstrukcija stare škole u Turkima	Grad Delnice
Muzej	Grad Delnice
Zelena tržnica	Grad Delnice
Sanacija odlagališta Sović Laz	Grad Delnice
Sanjkaliste	Grad Delnice
Umjetna trava na pomoćnom nogometnom igralištu	Grad Delnice
Japlenški - šetnica u krošnjama	Grad Delnice
Japlenški - Vidikovac	Grad Delnice
Japlenški - Adrenalinski park na stablima i zipline	Grad Delnice
Rampa za invalide u zgradi Gradske uprave (koso podizna platforma)	Grad Delnice
Agiliti park za pse	Grad Delnice
Sušara za voće i šumske plodove	Grad Delnice
Proširenje dječjeg vrtića	Grad Delnice
Sortirnica	Grad Delnice
Interaktivna virtualna šetnja gradom	Grad Delnice
Ugibališta na ulasku u Delnice (Lučice, Vodenjak, Bakarčev slap)	Grad Delnice
Zaželi	Grad Delnice
Mobilnost i povezivanje pograničnih područja	Grad Delnice
Pametni grad	Grad Delnice
Smart bike Delnice	Grad Delnice
Zgrada za smještaj KTD Risnjak i poduzetnički centar	Grad Delnice
Rekonstrukcija – dogradnja i nadogradnja multifunkcionalne dvorane za sport i turizam	Grad Delnice
Rekonstrukcija postojećeg nogometnog igrališta i izgradnja atletske staze	Grad Delnice
Energetska obnova kuglane	Grad Delnice
Uređenje i opremanje građevine u sklopu Sportsko-rekreacijskog centra "Gmajna" *napomena: manji dio velikog projekta uređenja SRC Gmajne	Općina Fužine
REKONSTRUKCIJA I OPREMANJE SPORTSKO REKREACIJSKOG CENTRA GMAJNA	Općina Fužine
Rekreacijski centar "Vićićev most" (Pješački most sa prostorom za piknik i rekreaciju)	Općina Fužine
Tematsko edukativna staza Lepenica	Općina Fužine

⁶⁵ [3.srpnja 2022.]

NAZIV PROJEKTA	NOSITELJ
Sanjkalište Plasa - pokretna traka	Općina Fužine
Multifunkcionalna sportska dvorana - projektna dokumentacija	Općina Fužine
Alpine Coaster - revizija projekta	Općina Fužine
Povijesno vjerska baština naselja Lič - UREĐENJE „SVETIŠTA MAJKE BOŽJE SNJEŽNE“ I VIDIKOVCA „GRADINA“	Općina Fužine
Izgradnja i uređenje trga Fužine sa tržnicom	Općina Fužine
Skijaški centar Bijela kosa	Grad Vrbovsko
Centar za posjetitelj u izletištu Kamačnik	Grad Vrbovsko
Šetnica u dolini rijeke Kupe	Grad Vrbovsko
Rekonstrukcija nerazvrstane ceste prema izletištu Kamačnik	Grad Vrbovsko
Sabirna prometnica u poslovnoj zoni S4 - Sjeverni dio	Grad Vrbovsko
Gradska knjižnica Vrbovsko	Grad Vrbovsko
Rekonstrukcija i energetska obnova zgrade u ulici Ivana Gorana Kovačića 20A	Grad Vrbovsko
Rekonstrukcija i energetska obnova zgrade u ulici Dobra 4	Grad Vrbovsko
Dom za starije osobe i zdravstveno lječilište	Grad Vrbovsko
Izgradnja poslovne zgrade-nadstrešnica zimske službe	Grad Vrbovsko
Rekonstrukcija građevine infrastrukturne namjene prometnog sustava-Ul. Ivana Gorana Kovačića	Grad Vrbovsko
Energetska obnova višestambene zgrade Ivana Gorana Kovačića 23	Grad Vrbovsko
Prometnica - južni dio poslovne zone	Grad Vrbovsko
Rekonstrukcija nerazvrstane ceste - Radnička ulica Vrbovsko	Grad Vrbovsko
Proširenje postojeće nerazvrstane ceste, izgradnja nove vodovodne, elektro i cestovne infrastrukture za potrebe kupališta i kampa	Grad Vrbovsko
Izgradnja nogostupa radi povećanja sigurnosti pješaka i ostalih sudionika u prometu	Grad Vrbovsko
Povećanje kvalitete javne rasvjete na području užeg centra grada Vrbovskog proširenjem mreže i izgradnjom biciklističke staze	Grad Vrbovsko
Rekonstrukcija društveno kulturnog centra Žaba u Lokvama	Općina Lokve
Opera na jezeru	Općina Lokve
Sanacija-obnova kulturnog centra "Picirk"	Općina Lokve
Ribičko edukacijska staza uz Lokvarsko jezero	Općina Lokve
Opremanje nogometnog igrališta NK "Risnjak" Lokve	Općina Lokve
Sanacija nerazvrstane ceste – ulica Jarak	Općina Lokve
Obnova zgrade "Stara uljara"	Općina Lokve
Uređenje šetnice oko Lokvarskog jezera	Općina Lokve
Sanjkalište Lokve	Općina Lokve
Valorizacija krških oblika - priprema projektno-tehničke dokumentacije	Općina Lokve
Rekonstrukcija nerazvrstane ceste Skrad-Zeleni vir	Općina Skrad
Izgradnja vidikovca na Periću	Općina Skrad
Projekt uređenja Gornjeg parkirališta i parka	Općina Skrad
Proširenje sustava javne rasvjete u naseljima Podstena, Veliko Selce i Hlevci	Općina Skrad
Energetska učinkovitost - LED lampe	Općina Skrad
Obnova dotrajale biciklističke signalizacije na postojećim biciklističkim rutama na području Općine Ravna Gora	Općina Ravna Gora
Asfaltiranje nerazvrstanih cesta na području Općine Ravna Gora (GG44 i GG46)	Općina Ravna Gora
„Bolja budućnost – moja budućnost! - faza II“	Općina Ravna Gora
Rekonstrukcija vatrogasnog doma u Ravnoj Gori	Općina Ravna Gora
Frankopanska šetnica uz jezero Stara Sušica	Općina Ravna Gora
Hortikultura Stara Sušica	Općina Ravna Gora

NAZIV PROJEKTA	NOSITELJ
Izgradnja nogostupa u Vatrogasnoj ulici u Ravnoj Gori	Općina Ravna Gora
Opremanje dječjeg igrališta u Ravnoj Gori	Općina Ravna Gora
Nabava komunalnih strojeva	Grad Čabar
Zaželi posao	Grad Čabar
Poboljšanje materijalnih uvjeta u dječjim vrtićima	Grad Čabar
Vjerujem u sebe	Grad Čabar
Rekonstrukcija doma kulture u Čabru	Grad Čabar
Rekonstrukcija Učeničkog doma u Čabru u Hostel s bazenima	Grad Čabar
Adrenalinski park Tršće	Grad Čabar
Nordijski centar Vrbovska poljana	Općina Mrkopalj
Uređenje skijališta i sanjkališta Čelimbaša	Općina Mrkopalj

10. POPIS TABLICA

TABLICA 1	POSTOTAK MIKROBIOLOŠKI NEISPRAVNE PRERAĐENE PITKE VODE IZ JAVNIH VODOVODA NA PODRUČJU GORSKOG KOTARA U 2019. GODINI	7
TABLICA 2	KRETANJE BROJA STANOVNIŠTVA OD 1991. DO 2021. GODINE U JEDINICAMA LOKALNE SAMOUPRAVE GORSKOG KOTARA 8	8
TABLICA 3	NEZAPOSLENOST PREMA JEDINICAMA LOKALNE SAMOUPRAVE GORSKOG KOTARA, GORSKOG KOTARA U CJELINI I PRIMORSKO-GORANSKE ŽUPANIJE U 2015., 2019., 2020. I 2021. GODINI	9
TABLICA 4	TERITORIJALNI, POPULACIJSKI I GOSPODARSKI UDIO GORSKOG KOTARA U PRIMORSKO-GORANSKOJ ŽUPANIJU	12
TABLICA 5	PRODUKTIVNOST GORANSKIH PODUZETNIKA I USPOREDBA SA PROSJEKOM PRIMORSKO-GORANSKE ŽUPANIJE U 2015. I 2020. GODINI	13
TABLICA 6	BROJ AKTIVNIH OBRTA U GORSKOM KOTARU U 2020. GODINI I UDIO U PRIMORSKO-GORANSKOJ ŽUPANIJU	13
TABLICA 7	POKAZATELJI ZAPOSLENOSTI U OBRTIMA U GORSKOM KOTARU U 2015. I 2019. GODINI	14
TABLICA 8	PODUZETNIČKE ZONE GORSKOG KOTARA	14
TABLICA 9	JEDINICE LOKALNE SAMOUPRAVE GORSKOG KOTARA SVRSTANE U RAZVOJNE SKUPINE PREMA INDEKSU RAZVIJENOSTI U 2018. GODINI	16
TABLICA 10	TURISTIČKI DOLASCI – GORSKI KOTAR I PRIMORSKO-GORANSKA ŽUPANIJA 2017.-2020.	16
TABLICA 11	TURISTIČKA NOĆENJA – GORSKI KOTAR I PRIMORSKO-GORANSKA ŽUPANIJA 2017.-2020.	17
TABLICA 12	POVRŠINE POLJOPRIVREDNOG ZEMLJIŠTA PREMA JEDINICAMA LOKALNE SAMOUPRAVE GORSKOG KOTARA	19
TABLICA 13	BROJ POLJOPRIVREDNIH GOSPODARSTAVA PREMA TIPU I LOKACIJI; STANJE NA DAN 31.12.2020.	20
TABLICA 14	BROJ KORISNIKA PREDŠKOLSKOG ODGOJA NA PODRUČJU GORSKOG KOTARA U PREDŠKOLSKOJ GODINI 2015./2016. I 2019./2020.	22
TABLICA 15	BROJ UČENIKA OSNOVNIH I SREDNJIH ŠKOLA SA PODRUČJA GORSKOG KOTARA U ŠKOLSKOJ GODINI 2015./2016. I 2020./2021.	22
TABLICA 16	RASHODI ZA ODGOJNO-OBRAZOVNI SUSTAV PO STANOVNIKU	24
TABLICA 17	BROJ UDRUGA IZ KULTURE PREMA JEDINICAMA LOKALNE SAMOUPRAVE GORSKOG KOTARA	25
TABLICA 18	RASHODI ZA KULTURU JEDINICA LOKALNE SAMOUPRAVE GORSKOG KOTARA PO STANOVNIKU	25
TABLICA 19	BROJ SPORTSKIH UDRUGA PREMA JEDINICAMA LOKALNE SAMOUPRAVE GORSKOG KOTARA	26
TABLICA 20	RASHODI ZA SPORT JEDINICA LOKALNE SAMOUPRAVE GORSKOG KOTARA PO STANOVNIKU	27
TABLICA 21	RASHODI ZA SOCIJALNU ZAŠTITU PO STANOVNIKU JEDINICA LOKALNE SAMOUPRAVE GORSKOG KOTARA	29
TABLICA 22	JAVNI ISPORUČITELJI VODOOPSKRBE NA PODRUČJU GORSKOG KOTARA	32
TABLICA 23	SUSTAVI PRIKUPLJANJA OTPADNIH VODA U GORSKOM KOTARU	32
TABLICA 24	SWOT ANALIZA GORSKOG KOTARA	36
TABLICA 25	POVEZNICA POSEBNOG CILJA 1.1. SA STRATEŠKIM I POSEBNIM CILJEVIMA HIJERARHIJSKI VIŠIH DOKUMENATA	46
TABLICA 26	MJERE POSEBNOG CILJA 1.1.	47
TABLICA 27	POVEZNICA POSEBNOG CILJA 1.2. SA STRATEŠKIM I POSEBNIM CILJEVIMA HIJERARHIJSKI VIŠIH DOKUMENATA	48
TABLICA 28	MJERE POSEBNOG CILJA 1.2.: PODRŠKA MLADIM OBITELJIMA	48
TABLICA 29	POVEZNICA POSEBNOG CILJA 2.1. SA STRATEŠKIM I POSEBNIM CILJEVIMA HIJERARHIJSKI VIŠIH DOKUMENATA	49
TABLICA 30	MJERE POSEBNOG CILJA 2.1.: ENERGETSKA, DIGITALNA I KOMUNALNA INFRASTRUKTURNA U SLUŽBI ZELENE TRANZICIJE, VISOKE KVALITETE ŽIVOTA I POSLOVANJA	49
TABLICA 31	POVEZNICA POSEBNOG CILJA 2.2. SA STRATEŠKIM I POSEBNIM CILJEVIMA HIJERARHIJSKI VIŠIH DOKUMENATA	50
TABLICA 32	MJERE POSEBNOG CILJA 2.2.: MOBILNOST I PROMETNA TRANZICIJA TEMELJENA NA ZELENIM I DIGITALNIM SMJERNICAMA	50
TABLICA 33	POVEZNICA POSEBNOG CILJA 2.3. SA STRATEŠKIM I POSEBNIM CILJEVIMA HIJERARHIJSKI VIŠIH DOKUMENATA	51
TABLICA 34	MJERE POSEBNOG CILJA 2.3.: RAZVIJENO CIVILNO DRUŠTVO I DRUŠTVENA INFRASTRUKTURA	51
TABLICA 35	POVEZNICA POSEBNOG CILJA 3.1. SA STRATEŠKIM I POSEBNIM CILJEVIMA HIJERARHIJSKI VIŠIH DOKUMENATA	52
TABLICA 36	MJERE POSEBNOG CILJA 3.1.: STVARANJE KVALITETNIH I VISOKODOHODOVNIH RADNIH MJESTA	53
TABLICA 37	POVEZNICA POSEBNOG CILJA 3.2. SA STRATEŠKIM I POSEBNIM CILJEVIMA HIJERARHIJSKI VIŠIH DOKUMENATA	53
TABLICA 38	MJERE POSEBNOG CILJA 3.2.: KONKURENTNO, INOVATIVNO I IZVOZNO ORIJENTIRANO GOSPODARSTVO	54
TABLICA 39	POVEZNICA POSEBNOG CILJA 3.3. SA STRATEŠKIM I POSEBNIM CILJEVIMA HIJERARHIJSKI VIŠIH DOKUMENATA	55
TABLICA 40	MJERE POSEBNOG CILJA 3.3.: ODRŽIVI TURIZAM VISOKE DODANE VRIJEDNOSTI	55
TABLICA 41	PROJEKTI TURISTIČKE INFRASTRUKTURE NAVEDENI U „MASTER PLANU RAZVOJA TURIZMA GORSKOG KOTARA“	56

TABLICA 42	POVEZNICA POSEBNOG CILJA 4.1. SA STRATEŠKIM I POSEBNIM CILJEVIMA HIJERARHIJSKI VIŠIH DOKUMENATA	57
TABLICA 43	MJERE POSEBNOG CILJA 4.1.: DOSTUPNE I KVALITETNE ZDRAVSTVENE USLUGE	57
TABLICA 44	POVEZNICA POSEBNOG CILJA 4.2. SA STRATEŠKIM I POSEBNIM CILJEVIMA HIJERARHIJSKI VIŠIH DOKUMENATA	58
TABLICA 45	MJERE POSEBNOG CILJA 4.2.: VISOK SOCIJALNI STANDARD.....	58
TABLICA 46	HORIZONTALNE MJERE	58
TABLICA 47	POKAZATELJI ISHODA MJERA POSEBNOG CILJA 1.1.	64
TABLICA 48	POKAZATELJI ISHODA MJERA POSEBNOG CILJA 1.2.	65
TABLICA 49	POKAZATELJI ISHODA MJERA POSEBNOG CILJA 2.1.	66
TABLICA 50	POKAZATELJI ISHODA MJERA POSEBNOG CILJA 2.2.	67
TABLICA 51	POKAZATELJI ISHODA MJERA POSEBNOG CILJA 2.3.	68
TABLICA 52	POKAZATELJI MJERA POSEBNOG CILJA 3.1.	69
TABLICA 53	POKAZATELJI ISHODA MJERA POSEBNOG CILJA 3.2.	70
TABLICA 54	POKAZATELJI ISHODA MJERA POSEBNOG CILJA 3.3.	71
TABLICA 55	POKAZATELJI ISHODA MJERA POSEBNOG CILJA 4.1.	72
TABLICA 56	POKAZATELJI ISHODA MJERA POSEBNOG CILJA 4.2.	73
TABLICA 57	PLANIRANI I PROJEKTI U PROVEDBI JLS-A GORSKOG KOTARA	74

11. POPIS SLIKA

SLIKA 1	POLOŽAJ GORSKOG KOTARA U PRIMORSKO-GORANSKOJ ŽUPANIJI I REPUBLICI HRVATSKOJ.....	3
SLIKA 2	JEDINICE LOKALNE SAMOUPRAVE GORSKOG KOTARA.....	4
SLIKA 3	KORIŠTENJE I NAMJENA POVRŠINA GORSKOG KOTARA I PRIMORSKO-GORANSKE ŽUPANIJE TE STUPANJ IZGRAĐENOSTI.....	4
SLIKA 4	INTERAKCIJA INOVATIVNIH RJEŠENJA U PAMETNIM SELIMA SA CILJEM STVARANJA BOLJEG ŽIVOTA	41
SLIKA 5	PRIORITETNA PODRUČJA PLANA RAZVOJA GORSKOG KOTARA	44
SLIKA 6	STRATEŠKI OKVIR PLANA RAZVOJA GORSKOG KOTARA ZA RAZDOBLJE 2022.-2027.....	45

12. ZAKONI, UREDBE, PRIRUČNICI, STUDIJE, PROGRAMI I PLANOVI

1. ZAKON O SUSTAVU STRATEŠKOG PLANIRANJA I UPRAVLJANJA RAZVOJEM REPUBLIKE HRVATSKE („NARODNE NOVINE“ BROJ 123/17)
2. ZAKON O REGIONALNOM RAZVOJU REPUBLIKE HRVATSKE („NARODNE NOVINE“ BROJ 147/14, 123/17, 118/18)
3. UREDBA O SMJERNICAMA ZA IZRADU AKATA STRATEŠKOG PLANIRANJA OD NACIONALNOG ZNAČAJA I OD ZNAČAJA ZA JEDINICE LOKALNE I PODRUČNE (REGIONALNE) SAMOUPRAVE („NARODNE NOVINE“ BROJ 89/18)
4. PRIRUČNIK O STRATEŠKOM PLANIRANJU I DODATAK PRIRUČNIKU (SVIBANJ 2020.)
5. PROSTORNI PLAN PRIMORSKO-GORANSKE ŽUPANIJE
6. PROSTORNI PLANOVI JLS-A GORSKOG KOTARA
7. NATURA 2000
8. ANALIZA PODUZETNIČKIH ZONA U PRIMORSKO-GORANSKOJ ŽUPANIJI I PRIJEDLOG RAZVOJA MALIH POSLOVNIH ZONA U RAZDOBLJU 2019.-2021. GODINE
9. ZAKON O BRDSKO-PLANINSKIM PODRUČJIMA (2019.)
10. MASTER PLAN TURISTIČKOG RAZVOJA GORSKOG KOTARA (2021.)
11. PLAN ZA INDUSTRIJSKU TRANZICIJU JADRANSKE HRVATSKE (2022.)
12. STRATEŠKA STUDIJA UTJECAJA NA OKOLIŠ STRATEGIJE PRILAGODBE KLIMATSKIM PROMJENAMA U RH ZA RAZDOBLJE DO 2040. GODINE S POGLEDOM NA 2070. GODINU
13. NACIONALNA RAZVOJNA STRATEGIJA 2030.
14. PLAN RAZVOJA PRIMORSKO-GORANSKE ŽUPANIJE 2022.-2027.
15. GLOBALNI CILJEVI ODRŽIVOG RAZVOJA UN-A ZA RAZDOBLJE 2015.-2030.
16. PROVEDBENI PROGRAM PLANA RAZVOJA PRIMORSKO-GORANSKE ŽUPANIJE 2022.-2027.
17. EUROPSKI PLAN OPORAVKA